

1

אונקלוס

בראשית כח ויצא שמו

קָהָרְוֹן יֵא וְעָרַע בְּאַתְרָא וּבְתַתְּן אַרְי עַל שְׁמֵשָׁא וְנָסִיב מְאֻבְי אַתְרָא וְשׂוֹי אֶסְדוּדוֹי וְשָׁכִיב

חֲרָנָה: הִיא וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיִּלֶן שָׁם בַּיּוֹם בָּא הַשָּׁמַשׁ וַיִּקַּח מֵאֻבְי הַמָּקוֹם

רש"י

לקט בדור

(יא) ויפגע במקום. לא הזכיר הכתוב בחכה מקום, אלא במקום הכתר במקום אחר, הוא הכר המוריה, שנאמר בו (כ"ב ד) וירא את המקום מרחוק: ויפגע. כמו (יחפ"ע ע"ז ז) ופגע ביריחו, (שם י"ע י"א) ופגע בדבשת"י, ורבותינו (ב"ר - ברכות כ"ו) פירשו* לשון חפלה, כמו (ירמ' ז' ע"ג) ואל הפגע בי, ולמדנו שחקן חפלה ערבית, ושנה הכתוב ולא כתב ויחפלה, ללמדך שקפלה"י לו הארץ, כמו שמפורש בפרק גיד הנשה (י"ב א): כי בא השמש. היה לו לכתוב ויבא השמש וילן ס"י, כי בא השמש משמע ששקעה לו*

שינוי נשמאות - מירושלמי - יעלו.

ידוע הוא שאומיות כי לי כי בראש המציה כשהם נקודים בפס"ח או קמ"ץ הוא כמו ה"א הידועה, במקום כמו במקום, ופירושו במקום המדובר, וכן אין המדובר בענין זה של יעקב בשום מקום, וזה כוונת רש"י ויל באומרנו לא הזכיר הכתוב באומיות מקום, ואין לומר שכוונת הכתוב על אחד מהמקומות המוזכרים בתורה כגון חברון או גרר או שכם, שאין הכתוב בא לסמך, לזה הכרה לומר שזה הוא המקום הנזכר במקום אחר על שם קדושתו והשראת השכינה בו, כמו שראינו מהמעשה שאירע שם שהמקום אדמת קודש הוא, ואין זה כי אם אומות המקום אשר אברהם ראה שם עין קשור המכוון כנגד בית המקדש של מעלה (ג"א): (יא) סמך לשון פגיעה נאמרה על כי שהולכים זה כנגד זה ופוגעים יחד, וזה לא שייך על מקום שעומד ואינו הולך, לזה מביא ראיות שאין זה כלל גדול, כי מצינו פגיעה בעיר יריחו ודבשת, וזה פשוט, ואין המקרא יולא מידי פשוט, אבל עדיין יקשה למה ישנה הכתוב ולא אמר לשון הרגיל ויבא למקום וילן, ודאי שכוונתו גם אל הדרוש, שהוא לשון חפלה, ומה צורך להשמיענו שיעאש"ה החפלה, ודאי שידענו שהחפלה, אלא למדנו שחקן חפלה השלישית חפלה ערבית, ועדיין לא ינחא לרבינו, שא"כ יאמר ויחפלה וממילא יאל לנו שפגע במקום והיה שם, אלא ללמדך שפגע ממש, יעקב הלך והמקום הלך לקראתו, ואין לומר שרק לזה בא להודיע קפירת הארץ ולא לחפלה, שא"כ יאמר הכתוב לשון מיוחד לפגיעה והיא הפגיעה ויפגוש במקום, ומדאמר לשון שנון לשניהם ש"מ על שניהם נכתוון (רא"ם), או היל"ל ויפגע בו המקום שהרי הוא לא הלך אלא המקום הלך ופגע בו, אלא ודאי לרמוז שיעקב פגע פי' החפלה (ג"א): (יב) לשון לא תקפוץ את ידך נתקצרה ונתקמלה לו (רש"י): (יג) שזה יושר סיפור המעשה, אבל באשר הוא שם אינו סיפור אלא נתינת טעם, ומה

אור החיים

כי ראה עלמו בלער והולרך לחפלה: שם העיר הרי כי עיר היחה וילן שם בעיר ההיא. יא. ויפגע במקום. פשטו של מקרא"י שפגע וואומרנו כי בא השמש"י לומר שזולה זה היה הולך במקום אחד של ישוב. וכמו שהמלך שגמר אומר הכתוב לבסוף דכתיב (י"ט) ואולם לח (ב"ר ס"ח) פירשו במקום הידוע הכר המוריה

אור בדור

שלא הלך חרונו של עשו. (ד) הלא כל אחר ואחר המקום מקרי, ואם פגיעת הכר המורי הוא פשוט, היה לו לומר ויפגע בהר המוריה. (ה) ק"ל קושיית רש"י ו"ל, שיושר סיפור המעשה הוא לומר ויבא השמש וילן שם. (ז) ולא היה ממעכב מחמת עיפות וכדומה, אלא משום סכנת לילה.

דגנין קדושת גי' הכנסו - וגמתי' קדושה

- 7) אמר אהני ז' ט"א בדין אבפקין
- 8) אמר ה' וגמתי דגנין גוי' כנפיות
- 9) אמר אהני אהני אהני קדושה
- 10) רחמי' בן גי' כנסת עמרון
- 11) דגנין גמתי כח קדושת גמתי וקדושת
- 12) דגנין גמתי אהני - אהני דגנין קדושת

- 1) מקרי רחמי' דגנין גי' הכנסו
- 2) מקרי אהני - דגנין דגוריתא וו דגנין
- 3) דגנין קדושת גי' הכנסו - אהני כהנין וכו'
- 4) דגנין אהני דגנין אהני
- 5) דגנין גמתי דקדושת וגמתי
- 6) דגנין גמתי דקדושת

וַיָּשָׁם מֶרְאִישׁוֹתָיו וַיִּשְׁכַּב בְּמָקוֹם הַהוּא יב וַיַּחֲלֵם וַהֲנֶה סִלְמָן מֵצֵב אַרְצָה

בְּאֶתְרָא הַהוּא: יב וַיַּחֲלֵם וְהָאֵל סִלְמָא נְעִין בְּאַרְעָא וַרִישָׁה מְמִי

לקט בהיר

רש"י

אורכ' בנתינת טעם, ומי לא ידע שבשניל ציאת השמש לן, אלא ודאי שנלא נתינת טעם יש קושיא למה וילן שם הלא עוד היום גדול ויכול לילך לדרכו, כי בא השמש עתה קודם זמנו (רא"ם): יד) פ"י מרזב ליטור שהוא עגול סביב ויש לו ד' רווחות, והוא לכל הפחות ד' אבנים אחת על הארץ תחת ראשו ושני אבנים משני דרדין ואחת למעלה מראשו (מורה"ש"א), וההכרח לזה שאמר הכמוז ויקח מאבני ופירש"י משמע טובא, ולמה לו אבנים הרבה, הלא אחת ראשו אי אפשר אלא אבן אחת, אלא ודאי שהיה סביב לראשו שאם יבא היה רעה אל גופו יקוץ משנתו ויעמוד כנגדו משא"כ כשיתקרב לראשו (יפ"ח): טז) ז"ל הגמרא כתיב ויקח מאבני המקום וכתיב ויקח את האבן א"ר יתכן מלמד וכי עלי יתן וכו' וכוון נבלטו באחד (נעשו אבן אחת, - רש"י) עכ"ל, ופירושו מאבני המקום משמע כמה אבנים שאל"כ הול"ל ויקח אבן וישם, ויקח את האבן משמע אבן אחת, בשלמא אם יאמר הכמוז ויקח את האבן אשר שם תחת ראשו היה פירושו קָשָׁס מראשיתו הרבה אבנים אבל לא לקח למצבה אלא אחת שחתת ראשו, אבל מדאמר אשר קָשָׁס מראשיתו הרי אמר בפירושו שחתת אבן אחת אשר שם סביב לראשו עשה מצבה שהם היו אבנים הרבה ועתה היא אבן אחת, ומסתברא שכוון נבלטו באחת אבן שהיתה תחת ראשו, שהרי ידוע הוא שכל ברוחי מעלה ומטה משחוקקין ונכספים לשמש ולעשות נחת רוח ללדיק (לבוש): טז) כי פשיטא שבמקום שהיה שם שכן, ומסתברא שכל למעט מקום אחד האחרון הסמוך שהיה קודם

אור החיים

דכתיב (לעיל כ"ב ד') וירא את המקום וגו', זה דרך דרש בנקודת הכ"א, ודבריהם ז"ל ככתיובים וכמסורים אללינו, ואין סתירה לדברינו וכמו שפ"י רש"י שנקרר הר המוריה וצ"ל לש"י, כי הוא זה מקום המקודש: וישכב במקום ההוא" הודיע זה לומר ויהלום וגו', ואמר במקום ההוא"י, כי לא השכיבה הוא דבר הסובב לחלום אלא ללד המקום ההוא כי היה מקום מקודש כמו שאמר לבסוף.

אור בהיר

ז) לאו דוקא ה"א, אלא ר"ל פת"ם תחת הצי"ם, ובעבור שבדברי חז"ל מוזכר ה"א הידוע, אמר בלשון זה, וכן דרכו של המחבר ז"ל. ח) ושייחם אמת שהיה לנו וגם הר המורי"י היה שם. ט) פ"י מה ילא לנו אם שכן אם לאו. י) פ"י בשלמא כשאדם בנימו ורצה לספר חלומותיו, אין צריך לומר וישכב, כמו צפרעה וביוסף וכו', אבל כשפיפר שהיה הולך בדרך ורצה לומר ויהלום צריך להקדים וישכב, ומה שאמר וילן שם, אין פירושו ששכב, אלא שנתעכב שם כל הלילה. יא) פשיטא שבמקום שהיה שם שכן. יב) חז"ל שהציב רש"י הוא דרך דרש. יג) ולא אמר וישכב שם. יד) פ"י פתם חלומות אחרים. טז) נבלט.

עד ציח שמאי ון
סקין ונחתינ פד
ר"י מעטר עלוזה
אלהה דאברהם

עוסק בתורה: יב)
ואח"כ יורדים"י, ס
חולב לארץ, ועלו
ללוותו (בי"ח): יג)
יצחק, אש"פ שלו
שמו על הכדיקים ז
שנאמר (איוב ט"ו ט"ז)
שמו על יצחק, לפי

שממנו איו שלמות
עומ

ודמיונות"י אלא כ
יאיר, ואין זה דוג
ואינו מחליט בראי
שדקדק לומר בכל
וככה, גבי רחית
רחות המלאכים ה'
שכינה אמר והנה

יג. והנה הי נל
דרך
הס מרכבה לשכי
יאמר בדיוק נלכ י
הוא ט

טז) ופי' "והנה" כאן
שמפרש ה' נל עליו ע
וראשון עיקר. יח)
חי". או אפשר ע"פ ה'
פ"י גם בגופו של ישמע

ד ה ו עשו לי מקדש ושכנתי בתוכם: ה ויעברון קרמי מקדשא ואשרי שכנתי ביניהון: ט ככל די אנא ככל אשר אני מראה אותך את

רש"י

לקט בהיר

מזכר ומזכרם רק מה שנלמד מן הכתובים שפי' מזה: כד) כבר אמרו שכל למ"ד הקיסור שנאמר אלל הקב"ה צהרה שפירושו לשמי, כי לא שייך אללי לרתי, והן מזה כאן היחוד ג"כ מכרית, שהלא מאמרו ושכנתי צחוס נשמע שהוא לי לרתי, ועוד אם פי' לי לרתי היל"ל ושכנתי "צחוס" לא צחוס, ועיין לעיל אות א' צפירושינו ויקחו לך, לי לשמי, והוסף רש"י לומר בית קדושה, שאין מקדש עם העם, כי משכן שמו, אלא שם תואר הוא, ועיין רוחני הוא, ולא שייך בו עשייה, וחסר מן הכתוב, וכאילו אמר ועשו לי בית מקדש (ב"ב): כה) כאן בהר חבניתו, ואין פירושו כמו שאני עמיד להראות לך בשעת עשיה, שתינת מראה לשון הוזה הוא, והיל"ל אראה שהוא לשון עמיד (רא"ם): כו) פי' הגם שמפסיק צלמנע עם מאמר ושכנתי צחוס, אין קפידא, כי

אור החיים

ה. ועשו לי מקדש וגו'. כריך לדעת למה קראו מקדש והכף חזר בו וקראו משכן דכתיב את חבנית המשכן, ונראה כי אומרו ועשו לי מקדש הוא מנות עשה כוללת כל הזמנים בין צמדבר בין צכניסחם לארץ ככל זמן שיהיו ישראל שם לדורות, ונריכין היו ישראל לעשות כן אפילו צגליות אלא שמינוי שאחר ה' כל המקומות מעת שנבנה בית המקדש כאומרו (דברים י"ב ט') כי לא צחחם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה, ולזה לא אמר ועשו משכן שיהיה נשמע שעל אוחו זמן לבד נאמרה מזהו ז'. ואחר שזכר דרך כלל אמר פרט הועשה צמדבר שאינו מקום לבנות בו בנין אצנים שיעשה משכן כסדר האמור. וחמלה שכהצ רמז"ם צפ"א מהלכות בית הצחירה מלות עשה לעשות בית לה' דכתיב ועשו לי מקדש עד כאן, וטעמו הוא משינוי הלשון כמו שכתבנו י"י. עוד יראה צאומרו ועשו לי מקדש כי מעת שעושים אוחו לשמו יחצרך כאומרו לי הגם שעדיין לא שרחה צו שכונה הרי הוא מקדש ודין קודש יש לו:

ט. ככל אשר אני מראה לך את מקדש ואת המשכן אשר אראה לך. ומזה נראה כי המשכן והמקדש הם שתי דברים שונים, והמקדש הוא המקום אשר יבנה ויבנה בו המשכן, והמשכן הוא המקום אשר יבנה ויבנה בו המקדש. וזהו שכתבנו למעלה כי המשכן והמקדש הם שתי דברים שונים, והמקדש הוא המקום אשר יבנה ויבנה בו המשכן, והמשכן הוא המקום אשר יבנה ויבנה בו המקדש.

אור בהיר

כט) שאם לא כן מנין לו שהוא מזה לדורות. ל) פירוש צלמנע. לא) פירוש הגם שלא הויאזו מחשבתם מכה אל הפועל. לב) וכמו שכתב רש"י ז"ל ותינת וכן מעשו הוא דבר צפני עמו לדורות.

צאומרו ושכנתי
מקדש ככל א'
וממה שהקדי
מאמר כללות
וסמך על מה
הקדשים וכל
שאלו רואים צ'
יצין שזה היה
מתחילה מאז
סבר. ונשכיל
צאמנע, מכה
היא ככל א'
והסברה חלדי
לצדך יצין כי
הלא שמי הש
לו ככל אשר ו'
והכתוב מעיד
אראה לעתיד
וכו'. ועם
צעזרת השם
ז"ל (צרכות נ'
ובללאל וגו' י'
שלא אמר לו
לצללאל לעשו
צללאל מנהג י'
כך שמעתי מ'
בדואי כך לוי
וקשה איך יג'
עליו דבר כזה

לב) ותיים מאמר
פרט ופרט צעמ
כאומרו את חבני
כך שמעתי וכי צ'
שהמו' שם צבר
חבנית וגו', ולפי
שפסוק שפי' הש
חיים על רש"י ר'
בראשון, ופסע ה

אלין מלין לא יפלון מפומך שכל המלים האלה לא יפלו ממך בכל יכלתך למללא בהון קמי קב"ה ולאחזאה דוחקא דלתון ובכל יכלתך תאמר אותם לפני הקב"ה ולהראות הדוחק שלהם. ע"כ.

איש כי יפליא לנדוד וגו'. רבי אלעזר פתח ישעיה ס' מדוע באתי ואין איש וגו' → מדוע באתי. כמה חביבין אינון ישראל קמי קב"ה כמה חביבים ישראל לפני הקב"ה דבכל אתר דאינון שריין קב"ה אשתכח בינייהו בגין דלא אעדרי רחימותא דיליה מנהון שכל מקום שהם נמצאים הקב"ה נמצא ביניהם כדי שלא תסתלק אהבתו מהם מהם כתיב, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ועשו לי מקדש סתם, דכל בי בנישתא דעלמא → מקדש אקרי שכל בית כנסת בעולם נקרא מקדש והא אוקמוה והרי העמידו ושכינתא אקדימת לבי בנישתא והשכינה מקדימה לביה"כ. זכאה ההוא ב"נ דאשתכח מאינון עשרה קדמאה בבי בנישתא בגין דבהו אשתלים מה דאשתלים ואינון מתקדשי בקדמיתא בשכינתא אשרי האדם שנמצא מאלה עשרה הראשונים כביה"כ כיון שבהם נשלם מה שנשלם והם מתקדשים בחילה בשכינה והא אתמר וכבר למדנו והא בעיא דישתכחו עשרה בזמנא חדא בבי בנישתא ולא ייתו פסקי פסקי דלא יתעכב שלימו דשייפין וצריך שיהיו העשרה בביה"כ בבת אחת ולא יבואו מעט מעט דהא בר נש בזמנא חד עבד ליה קב"ה ואחקין ליה כחדא כל שייפוי כי האדם נעשה ע"י הקב"ה בפעם אחת והתקין לו כל האברים ביחד הה"ד דברים ל"ב הוא עשך ויכוננך. ל

ת"ה כיון דב"נ אשתלימו שייפוי כיון שנשלמו כל אבריו של האדם בההוא זמנא אתתקן

נפש

ביאור המאמר

יריד

שלימו דשייפין ר"ל שלא תתעכב שלימות אבריו ופרקי המרכבה מלהשתלם כאחד דהא בר נש בזמנא חד עבד ליה קב"ה ר"ל שאף האדם נוצר בבת אחת והקב"ה התקין לו כל אבריו ביחד. ת"ת כיון דב"נ אשתלימו שייפוי כיון שנשלמו כל אבריו האדם כההוא זמנא באותו זמן, ר"ל בר בכד אתתקן לכל שייפא ושייפא כדקא יאות נתקן כח רוחני לכל אותם אברים כפי הראוי להם. והענין שלא כל האברים שוים בחפיקדם ובפעולתם, כי המוח חשוב והלב פועם והרגל נושאת המקל ומוליכה אותו, וברור שלכל איבר נדרש כח רוחני המאיים לו כגוונא דא כיון דשכינתא אקדימת וכו' כדי שתקדים השכינה לבא לביה"כ, צריכים לבא העשרה כאחד וישתלים מה דאשתלים ואו יושלמו בשלימות כל העשר ספירות הכלולות בה. ולבתר דאתתקן כלא ז"ל הרמ"ק: הנה בזה כיון אל ענין גדול, כי עם היות שבאו עשרה לבית הכנסת, לא מפני זה נאמר שאין השאר אחוים חם ושלום, אלא שיש שתי בחינות: האחד הוא עשר ממש במלכות, וזה המספר לא יהסר חם ושלום. אמנם יש עוד בחינת הענפים והסתעפות העשרה אלו שיוסיפו אפילו עוד כמה. וה"ש ועל דא עמא ראתיא לבתר בן כולוהו תיקונא דגופא שאינם חם ושלום חוץ מתיקוני הגוף. והא כיצד, הגוף עשר ספירות ראש שלש ראשונות, וזרועות חסד גבורה, גופא חפארת, ירכין נצח והוד וכו'. אמנם בודעות כתיב ידיו גלילי זהב ממולאים בתרשיש, הרי שאחד רזנו בחסד ושלישה רמוזים בו, אם אחד יהיה לכר הוא הראשון וכלול כל הספירות, ואם אחד כך יבואו ויכללו בסוד השלישה שבתסד. וכן דרך זה לכל האברים. וה"ש עמא דאתיין לבתר בן כולוהו תיקונא דגופא.

איש כי יפליא וכו' ועיין בעיונים ד"ה ענין הנזיר ככל אתר דאינון שראן ר"ל כדי שתשרה שכינה עליו אין האדם צריך להיות דוקא בביהמ"ק, אלא גם בהיותו עומד בבית הכנסת שכינה עליו, ובכל מקום ומקום שישראל שם ועושים להם בית הכנסת שכינה מצויה שם מקדש סתם דאי המשכן קאי והיינו בית המקדש, הוה ליה למימר ועשו לי מקדש זה כיון שרראוהו הכתוב למטה, אלא מרססתם לה סתומי לא אהדר למשכן ולא לבית עולמים אלא סתם המקדש מקדש מעט כדפי' ר"ל והיינו בית כנסת שעושים להם ישראל בכל מקום דבהו אשתלים מה דאשתלים כי עשרה שבבית הכנסת הם במדרגת עשר ספירות פרקי המלכות, רישא דמטרוניתא כתר הכמה בינה. גופא דמטרוניתא תפארת ויסוד, דרועין דמטרוניתא גדולה וגבורה. ירכין דמטרוניתא נצח והוד. וענין מרכבה זו למטה נשלמת בעשרה הראשונים, ולכך הם נומלים שכר כנגד כל הכאים שהם עיקר ואינון מתקדשי בקדמיתא ו"ל הרמ"ק: אין לפרש דממש צריך ענין זה דקאמר, שהרי בפרוש איפכא דריש בפסוק זה ממש בווד כפרשת תרומה. אלא הכוונה להיות מעלה זו שתקדים השכינה להם כדקאמר לעיל. עכ"ל. והא בעיא דישתכחו עשרה בזמנא חדא בבי בנישתא כדי שתקדים השכינה לבא לביה"כ ולא ייתו פסקי פסקי ח"ל הרמ"ק: דאי לאו הכי לא תקדם השכינה אלא יקדימו בני אדם, ואם הבא השכינה לשמוע דברי האיש הזה לא יזכה להיותו מרכבה אל השכינה אל מקומו הראוי לו עד השלים מנין העשרה, כי אין דרך שתהיה השכינה שורה על אדם הראשון ואחר כך על השני, כי אחר שהעיקר תלוי בעשרה צריך שיבואו כולם כאחד. אמנם אין הכי נמי כי אם יכנס אחד אחד כל אחד ואחד מעלתו גדולה ומרצה המלך כפי מעלתו. והיינו דקאמר דלא יתעכב

הנה היו הרבים בקלקול בזמן ההוא, ולא היה אפשר למשה לעלות משם לפי סדר המדרגות. ולכן הוצרך שתתפשט אימא ותגיע למטה בתוך הנוקבא, ואז עלה שם שלא כסדר, אלא כמו בסדר חפזון. וכן הוא הענין לכל רוצה, כי הוא מסוכן וקדוב אל הקליפות שורופות - אחריו, ואי אפשר להוציל אלא שיעלה ברגע אחד אל אימא. והוה ממש כמו ענין התשובה, שברגע אחד ממש עלה למעלה ממרוינת הצדיקים גמורים. זה כי במקום שאין הנוקבא יכולה, צריך שאימא תשלים. והוא ממש סוד גס שהוא הבא מאימא, מלמעלה מחוקות הטבע המסודרים לפי הו"א. והוה סוד עור מקלט, שהוא מה שמתפשטת אימא בנקבא ומקבלת את הרצון, שהנוקבא לא היתה מצילתו, כי לארץ לא יכופר לדם אשר שופך בה כו' (במדבר לה, ל).

סוף דבר. יש בריחה ויש יציאה, בריחה היא שלא על פי סדר המדרגות, והכרח צריך שיהיה קלט מאימא המתפשטת בנוף בניל, ותמצא שעל ידי הבריחה הזאת יוצא מתחת ידי הסי"א ונקלט באימא. אמנם זה אינו יכול להתקיים, כי התיקון צריך שיעור לפי סדר המדרגות. לכן צריך שיחזור אחר כך, עד שיצא ביציאה ולא בכריחה. והנה על זה כתוב במשה יושב על הכאר (שמות ב, טו), דהיינו למעלה מן הכאר, מפני שהיה ברוח ועלה לאימא, ומצא בת זוגו צפורה שהיא בסוד לאה. וחדע שגם יעקב מפני כך נדרווגה לו לאה בתחלה, כי היה ברוח מעשו, אבל אעפ"כ סדרו דרך אתר, ואין כאן מקום ביאורו. כי הוא לא ישב על הכאר, אלא וירא והנה באר בשדה (באשית כט, ב) שהיא רחל.

סבי הגר

זע פירוט יצין נכס

5

ישראל: פ יד ויהי דבר יהוה אלי לאמר:
 טו בן אדם אחיד אחיד אנשי גאלתך וכל-
 בית ישראל פלה אשר אמרו להם ישבי
 ירושלים רחקו מעל יהוה לנו היא נתנה
 הארץ למורשה: ס זטו לכן אמר פה אמר
 אדני יהוה כי הרחקתים בגוים וכי
 הפיצותים בארצות ואהי להם למקדש

יד ויהוה פתגם נבואה מן
 קדם יי עמי למימר:
 טו פר אדם אחיד אחיד
 אנשי קרובך וכל בית
 ישראל פולחון דאמרו
 להון יתבי ירושלים
 אתרחקו מדחלתא דיי
 דילנא היא אתיהיבת
 ארעא למידתה: טו פכן
 [אמר] פדנן אמר יי
 אלהים ארי ארחיקתינן

לביני עממיא וארי בדרתינן במדינתא ויהיבת להון פתי כנשתא תגין לבית מקדשי ואנן
 רש"י

(טו) אחיד אחיד. גלות שומרון וגלות יכניה: וכל בית ישראל. שהלכו עגולה: אשר אמרו להם. אשר אמרו עליהם: יושבי ירושלים. שלא גלו עם רחוקו מעל ה': (טו) למקדש מעט. (ל) נמי כנשתא

מצודת דוד

(טו) אחיד אחיד אנשי גאלתך. אמר שלש פעמים, אחד נגד גלות ארץ זבולון וארץ נפתלי בימי פקח בן רמליהו כמו שנאמר, ואחד נגד גלות אנשי עבר הירדן כמו שנאמר בדברי הימים א', ואחד נגד גלות

מצודת ציון

(טו) גאלתך. כן יקרא הקרוב על כי הוא ראוי לגאול נחלתו מיד הלוקח. וכן כי גאל אתה (דוד ג ט): למורשה. מלשון ירושה: (טז) הפיצותים. ענין פזור. כמו כי נפץ העם (ש"ס י"ב):

יהודה בימי יהויקים ובימי יהויכין: ובכל בית ישראל כלה. הוא הגלות הכללי בימי הושע בן אלה כמו שנאמר במלכים ב: אשר אמרו להם. אשר יושבי ירושלים אמרו על כל אנשי הגליות האלה הנה הם רחקו מעל ה' ומקדשו והשליכם לארצות רחוקות ולא ישגיח בהם מעתה, וכל ארץ ישראל בכללה נתנה לנו למורשה ואנחנו נשכ בכולה עד עולם, ואם כן שמחים הם בצרתם וחושבים לרשת ארצם, וכאומר איך אם כן תצעק על מות האנשים הרשעים ההמה: (טז) לכן. הואיל ואומרים שלא אשגיח בהם מעתה אמור להם כה אמר ה' עם כי הרחקתים ממקדשי ומארצם להיות גולים ועם כי פזרתם בארצות העמים אבל הנה מהשגחתי לא רחקו, כי בהארצות אשר באו שמה אהיה להם למקדש מעט, רוצה לומר אשרה שכינתי בבתי הכנסיות שלהם,

רד"ק

אמר הארץ. הכינוי קודם הידיעה כמו ותראהו את הילד (שם כ ו) והדומים לו: (טז) לכן, כי הרחקתים בגוים. ואף על פי כן לא עזבתם, אלא הייתי להם למקדש מעט בארצות אשר באו שם. כלומר אם רחקו ממקדש ה' שהוא מקדש גדול שם בארצו, אני אהיה להם למקדש מעט כלומר בבתי כנסיות שהם נועדים שם להתפלל אלי, אני עמהם ושומע קולם ומצילם מיד אויביהם שלא יעשו בהם כלה. ועוד אני עתיד לקבץ אותם, כמו שאמר בסמוך וקבצתי אתכם: למקדש מעט. פת"ח כי הוא סמוך למילת מעט, כי מעט איננו תואר אלא שם, כן מצאתיהו

לצעקתו דבר: (יד-טו) ויהי, בן אדם אחיד אחיד אנשי גאלתך. אמר שלשה פעמים לגלות בני גד ובני ראובן, ולגלות שמרון, ולגלות יהויכין, וחזר וכללם וכל בית ישראל כלה. וסמך ענין זה למה שהיו אומרים כנות בתים הוא הסיר ואנחנו הבשר, שהיו חושבים שיהיו לעולם בתוכה והיו חושבים, ואומר לנגד אותם שגלו: רחקו מעל ה'. אותם שגליתם רחקו מעל ה', כלומר מעל אדמת ה' שהיא אדמת הקודש, כי לנו היא נתנה הארץ למורשה לא לכם שגליתם ממנה: רחקו. צווי, פ"א הפעל פתוחה, כמו ושחטו הפסח (שמות יב כא). ואמר היא ואחר כן

מדרשי חז"ל

(טז) ואהי להם למקדש מעט. אמר רבי יצחק: אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבכבל. ור"א אמר: זה בית רבינו שבכבל. (מגילה כט.).

פזעיר
 דאתגליאו לתמן: ז פ
 אמר פדנן אמר
 אלהים ואקרב יתכון
 בני עממיא ואכנ
 יתכון מן מדינת
 דאתפדרתון פהון ואו
 לכוון ית ארעא דישרא
 י וועלון לתמן ויעדון
 כל שקוצתהא וית
 תועבתהא מנה: יט ואו
 להון לב דחיל ורו
 דחילא אתון פמעיד
 ואתבר לפא דרשיע
 דהוא תקוף פאכנא מו

(ל) ענין
 מצודת
 (יח) שקוציה. ענין תעוב ומ
 באופן. וכן למען
 אמור. הואיל ואומרים שאני
 ה' וקבצתי וגו', רוצה לומר
 ימי המשיח יאמר: (יח) והם
 לא יהיה נעשה בה עוד: (יז)
 יאמינו בה: ורוח הדשה. ר
 בשר. רך כבשר, רוצה לומר
 בקצת ספרים מדויקים, וכי
 מעט יהיה תואר. ויונתן
 כנישתא וגו', כבעמוד: (יז)
 השבטים שגלו תחילה: וז
 השבטים אמר זאת הנבואו
 לאותן שהיו מבזים יושנ
 גלותם. ועוד שאמר מן ה
 שאמר (פסוק יט) ונתתי להו
 ולא היה כן לעולי ככל:
 המילה בטרחא, וכן ויצא
 עשרה בטעמא: את כל שק

(יט) והסירותי לב האבן נ
 לישראל: היו מסקלים יצר
 סולו סולו המסלה סקלו מאנ

מַעַט בְּאַרְצוֹת אֲשֶׁר-בָּאוּ שָׁם: יִזְלַכְנָן אָמֹר
 כֹּה-אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה וְקִבַּצְתִּי אֶתְכֶם מִן-
 הָעַמִּים וְאֶסַּפְתִּי אֶתְכֶם מִן-הָאָרְצוֹת אֲשֶׁר
 נִפְצַוְתֶם בָּהֶם וְנָתַתִּי לָכֶם אֶת-אֲדָמַת
 יִשְׂרָאֵל: יח וּבְאוֹ-שָׁמָּה וְהִסִּירוּ אֶת-כָּל-
 שְׁקוּצֵיהָ וְאֶת-כָּל-תּוֹעֵבוֹתֶיהָ מִמֶּנָּה: יט וְנָתַתִּי
 לָהֶם לֵב אֶחָד וְרוּחַ חֲדָשָׁה אֶתֶּן בְּקִרְבְּכֶם
 וְהִסְרֹתִי לֵב הָאֶבֶן מִבְּשָׂרְכֶם וְנָתַתִּי לָהֶם לֵב
 בָּשָׂר: כ לְמַעַן בְּחַקְתִּי יִלְכוּ וְאֶת-מִשְׁפָּטֵי

בְּמִדְיָנָה
 דְּאֶתְגַּלְיָאוּ לְתַמּוֹן: יז בְּכֹן
 אָמַר כִּדְבַר אָמַר יי
 אֱלֹהִים וְאֶקְרַב יִתְכוֹן מִן
 פִּינִי עֲמָמָיָ וְאֶכְנַשׁ
 יִתְכוֹן מִן מְדִינָתָא
 דְּאֶתְבְּרִיתוֹן בְּהוֹן וְאֶתֶּן
 לְכוֹן יִת אֶרְעָא דִּישְׂרָאֵל:
 יח וְנִעְלוֹן לְתַמּוֹן וְנִעְדוֹן יִת
 כָּל שְׁקוּצָהָ וְיִת כָּל
 תּוֹעֵבָתָהָ מִנָּה: יט וְאֶתֶּן
 לְהוֹן לֵב דְּחִיל וְרוּחַ
 דְּחִילָא אֶתֶּן בְּמַעֲיָהוֹן
 וְאֶתְכֶר לְפָא דְרִשְׁיָעָא

דְּהוּא תַקִּיף בְּאֶבְנָא מִבְּסִרְיָהוֹן וְאֶתֶּן לְהוֹן לֵב דְּחִיל קְדָמִי לְמַעַבְד רְעוּתִי: כ בְּדִיל דְּבַקְנוּמִי
 רש"י

(דליתון ימין) מנין לביט מקדשי: (יט) לב בשר. לז כן ומוט להכניע:

מצודת דוד

מצודת ציון

יח) שְׁקוּצֵיהָ. ענין חטוב ומאוס: (כ) לְמַעַן. ענינו כמו ועם כי רחקו מן מקדשי שהוא המקדש הגדול אשר בירושלים יהיה להם במקומו מקדש מעט: (יז) לְכוֹן אָמֹר. הואיל ואומרים שאנשי הגליות האלה לא ישובו לעולם לארצם והם יירשנה, לכן אמור אליהם כה אמר ה' וקבצתי וגו', רוצה לומר כן אמר ה' וכן יעשה ואקבץ אתכם וגו' ואז אחזיר לכם את אדמת ישראל, ועל ימי המשיח יאמר: (יח) והסירו וגו'. רוצה לומר השקוצים והתועבות הנעשים בה עתה יסירו מתוכה, כלומר אז לא יהיה נעשה בה עוד: (יט) לב אחד. רוצה לומר לא יהיה עוד לבם חלוק ומסופק להאמין בה' כי בכל לב יאמינו בה': ורוח חדשה. רצון חדש ללכת בחוקי: לב האבן. לב קשה כאבן: מבשרם. רוצה לומר מגופם: לב בשר. רך כבשר, רוצה לומר מוכנע ונוח: (כ) לְמַעַן. באופן שילכו בחוקותי וישמורו משפטי בלכם ויעשו אותם:

רד"ק

שעשו בהם הגוים והם שקוצי אדום, כי בידם תהיה בבוא הגאולה, וימצאו השקוצים בה והיא נשתתה, כי עליו נאמר גם כן ולתת שקוץ משומם (דניאל יב יא): (יט) ונתתי להם לב אחד. שיהיה להם לב אחד ליראה את ה', לא יהיה עוד לבם פונה אל התועבות, אלא לבם יהיה מיוחד לאל לבדו. ויונתן תרגם לב דחיל: לב האבן. חזק כאבן מלקבל תוכחות מוסר: לב בשר. כי הבשר הוא רך ויהיה לבם רך לקבל המוסר. ותרגם יונתן ואתבר לבא דרשיעיא דהוה תקיף כאבנא וגו', כבעמוד: (כ) לְמַעַן. מבואר הוא:

מדרשי חז"ל

שנאמר והסירותי לב האבן. (ילמדני). ונתתי להם לב בשר. לב בוסר (פי' מואס ואינו מקנא) בחלקו של חברו. (ב"ר לר).
 (יט) והסירותי לב האבן מבשרם וגו'. אמר הקב"ה לישראל: היו מסקלים יצר הרע קמעא קימעא, שנאמר סולו סולו המסלה סקלו מאבן. ולעולם הבא אני עוקרו,

זה מן
 מימר:
 אחיד
 בית
 אמרין
 ושלם
 ודי
 יהיבת
 וזבן
 ודי
 קתינן
 ואנן

ועמה
 עליהם
 כנשתח

לגאול
 ורשה.
 פי' העם

ה' כמו
 רחוק
 גה לנו
 אם כן
 ה' אמר
 זתי לא
 שלהם,

הו את
 חקתים
 זי להם
 מר אם
 צו, אני
 ז שהם
 ו קולם
 ו עוד
 וקבצתי
 למילת
 צאתיהו

ת רבינו

ספר עמוד ז אימורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים רל

אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות [שנכבלי] למדנו כשאמרה תורה את מקדשי היראו שבתו כנסיות ובתי מדרשות בכלל והמזבח מה הוא אינו מפורש במקרא ופירשו חכמים כל אהד לפי סברתו לפי חומר קדושתו. ל מורא במקדש תנן בכרכוב פ' הירואה [י"ד ח'] לא יקל אדם את ראשו כנגד שער המזבח שהוא מבזק כנגד בית קודש הקדשים ואמר רב [ס"ה ז'] לא אמרו אלא מן הצופים ולפנים ובזאה איתמר נמי אמר ר' אבא בריה (ו) דר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן לא אמרו אלא מן הצופים ולפנים ובזאה איתמר נמי אמר ר' אבא גדר ובזמן שאין (ז) שביתה שורה ותניא נמי אמר ר' יוסי לא אמרו אלא ברואה ר' יהודה אומר בזמן שביהמ"ק קיים אמר בזמן שאין ביהמ"ק קיים מותר ור"ע אוסר בכל מקום ואין (ח) הלכה כר"ע אלא בר' יהודה ק"ל דקאי ר' יוחנן כוותיה (ט) דהא ר' יוחנן ורב ואבאי דאמר התם דשריננהו נהיליה צפון ודרום כולחו פליגי עליה ופי' לא יקל מהו קלות ראש (י) הנפנה לא יפנה צפון ודרום אלא מזרח ומערב פי' לצד הבל מן הצופים ולפנים ברואה ותנן [ט"ז ח'] לא יכנס אדם להר הבית לא במקלו ולא במגעלו (יא) ולא באבק שעל גבו רגליו ולא יעשנו קפנדריא ורקיקה מק"ו ואמר רב (יב) רקיקה בבית הכנסת שריא מדי דהוה אגעול למדנו קלות ראש של הר הבית. ושל בית הכנסת ובית המדרש כדתנן בפ' אהרון במגילה [ט"ח ח'] בית הכנסת שחריב אין מספידין בתוכו ואין פורסין לתוכו מצודות ואין שושחין על גגו פירות ואין מפשילין בתוכו הכלים ואין עושין אותו קפנדריא משום (יג) שנאמר והשיבותי את מקדשיכם קדושים אע"פ

היעפות ראם

סי' קנ"ו ונדפס א"ר יתק וז' לפניו . (ו) גריה דהמ"ל נדפס אמר דהמ"ל . (ז) וזמן שהסנייה שורה כ"ל מש"ל שבהמ"ק קיים וכ' הגרס"מ דהיינו דוקא בבית ראשון כדומה ספ"ק אמרינן. דסנייה לא שרתה בבית שני אולם גם' אס"ל דרוס כ"ל אות ו' לתב לתק בין גליי סנייה להסרלה סנייה והסרלה סנייה היה גם בבית שני עיי"ש . (ח) ואין הלכה כר"ע אלא כר' יהודה קיימ"ן כו' הסמ"ג עשין קס"ד לו' וק"ל כר"ע וכ' הרמב"ם בפי' מהל' בעה"ה וכ"ל הרמב"ם בחי' ר"ע אוסר כ"ל וק"ל כוחו' וכדפסק רבה עכ"ל ועיין בב"י אר"ה סי' נ' . והנה הכונה במגילה כ"ה ח' כתב דלר' יהודה דאמר בזמן שבהמ"ק קיים אסור בזמן שאין בהמ"ק קיים מותר ע"כ דס"ל קדושה רשומה לא קדושה לעתיד לבא דאי קדושה לע"ל אין לתק בין בזמן שבהמ"ק קיים לאינו קיים עיי"ש שכתב להפסנה כדוהיה מודרנן כעלמא הוא אפי' ביה"ט כ"ל דלא נזר כדורונה האולי וקדושה רשומה לא קדושה לעתיד לבא עיי"ש ועדין קשה דמה יענה על ר' יוחנן שאומר דאין אסור רק בזמן שהסנייה שורה ואילו צוחים ק"ו ר' אמר ר' (ט) כוחוהי ונס רב נמי קאי כוחוהי ואע"ג קדושה לשעתה וקדושה לע"ל ועיין בהרמב"ם סי' נ' אר"ה סק"ד ומש"כ לשי' סי' רע"ז . (ט) כוחוהי ונס רב נמי קאי כוחוהי ואע"ג דאמרינן התם רבה גדא לכני מורה ומערב סי' ל' לפנות עליהם והמרינן דבר"ע סי' ט' שהסור כ"ל לא ק"ל כוחוהי דהא בו' כ"ה נדפס וכ"ל והמנהיק עשה בין כוחוהי הא' לכוחוהי הני' וגי' היראים רבה וז' כהמ"ל פ' כהמ"ל בהגהות ד"ס לנכסות ס"ס . (י) ראש כדוהיה הגהה בו' סי' ל"ד בכל ומן הנפוס סו' כ"ה נדפס ובס' אר"ה סי' נ' אר"ה סק"ק הביא דברי רבנו הרא"ם בספר יראים מהוה ש"ך ח"ל יפנה לפון ודרום ולא מורה ומערב סי' ל"ד בכל (ט"ט) וז"ל היכל) עכ"ל ובס' הר המורה פ"ו מהל' בעה"ה אות ט"ו הביא ג"כ ד' היראים סי' סל"ד כוה"ל כדוהיה הגהה לא יפנה ז"ל אלא' מורה ומערב פי' ל"ד בכל וכ' עי"ז אולי ז"ל להפיק וכ' גם עוד ע"ד היראים ח"ל הבין דהקלות ראש היינו הא' דנפיק ונדברי כל הרמב"ם מבואר דאילו כן ויהיראה הוא עכ"ל . (יא) ולא כמעט ולא כדמעטו ל"ה ביראים הנדפס ובחי"פ פ' קדושים ודע דבהגהה ובחי"פ גם כתוב ובסוגרתו ופי' כמו והסוגרת רפ"ע דכתיב עיי"ש בהגה"ב ב' פירושים ובס' השב"ך ק"ן למהר"ם מר"ב כ' בפי' ר"ב ומוחה לילך בסקין ארוך לבית הכנסת לפי שהמגילה מארכת ימיו זה מקאר ימיו , וכן מוחה לילך עם כוסו לבית הכנסת כדאיתא בבבב"א סי' ה' ארואה לא יכנס אדם להר הבית במסוגרתו כו' עכ"ל וא"כ דעת מהר"ם ברי"ב דאסוגרתו אסור בבית הכנסת כמו להרה"ב ולא כן דעת הרמב"ם בס"א מהל' תפלה ה"ו והש"ע אר"ה סי' קכ"א סעי' ו' שכתב דמותר לבכוס בבהמ"ק במקלו ובמרגלותו ובסוגרתו ועיי"ש י' להבין ד' המג"ל גם סק"ח שם סק"ח שם סק"ח היס' ומהל' שלא ליכנס בו בכוס מגולה כוה"ל אבל כב"י בשם א"ה כהוב דשרי וכן נראה דלא גרע מאסוגרתו עכ"ל והלא דברי הי"ד שם הוא משם ההשג"ך והגהות הר"ם שם שכתב מיהו אין לחוש כ"ל בגלוי נגלו ונדעה ההשג"ך בזהה גם אסוגרתו אסור כמו להר הבית וא"כ מה זה שכתב המג"ל להכריע כהא"ה ודלא כה"ל דלא גרע מאסוגרתו אנה מאל' דגרע אה"ג דשמיים שזוין לאכזרז כבית הכנסת למהר"ם . והנ"ל נפרס דבברי המג"ל דהנה נוסחה הא"ה גם הר"ם שכתב הבי' הוא כוה"ל והנה עניו הר"ם מיהו אין לחוש כ"ל בגלוי הר"ם עכ"ל וכ"כ הבלבו בס"י י"א ח"ל והר"ף כ' שיש למחות שלא לבכוס בבהמ"ל בגלוי רצח עכ"ל ולפי' חולק הר"ם על ההשג"ך אבל נוסחה שלפנינו בהגהות הר"ם על ההשג"ך שם מיהו אין לחוש כ"ל דקאי גם אשכין ארוך שאסור מהר"ם ובמ"ס ש"כ בהגהות י"ג שם ח"ל כתב בהגהת השב"ך ח"ס הוא נכוסה מותר עכ"ל וקאי שם עמ"ס א' אל' הכהוב בסבין להבי' ועתה מבואר כוונת מג"ל שכתב אר"ה כהוב דשרי דר"ל דפי' מה שהעתיק נוסחה הר"ם א"כ אין לחוש כ"ל בגלוי הר"ם וכן נראה וכן נראה וכן נראה דלא נרע מאסוגרתו ואסוגרתו הוא בגלוי כפרס"ל שכתב דק"כ ח' וא"כ על ח"ס הגיה הר"ם אלא הי"ך כו"ל לחבור אפי' כיום מוסה דלא גרע מאסוגרתו ואסוגרתו הוא בגלוי דלפי גי' הי"ך להר"ם להגיה דאין לחוש כ"ל בכוס מגולה פשיטא ע"כ כהמ"ל בשם אר"ה דהר"ם ב"ה לחלוק דאין אסור כלל בכוס מגולה וה"ל אסוגרתו לבית הכנסת כ"ל להר הבית זהו כוונת המג"ל . והנה רבינו לא כתב חולדה בזה ועיין בפי' משנה אחרונה למסעות כלום פ"א מ"ח שכתב דהא דאין נכוסין להר הבית כמעטו ופוגדתו י"ל שאינו אלא מדרבנן עיי"ש . (יב) רב . לפניו סי' א' אמר רבא . (יג) משום שנאמר לפניו יתא משום ועיין במגלה התלמוד כשאומר שנאמר

אונורה ומסתנה אסור... אונורה אלו מנהג שולם אל על מהי שרי ואולי...

למישוא ביה שיכרא (ב) שפר דמי רביעי... היה ליה ההוא חילא (ג) דבי כנישוא אחיא...

למישוא ביה שיכרא... לקטע דמיס ועלעות עבר לשמות... חילא...

לעשות מצות הכנסת גדול... מוסף רשוי... מוסף רשוי...

רבינו הנאל... רבינו הנאל...

תשמישי קדושה... תשמישי קדושה...

תשמישי קדושה... תשמישי קדושה...

תשמישי קדושה... תשמישי קדושה...

תשמישי קדושה הוא ביון... תשמישי קדושה הוא ביון...

תשמישי קדושה הוא ביון... תשמישי קדושה הוא ביון...

תשמישי קדושה הוא ביון... תשמישי קדושה הוא ביון...

תשמישי קדושה הוא ביון... תשמישי קדושה הוא ביון...

תשמישי קדושה הוא ביון... תשמישי קדושה הוא ביון...

תשמישי קדושה הוא ביון... תשמישי קדושה הוא ביון...

תשמישי קדושה הוא ביון... תשמישי קדושה הוא ביון...

תשמישי קדושה הוא ביון... תשמישי קדושה הוא ביון...

תשמישי קדושה הוא ביון... תשמישי קדושה הוא ביון...

תשמישי קדושה הוא ביון... תשמישי קדושה הוא ביון...

תשמישי קדושה הוא ביון... תשמישי קדושה הוא ביון...

תשמישי קדושה הוא ביון... תשמישי קדושה הוא ביון...

תשמישי קדושה הוא ביון... תשמישי קדושה הוא ביון...

תשמישי קדושה הוא ביון... תשמישי קדושה הוא ביון...

תשמישי קדושה הוא ביון... תשמישי קדושה הוא ביון...

תשמישי קדושה הוא ביון... תשמישי קדושה הוא ביון...

תשמישי קדושה הוא ביון... תשמישי קדושה הוא ביון...

תשמישי קדושה הוא ביון... תשמישי קדושה הוא ביון...

תשמישי קדושה הוא ביון... תשמישי קדושה הוא ביון...

תשמישי קדושה הוא ביון... תשמישי קדושה הוא ביון...

חדושי הרמב"ן השלם

13

שבת נמצא שקרא ד' פסוקים והרביעי קורא פרשת ובראשי
 חדשיכם. וכן ענין הגמרא זו עם קצת שיבוש שיש בלשונם
 הנה זהו ענין הגמרא זו עם קצת שיבוש שיש בלשונם
 מטענת הסופרים מפני שלא הורגלו בה חכמים ותלמידים. אבל
 מכל מקום אנו למדין ממנה הסברא שלהן בשני המנהגין האלו.
 שהמנהג הראשון מקרא שלשה קוראין בקרבן התמיד ולית ליה
 אין משיירין בפרשה פחות משלשה פסוקים כה תנחום איה
 יהושע בן לוי אלא שדולג פסוק אחת כדי שקרא שלשה
 פסוקים. ויש אומרים אית להו אין משיירין בפרשה פחות
 משלשה פסוקים אלא הכא משום דלא אפשר משייר שנים
 בפרשה ראשונה וקורא פרשה שניה ואין כאן דילוג והפסק
 וזהו המנהג שאנו רואין על פי הגמרא שלהן כפי מ"ש למעלה.
 אבל המנהג שהנהיגו הגאונים ז"ל על פי הפירוש הגון שלהן
 דאמצעי שהוא השני דולג אין כאן מי שהסכים עמהם. אלא
 שאין ליגע כמה שהונהג על פי הגאונים ז"ל. וכל שכן בזה
 שאין במנהג שלהם משום אסור וכבה שנינו (פסוקים ק. ט. ז.) אל
 ישנה אדם מפני המחלוקת.

ואיכעא להו תענית ציבורה בכמה. [ראח המובא מתורת
 האדם ברמב"ן תענית ל. ב. מקטע המתחיל "וסוגיין"]

סוכה אסורין בשעת מצוותן משום דחל שם שמים עליהן אבל
 אם בא לסלקן מן המצוה ולהתפק מיהן אסור משום מוקצה
 למצותו כדמוכח בפרק כירה (ע"פ מה, ט. ב.) וכן הדם של מצוה
 אסור להריח בו וכן לולב ואתרוג כיצא בהן (כדל"ה סוכה ט. ז.)
 וכן כתב רב אחא בשאילתא (פ"ק ס"ח ק"ה) דשלח לן בחוטמ
 ציצית דאסור למיצר בהן מידי משום בזויה מצוה. לפיכך בית
 הכנסת כל זמן שבני העיר רוצין בו ומצוותן עליהן נוהגין בן
 קדושה ואפי' בחורבנו שהרי עדין לא עבר זמן מצותן וראוי
 לשפץ אותן ולבנותן. אבל אם נמלכו למכורו כבה עבר זמן
 מצותן כסוכה לאחר שבעה ונפקעה קדושה מיניה.
 ואין ספק (דמצוה - נמק) דמכירה זו האמורה בבית הכנסת
 בכל מקום אינה אלא בשיש להן בית הכנסת אחרת דאי לאו
 הכי ודאי אסור. כדאמרין בבבא בתרא (ג. ט.) לא ליסתור איניש
 בי כנישתא עד דבני בי כנישתא אחריתי. הלכך מכירתו ודאי
 מותרת היא דהוה ליה כמפריש שבעה אתרוגים. לד' ימים
 דיוצא בו ואוכלו (כדל"ה סוכה ט. ז.) דהו"ל כמשמישי מצוה
 לאחר זמן.

[ועכשיו כל הענין מיושב. שאם מכרו שבעה טובי העיר
 שלא במעמד אנשי העיר זו היא ששנינו לוקחין בדמיו תיבה
 דמסתמא לא ניחא להו (לטובי) [לאנשי - הגרמא] העיר
 לאכחושי מצוה שלהן ואע"פ שיש להם אחרת. ולא שיהא

קורא את הכבש אחד ועשירית האיפה עולת והשלישי חומר
 למעלה וקורא עולת ונסכו ואת הכבש מפני שאמרו אין קורין
 בפרשה פחות משלשה פסוקים. ויש אומרים אין משיירין
 בפרשה (ב) פחות משלשה פסוקים. והוא בפרשה גדולה. בד"א
 בשיטה של פסיקה (אינו) [ג"פ שאינו] וכול לפסוק עד שיקרא
 ממנה שלשה פסוקים וכאן ג' שהוא קורא ארבעה פסוקים
 והרביעי קורא בשל ראש חודש ובראשי חדשיכם כל
 הפסוקים. ע"כ אמור במסכתא זוהי מצוה חקוקה וצ"ל
 וזהו להם שני מנהגים בכאן מתחילה אמה שיקראו שלשה
 בקרבן התמיד ויהא השלישי חוזר ודולג פסוק אחד עולת
 וקורא שנים לפניו. ונסכוי ואת הכבש. והטעם למנהג זה (ה)
 כדי שיהא הרביעי שהוא בא בשביל ראש חודש קורא כל
 המוספין והראשונים קורין התמיד ולא ראו לערב ולקרות
 קרבן התמיד עם המוספין. ויש אומרים אין משיירין בפרשה
 פחות מג' פסוקים. וההיא בפרשה גדולה היא שיש היות
 להשמר בדבר ולהזהר בטעותן של כנסת ויצאון שיסגים
 בסוף הפרשה ולא ישייר ממנה פחות משלשה פסוקים. ובמה
 דבריהם אמורים בשיטה שיש לו להפסיק בה שאין אדם השאי
 לקרות בתורה פחות מג' פסוקים (ו) אבל כאן שהוא קורא
 מפרשה ראשונה ונסכו ואת הכבש וקורא ובויום השבת ועולת

הוא כדל"ה פ"ק פסוקים ט. ז. וכן אמרו במסכתא זוהי מצוה חקוקה
 וצ"ל וזהו להם שני מנהגים בכאן מתחילה אמה שיקראו שלשה
 בקרבן התמיד ויהא השלישי חוזר ודולג פסוק אחד עולת
 וקורא שנים לפניו. ונסכוי ואת הכבש. והטעם למנהג זה (ה)
 כדי שיהא הרביעי שהוא בא בשביל ראש חודש קורא כל
 המוספין והראשונים קורין התמיד ולא ראו לערב ולקרות
 קרבן התמיד עם המוספין. ויש אומרים אין משיירין בפרשה
 פחות מג' פסוקים. וההיא בפרשה גדולה היא שיש היות
 להשמר בדבר ולהזהר בטעותן של כנסת ויצאון שיסגים
 בסוף הפרשה ולא ישייר ממנה פחות משלשה פסוקים. ובמה
 דבריהם אמורים בשיטה שיש לו להפסיק בה שאין אדם השאי
 לקרות בתורה פחות מג' פסוקים (ו) אבל כאן שהוא קורא
 מפרשה ראשונה ונסכו ואת הכבש וקורא ובויום השבת ועולת

פרק רביעי בני העיר

דף כה ע"ב. לפי מה ששנינו במשנתנו בית הכנסת
 לוקחין בדמיו כו' משמע ודאי שבית הכנסת קדושה יש
 בו וכדאמרין בגמרא (לקמן כו. ז.) אוגרה ומשכונה אסור מאי
 טעמא בקדושתה קיימיה ואמרינן נמי (סג) אמאי תיפקע
 קדושתה. והשתא קשיא לי איכ היאך נמכר והלא דבר הראוי
 לגופו במוקדשין אינו נפדה. ובתוספתא דהאי פירקא (פ"ז ס"ו)
 הניא אבני היכל ועזרות שנפגמו ושנגממו אין להם פדיון. ותו
 כי מלכין שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר היכי שרו
 דמיייהו למישתא בהו שיכרא (כדל"ה לקמן כו. ז.) והלא נתפסין
 בקדושתם. וכך הא דאמרינן (סג) במתנה אי לאו דהוה להו
 הנאה מיניה לא יהבי ליה מתנה והויא לה כזבינא ואמאי תפקע
 זו והא ההיא הנאה כבר אכלה וליתא בעולם להחל עליה
 קדושה. ועוד שאין אני רואה בגמרא ביהכינא נפקע מקדושתו
 על דרך פדיון וחילול אלא במכירה ושינוי רשות.
 ויש ליישב ולומר דבית הכנסת עשו אותו כתשמישי
 מצוה [כלולב וסוכה. והן עצמן אע"פ שנוקדין לאחר זמן
 כדל"ה לקמן כו. ז.) בזמן מצוה יש בהן קדושה של כבוד,
 כדאמרין התם אסור להצרות מעות כנגד נר של חנוכה והוינן
 בה וכי נר קדושה יש בו ומסקנא דאסור. והתם נמי אמרי
 דנויי סוכה אסור להסתפק מהן כל שבעה. ואב דכולהו דם
 כדאיתא בפרק במה מדליקין (ע"פ מה, ט. ז.) ופי' הדברים דנויי

(ה) עיין בבבלי יעקב למסת סופרים. וטעמו נראה נכון. ובטעם זה חולק ה"ויש אומרים". (ו) נראה דזה הוא טעם על מה שמפסיק אחר ובויום השבת
 ועי' תוספתא דף כ"ב ד"ה אין מתחילין. ובמה שכתב הרמב"ן למעלה דא"ת אם כן פרשה קטנה וכו'. ואולי הוא טעם על מה שמתחיל ב' פסוקים מפרשת
 התמיד.

בדמים קדושה ממש להיותן אסורין
 להוציאן במצוה כדן צדקה מע
 האמור שם בפי' דערכין (ו. ט.) וכן
 מקום שהו קדושתן עליהן אין במ
 מצוה דהני מוכרין (עי' כדל"ה לקמן
 א"כ) מכרו שבעה טובי העיר בו
 שהסכימו כולן שאינם רוצין עוד
 למישתא בהו שיכרא בדמים מותר
 לאחר זמן דנורקין.

וכן מה שחילקו (לקמן כו. ז.) במ
 ג"כ שבעה טובי העיר שלא במ
 השויה במשנתנו. דמר סבר (כע
 הגרמא) קדושתה אמידה כדילא
 דמסתמא אין רצונם להפקיע מצוה
 להו הנאה מיניה ושבעה טובים שלו
 שכר כזביני הוא. דודאי כיון שנה
 להו הנאה מיניה בדבר של מצוה
 וכיוצא בזה מן המצוות המוטלות ע
 להוציא בה מעות והוא הציל אות
 גרועי מצוה היא.

דף כו ע"א. הו שאמר בבית
 דמעלמא קא אתו להו הוה להו
 להו לומר שאינה נמכרת כלל אפיל
 דבני העיר האחרת אינן כפופין לג
 עליהן דעתם, ושמא עדיין הם
 ותשמישי מצוה בזמן היא. והוה
 דאפי' (דברים) (דברים) נמכרת הי
 דעלמא קאמר כלומר שהוא של ע
 בפרק השותפין (מה, ט.)

ובירושלמי (פ"ג הי"ז) אמרו ג' מו
 מבני העיר כעיר. מה אנו קיימין אב
 נמי אם כשלא קבלו עליהם אפילו כ
 וכך פירושו. ג' מבית הכנסת כבהו
 ככולם ורשאין למכור ביהכינא שהו
 טובים שלהם ככל בני העיר והם ה
 של עיר. והקשו אם כשקבלו עליהם
 זו ורצו בה אפי' אחד נמי אם בשמ
 כלל. אלא אנו קיימין בסתם כלומ
 כלל. גם זה (ענין) [הענין - הג' מסי
 ושמעיי מינה למאי דאמרינן (ו)
 לעשות קופה תמחוי ולהתנות על ה
 על קיצתן. דשבעה טובי העיר הם.
 אנשי העיר. אלא שאם מיחו במעשי
 אנשי העיר קיים ומסתברא במעמד

והא דאמרינן אפילו למישתא בד
 היה נמי לזרקן לים הגדול, אלא
 [דגמרא - ג"כ] זילתא בעלמא ה
 לאיעסוקי יהבי לך ולא למישתא ב

דזונו מכון חזקא
 חזקת גוונ

שיכרא, וכתוב (מסילס טט, יג) ונגינות שותי שכר, ויש ספרים שכתוב בהן אפי' למישתא ביה"ש שיכרא. והיא היא, כלומר שישתו בגוף בית הכנסת שיכר, ולשון חכמים הוא (גימ כח, ז) שלא יאכיל עגל לעגלים וסייח לסייחים: (דאמר' לקמן כו, ה) אפי' לדוכסוסיא: לאו דווקא, אלא אפילו בשיכרא נמי מותר. אלא התם קאמר' שאם מכרו שלא במעמד אנשי העיר והוצרכו ליקח בהם תיבה מן הסתם יכולין שבעה טובים להתנות עם בני העיר ולומר: אם יותירו מדמים של תיבה (נתח) (מגיל' - גיתן) אותם לשמירת העיר ואין טובים מתנין בשיכר.

וראית' להראב"ד ז"ל, שמפרש בשיכר הזה - צרכי סעודה. ואינו במשמע וראית' בתוספתא (פי"ג ס"ו) א"ר יהודה בדי"א בזמן שלא התנו עמיהו פרנסי אותה העיר אבל התנו עמיהו פרנסי אותה העיר משנה אותם לכל דבר שירצו - ולפי' והותירו לאו דווקא אלא שמכרו והודיעו אותן שנותנין לדוכסוסיא.

ע"ב. והא דאמרונן ברבינא דהוה ליה תגלא דבי כנישתא בארעיה ואתא לקמיה דרב אשי אל מהו למיורעה. קשיא לן מאי קא מיבעיא ליה ודאי מתח' לומרעו ע"י קנייה מבני העיר ושלא ע"י קנייה ודאי אסור' ותו דקאמר ליה זבנה משבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר והתע' והלא לא הוזכרו טובי העיר במעמד אנשי העיר, אלא לענין מישתא שיכרא בדמים. וי"ל דרבינא מסתפקא ליה משום דר"מ דמתניתין (לקמן כו, ז) דקסבר אין קדושת בהכ"נ נפקעת לדבר חול לעולם כדבעינן למימר קמן (כו, ז ד"ס ועוד שניט) ואורי' ליה רבינא כרבנן. והאי דקאמר ליה משבעה טובי העיר במעמדן מפני שלא היו אנשי אותה העיר צריכין תיבה וספרים ולא ירצו למכרה. ולפיכך נתן לו עצה שיהו מוכרין אותה ונוטלין הדמים לעצמן. איני שלא יבוא אחד מהם וימחה כמיש' (על עמוד ז ד"ס י"ו - ט"ז) ויש ספרים שאין כתוב בהן במעמד אנשי העיר. ויש ספרים שגורסין מהו (למפסקה) (למפסקה) ולמיורעה. ושמה היה רוצה הוא לחלל קדושתו על דמים בדרך פדיון הקדש ומנעו רב אשי עד שיקחנו מהם בדרך מקח.

והא דאמר' לקמן (כח, ז) בתי כנסיות של בבל על תנאי הן עשוין. לאו למימרא דבחורבנן שרו לגמרי דהא רבינא של בבל הוה ולא למימרא דבישובן שרו בהנאה דהא רבינא רב אדא אסרי למיעיל בה משום מיטרא (ס"ג) ורפרם (דאספדה - ג"ג) לכלתיה ור' זירא (דספדיה - ג"ג) לההוא מרבנן (ס"ג) בשל בבל הוה. אלא לומר' שהן מתנים אם הוצרכו אנשי העיר להאכיל בהם עניים או להשכינן שם מותר. והת' לכל צרכיהם לפי שעה. וכדאמר' בפרק ערבי פסחים (פמ"ט ק"ה, ב) משום דאיכא עניים דאכלו ושתו בבי כנישתא. וכן חכמים ותלמידיהם מותרין ליהנות בהם בכל מקום, והוא שהוצרכו להם כגון שהיה מקום דחוק לתלמידים והוצרכו לאכול בבבב"נ, אבל שלא במקום הדחק ושאפשר וקא מיכוין אסור. דאי לא תימא הכי רבינא רב אדא דתלמידי חכמים נינהו לישתרו משום מיטרא.

ובירושלמי (פי"ג ס"ג). רבי אמי מפקד לספרין אין אתי בר נש לגביכון מלכלך באורייתא תהוון מקבלין ליה ולהמריה

בדמים קדושה ממש להיותן אסורין בהנאה, אלא שאין רשאים להוציאן בצרכיהן כדין צדקה משנאת לידי גבאי, וכענין האמור שם בפ"ק דערכין (ו, ה) - וכן מכירת הספרים כיון דבכל מקום שהן קדושתן עליהן אין במכירתן אלא משום אכחושי מצוה דהני מוכרין (ע"י נרמזין לקמן כו ד"ס ועוד - הגדיל) אבל אם מכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר, כיון שהסכימו כולן שאינם רוצין עוד בבית הכנסת זה, אפילו למישתא בהו שיכרא בדמים מותר דהוה ליה תשמישי מצוה לאחר זמן דנורקין.

וכן מה שחילקו (לקמן כו, ז) במתנה כגון (שמכרו) (שמסרו) - ג"ג שבעה טובי העיר שלא במעמד אנשי העיר כמכירה השנויה במשנתנו. דמר סבר (בעירות יהול) (בעי שתחול) - כג"ג קדושתה אמרי' כדי שלא יפחתו אנשי העיר מצוה דמסתמא אין רצונם להפקיע מצוה מהן. ומר סבר כיון דהוה להו הנאה מיניה ושבעה טובים שלהן יודעין ונמלכין לשלם לו שכר כזבינא הוא דודאי כיון שנותנין לו דבר של מצוה הוה להו הנאה מינה בדבר של מצוה שנתן להם ס"ת או תיבה וכיוצא בזה מן המצוות המוטלות עליהן שהיו הם צריכין לו להוציא בה מעות והוא הציל אותם מזה. הילכך שרי דלאו גרועי מצוה היא.

דף כו ע"א. וזה שאמרו בבית הכנסת של כרכין כיון דמעלמא קא אתו לה הוה להו דרבים ולא מצו מזבני לה, לומר שאינה נמכרת כלל אפילו לעלווי בקדושתה משום דבני העיר האחרת אינן כופין לבני העיר הוה ואין מקבלים עליהן דעתם, ושמא עדיין הם רוצין בבית הכנסת הוה ותשמישי מצוה בזמן היא. והוה ליה דרבים לאו דווקא דאפי' (דברים) (דרבים) נמכרת היא. אלא הוה להו דרובא דעלמא קאמר כלומר שהוא של עולי בבל כדאיתא בנדרים בפרק השותפין (מה"ב, ה).

ובירושלמי (פי"ג ס"ג) אמרו ג' מבית הכנסת בבית הכנסת ד מבני העיר כעיר, מה אנו קיימין אם כשקבלו עליהם אפי' אחד נמי אם כשלא קבלו עליהם אפילו כמה אלא אנו קיימין בסתם. וכך פירושו. ג' מבית הכנסת ככהכ"נ כלומר ג' טובים שלהם ככולם ורשאים למכור ביהכ"נ שהוא של יחידים. ד מבני העיר טובים שלהם ככל בני העיר והם המוכרין (ג"ג - בית) הכנסת של עיר. והקשו אם כשקבלו עליהם הציבור כששמעו במכירה זו ורצו בה אפי' אחד נמי אם בשמיחו אפי' כמה אינה מכירה כלל. אלא אנו קיימין בסתם כלומר ששתקו או שלא שמעו כלל. גם זה (ענין) (הענין - ג"ג) מסייע למה שפירשנו.

ושמע' מינה למאי דאמרין (גי' מ, ז) רשאי בני העיר לעשות קופה תמחו ולהתנות על השערים ועל המדות ולהסיע על קיצתן. דשבעה טובי העיר הם המתנין ואפי' שלא במעמד אנשי העיר. אלא שאם מיחו במעשיהן נתנו בטל. אבל במעמד אנשי העיר קיים ומסתברא במעמד רוב אנשי העיר.

והא דאמרין אפילו למישתא בהו שיכרא, כלומר בדמים, הי"ה נמי לורקן לים הגדול, אלא מישתא שיכרא (בגמרא) (דגמרא - ג"ג) וילותא בעלמא הוא, כדאמר' (גי' מ, ז) לאיעסוקי יהבי לך ולא למישתא בהו שיכרא, אשכחיה דשתי

אבל קצה מצוה (ז) חוטי בית ין בו ראוי זמן כנסת י לאו איניש ודאי ימים מצוה העיר תיבה העיר שיהא

השבת מפרשת

הקצות בית הנקנסת סימן קנג

לר. באר הגוף

רקנס שקבו לדי גבאי, (כא) מתר לשנותו. אבל מכל מקום (כב) לא יוכל לתור בו (בית יוסף (רי"ב) וכן משמע במדרכי ריש פרק בני העיר (גמלא מ"ד ס"י מהלכות):

באר היטב

יורה דעה סימן (רפ"ב) (רי"ב) ורי"ב (י"ח) קנן אברהם (ס"ו): ז (ול) אחרים. והאחרים נתנו להם המעות שיצטוו בהם מה שצונו: (יג) בקדושתו. קלומר דאסור לשנותו לקדשה עלה:

באר הקב"ה

1 * מוקרין בית הנקנסת וכו'. הינו אפלו בלא שבועה טובי העיר בעמד אנשי העיר, ודינו כמו לשאר קדשה המורה דין באנשי העיר לכו, וכן בספר תורה ליענו הספקת מלמדים נמי דינא הכי, והספקת מלמדים גדול יותר מזה כמו שכתב הרא"ש בהשגחה (נלל ג ס"ד י"ח):

1 (ט) תלמידים. הינו אם יש להם בית הנקנסת אחר. ט"ו (ספ"ה): (י) יתומים. והוא הדין וחומות. קנן אברהם (ס"ו). עני בשלמן יצוה אכן העיר סימן א' ספ"ה כ"ז כי מה שכתבתי שם. והוא הדין דמוקרין ספר תורה לפריון שבויים. בית יוסף

משנה ברורה

לשנותו. אבל (ה) על ידי שבועה טובי העיר בעמד אנשי העיר שרי וכמו שכתב ספ"ה (כא) מתר לשנותו. פרוש ללוחן ולתת אחרים מחמיהם, והוא הדין קשהתנדבו מעות לבית הנקנסת נמי דינא הכי [קנן אברהם (ס"ו)]: (כב) לא יוכל לתור בו. דהיינו נדר: 1 (כג) ואפלו ספר תורה. הטעם, דהא אמרינן אין מוקרין ספר תורה אלא תורה משמע ודלמדי תורה מתר אפלו למטר ספר תורה [תשובת הרא"ש (כלל ג ס"ד י"ח) ענין שם שהאריך בזה]. ודבר זה תובחנת מגלה לאותן האנשים המתורקין להחזיק תורה בגריהו: (כד) או להשיא יתומים. ואפלו וחומות דאף על גב דאין האשה מצוה על פניה ורביה מכל מקום לשכת יצרה שיהן גם באשה. והוא הדין דמוקרין ספר תורה לפריון שבויים וקנן אברהם (ס"ו) וכן הסכים האלהי ובה בשם פקח פוסקים. ועני לקנן בספ"ה י"ג במקנן אברהם שם (ס"ג לו) המוכח דאין ראוי למטר אפלו בית הנקנסת (ט) ואפלו לפריון שבויים פי אם בשאי אפשר להשיג מעות אחרות על זה מן העבור, והבאן זה (ט) בנדאי מתר (י) אפלו בשאיין להם (י) רק בית הנקנסת אחת: ז. והנה מפני שהספ"ה ז' יש בו פקח רבים לכן אקדים לזה הקדמה קצרה. והוא דמה שנוכח לעיל מענין מכירת בית הנקנסת הני מלי אם הוא של ספר דסתמא בגאוהו רק אדעתא דידהו, ולכן יש וכלת בידי (ט) רב בני העיר למכרו אף שלא יורידו אתו קד הנדמים וכלוין לעשות בהנדמים מה שצונו דהינו להוציאם לחלוין כנדאיא לקפוח. אבל אם הוא בית הנקנסת של נדמים קלינו דבעת הפנין בגוהו גם אדעתא דכלי עלמא, ואפלו אם נתנו כל מעות הנדמן משלהם אפלו הכי תלינו דבשביל פלם בגוהו, ולכן אפלו הסכימו אחר קד במקירתו שבועה טובי העיר בעמד אנשי העיר אין מכירתו מכירה. וצדקה נבאר דברי השלחן ערוך: (כה) ש"ך בפרים. והקסימו האחרונים דבאתרא דלא שכיחי רבים דאמי מעלמא נקרא קפח, אף על גב דשכיחי רבים עובדים ושוכים בפרקים פניו וילא רביעי בעיר אלא עובדים ושוכים ורף צראי מקרי כפר. אמנם כל מקום דשכיחי רבים מעלמא שאין להתפלל שם כגון מקום שהסוחרים מתקבצין שם מדיד לסחורה אפלו אם העיר היא קטנה, או מקום שיש שם חכם גדול שמתקבצים שם רבים העורכים לו ולתורתו, הני כפרין. דמסתמא אדעתא דכל העולם בגאוהו. עוד כחבו הפוסקים דאפלו בית הנקנסת שבפרך אם ידוע שלא עשו אותה אלא למעט עם כגון הבית הנקנסת שעושין אותה בעלי אמניות לעצמן, ונהו הדין (ט) כשנוקבצו הבעלי בתים של אינה רחוב הרחוק מן בית הנקנסת שבעיר ונעשו בית הנקנסת לעצמן. גם כן דינו בבית הנקנסת של פרים אפלו הוא בפרך, דמסתמא רק על דעת עצמן בגוהו, (כז) אם לא שטינו אותה העיר גם כן על הבגן מעט, או אין להם רשות על המכירה (כז) בלא דעתן: (כח) ואפלו כגון. דמסתמא אחרים נתנו להם המעות שיצטוו בהם מה שצונו בפרך, וכן אפלו אותם אחרים אינם מסכימים אחר קד במקירה מתר למכרה: (כז) ואינם רשאים וכו'. עני לעיל בספ"ה ד' דיש דעות אם מתר לשנותו לכיוצא בה: (כח) פרינסייהם. שבועה טובי העיר: (כט) שבועה טובי העיר. כתב הראשון חלק א' סימן תרי"ז וכתבאו הרש"ם סימן קע"ה שבועה טובי העיר

שער הגיון

בית הנקנסת אחרת, מקרי תשובת הרא"ש קלל י"ג ספ"ה י"ד לענינת דעמי לא משמע כן, ולהפך קשיש להשיג מעות אחרות לדעת הקנן אברהם (ס"ו) אין קדאי לכתחלה אפלו קשיש בית הנקנסת אחרת ודלא כט"ו, וכן באלהי רבה (ס"ב) לא נהירא לה קלחו של ט"ו, עני שם: ז (ש) עלת תמיד (ס"ב) וקנן אברהם לקנן בספ"ה קטן כ"ט, וכן אימא בחולשי הנקב"ז (גמלא מ"ד ס"ד וכן ס"ח): (כ) מן משמע מהר"טב"א (ס"ב) דהא אמר שמואל (המאיר) (ס"ב) דהי בית הנקנסת: (כא) פשוט: (כב) מן משמע כפוסקים: (כג) דבדעתו מסתברא דשרי, ודלא נכון לומר שנתנו לחוב זה על דעת כל העולם. אבל בלא דעתו לקדשה נראה קדור דאין וכולין למטר, ודלא דמי לנהא דממיר הנק"א בשל פקחים אף כשנתנו אותה משל אחרים. ודחם כנדאי לא היה דנקם שלקננים נבואה כפרת להתפלל שם ונדאי החליטו הדבר רק על דעת בני הקפה, מה שאין כן באנשי העיר: (כד) עלת תמיד (ס"ב) י"ח:

(י) קנן אברהם (ס"ו): 1 (טו) וכל שכן לשאר קדשה המורה ולהספקת תלמידים, ומכח שם דאפלו על פי שבועה טובי העיר בעמד אנשי העיר אין לעשות דבר זה: (טז) הינו לקדשה שהיא המורה מבית הנקנסת וכל שכן להספקת תלמידים ולפריון שבויים, ואפלו בני העיר לכו בלא הטובים, ועני לקנן בספ"ה י"ג בבאר תלכה ורי"ב לא ימחה מה שכתבנו שם: (יז) ומה שכתב הקנן אברהם בסוף ספ"ה קטן ד' בשם הבית יוסף (רי"ב) כחב הרא"ש הפוך זה הינו רק לדעת הבית יוסף אבל הוא בעצמו לא ספ"ה לה פן, וכן כתב תלבושי שרד שם. ודרידה מה שאמרו בקבא בתרא ג' (י"ג) דירמה ראינו, הינו דלכתחלה אין תנוד לעשות כן כמו שכתבו פקח ראשונים, ומתוך כנה קשיה הגאון רבי יצחק איזר על הקנן אברהם. עני שם: (יח) משבועות ובה ספ"ה קטן ד' לדעת הקנן אברהם, ובאשל אברהם ספ"ה קטן ל"ג כתב בשם הרש"ה (י"ד) רוב קט"א החליט שכתבנו בתנים, ואף דמוקרין ט"ו (ספ"ה) י"ג י"ח מה שכתבנו שם

אם כשנבנו המעות קצת הדמים, מתר זה: ואם קנו הדמים רק לקדשה המורה, רק לקדשה המורה,

1. אלא בקדש שאין בו אלא: או שיש בגוף הדבר קדשה וזהו קבר בבית הנקנסת, אסור לשון ט"ו, עני שם והרא"ש משעה ולא הנמי, וכן כתב ט (ספ"ה), והקנן אברהם (ס"ו) שם, ונשנו בספר אלהי רבה ז (ל) על ספ"ה ל' וכלי (ספ"ה) אברהם (ס"ו) עלת תמיד (ס"ב) י רבים מקרי נמי דבר מצוה, (ח) נציים ואנשים, כתב ט"ו י דנדמים זהה עליהם קדשה, ג. גם מה שכתב כהן כהניא: לוד בפאי או לא, וכי בשביל: עבר הענין קבר בארנו (ספ"ה) זנה לאו מלקחיה כהניא דקבו: ז. וכל על קל משה, ואם כן ועני בקנן אברהם (ס"ו):

קא, הלט"ו (ספ"ה) שרי. אנשי העיר לכלי עלמא (יד) דלכ"ה מה שצריכו, אלא שהוא צריכי צבור, המעות משום הכי שרי ז. האלהי רבה (ספ"ה) וחר כך קנו סתם מכל זר כך בשפירו וחותרי: אז כשנתנו תל הקדשה התנאי בעת המכירה: אברהם (ס"ו) שכתבנו ולתן אחרים סתמם: ול גב דמכתב לקפוח ת הנקנסת בעינו ודקא: ' יכולין לשנותו דהומנה ז הבית הנקנסת על ידי אלא שנקאוהו הקלה היא עשו ונאכנו וכונו בית ציר נדאי דאסור לשנותו יש עדין מעות הבכיה המקובר ותרב. והטעם אי, (הקנן אברהם (ס"ו) (יט) ואם הביאו נציים ז, אלא שנמצאו רבים (כ) לר"ד גבאי אסור

1 (ס"ב) כהן רבה כהן כהניא (ספ"ה) ז: (ל) בית יוסף (רי"ב) וכן י"ח יוסף (ס"ב):

משנה ברורה
ז"ז ובאר המורה

הנאתו וביעורו שוה בפרחים

והאי טעמא שייכא באמת אף בריח, שאף חוש הריח הוא דבר הפועל מעצמו אפילו מבלי שיתכוון האדם לעשותו, והיינו דכילל להו בר קפרא לכל שלשתם בהדי הדדי. אלא דבגמ' הקשו על זה, וריח אין בו משום מעילה, והתניא, המפטם את הקטרת ... למוסרה לציבור ... המריח בה ... מעל. אלא אמר רב פפא ... וריח לאחר שתעלה תמרותו אין בו משום מעילה, הואיל ונעשית מצותו. כלומר, שהקשו אבר קפרא, דלא תמיד חשיב ריח כהנאה דממילא, דבדבר שעומד לריח חשיב כמעשה המהנה. דהנה קי"ל (ב"ק ק"א): דליכא קדושת פירות שביעית אלא בדבר שעומד לאכילה או להנאה שדומה לאכילה, דהיינו, שהנאתו וביעורו שוה. ובמס' שביעית (פ"ז מ"ו) מבואר שיש קדושת פירות שביעית אף בוודד וכפר, וקשה, דהלא כשמריח בפרחים הלא אינו מכלה אותם, ונמצא דאין כאן הנאתו וביעורו שוה, ומ"ט יש בפרחים קדושת פירות שביעית. (ועיי"ש במשנה ראשונה), ומן ההכרח צ"ל דכל דבר שעומד לריח חשיב עפ"י דין כהנאתו וביעורו שוה בשעה שמריחים בו, דמאחר שלכך הוא עומד, כשהוא הולך וכלה, ומתבער מאליו מן העולם, אם בני"א מריחים בו, חשיב כאילו הם מכלים ומבערים אותו באותה שעה, דאף דבמציאות לא נגע ולא פגע זב"ז — מה שהפרח הולך ומתבער, ומה שהוא מריח, שהרי הפרח בין כה וכה הולך וכלה

הוא אפילו אם לא יריחו בו בני"א, ולאמיתו של ענין אין מה שהאדם מריח בו פועל יותר בהפרח לכלותו ולאבדו, מכ"מ, מאחר שזוהי תכליתו של הפרח, חשיב (עפ"י דין) מה שהאדם מריח בו כאילו הוא מכלהו ומאבדו באותה שעה, וחשיב שפיר הנאתו וביעורו שוה. וממילא ה"נ נראה לומר לגבי איסורי הנאה, דאף דריח הי' צ"ל חשיב כקול ומראה, וכהנאה דממילא, מאחר שאלו החושים פועלים מאליהם אפילו שלא לרצונו של האדם, והיכא דחסר מעשה של הנאה ליכא כלל איסור באיס"ה, מכ"מ בדבר שעומד לריח חשיב שפיר כמעשה של הנאה, מאחר שחשיב (עפ"י דין) כאילו האדם מכלהו להחפץ ע"י מה שהוא מריח בו. וזהו שהקשו על בר קפרא, היאך כילל ריח בהדי קול ומראה, הלא בריח לפעמים נידון כיש בו ממש, וכאילו יש שמה (עפ"י דין) מעשה של הנאה. וע"ז תרצו, דאפילו בדברים שעומדים לריח ג"כ, לפעמים יהיה מותר, כגון לאחר שכבר נעשית מצותו. אבל באמת, לא לזה התכוון בר קפרא בעיקר המימרא שלו, אלא עיקר דבריו קאי אמי שרוצה להריח בדבר שאינו עומד לריח, דבכה"ג שוה דינו לדין קול ומראה, דבשלשם לית בהו ממש, כלומר, ליכא מעשה המהנה, ומיושבת תמיהת הגרי"ז ז"ל בטוטו"ד, לפי דעת התוס' והמרדכי. (אכן לדעת הש"ך והרמב"ן אכתי צ"ע.)

סימן י"ב

בעניני בית הכנסת וקדושתו

76 א. בגדר קדושת ביהכ"נ

הראשונים נחלקו בגדר דין קדושת ביהכ"נ. דעת הרמב"ן (הו"ד בר"ן למגילה דף ח ע"א בדפי הרי"ף, בד"ה ומאן דשרי) דביהכ"נ עשו אותו כתשמישי מצוה, כסוכה ולולב, שנזרקים

לאחר מצותן. ובזמן מצוה, יש בהם קדושה של כבוד, כדאמרינן התם ... דנויי מצוה אסור להסתפק מהן כל שבעה וכו'. וכ"כ הרמב"ן בח"י לשבת (כב.) ד"ה וכי נר, דאף דתשמישי מצוה נזרקים לאחר מצותן, מכ"מ בשעת מצותן נוהגים

בהם קדושה. ד"ה ואיכא ל' יז ע"א בדפי קדושתה עליו כלומר, ועדיין וכדברי הרמג דכל זמן שבני אפילו בחורבו וראוי לחזור ועיי"ש ברורים אצלי שעיקרו לומ חכמים קדושו יז ס"ו) בע דאורייתא היז התורה. וכן הרמב"ם, די ממש"כ במג (ל"ח סה) שי בתי מדרשות כן לד' אלק סולוביצ'יקי ח"א ע' ש" דרשת הגמ' ואזי להם ל כנסיות ובתי ראשונים כסב בחורת תשמי שיש בו דין דהר"ן בעצמו מדבריהם, וס דמקדש מעט היא, ומדין כ

ב. ה. ובביאור מכבוד מו"ר והמקדש הוא עם השכינה, בביהכ"נ, אל

אין הצבי
לחורב"ן ה צבי עכ"ל א"ת

בהם קדושה. והשוה חי' הרמב"ן לפ' כירה (מה). ד"ה ואיכא למידק, ומלחמות לביצה פרק ד' (דף יז ע"א בדפי הרי"ף) דאפילו (בסוכה) נופלה נמי קדושה עליה כל שבעה, דחזיא להקים אותה. כלומר, ועדיין דינה כתשמישי מצוה בזמן מצותן. וכדברי הרמב"ן (שבר"ן הנ"ל) לענין ביהכ"ג, דכל זמן שבני העיר רוצים בו, נוהגים בו קדושה אפילו בחורבנו, שהרי עדיין לא עבר זמן מצותו, וראוי לחזור ולבנותו וכו'.

ועיי"ש בר"ן ש"ך ע"ד הרמב"ן, דאין דבריו ברורים אצלי... ולפיכך נ"ל דביהכ"ג... כיון שעיקרו לומר בו דבר שבקדושה, הטילו בו חכמים קדושה מדבריהם וכו'. ועי' חיי אדם (כלל יז ס"ו) בשם ס' יראים, דקדושת ביהכ"ג דאורייתא היא, ונוהגת בו מצות מורא המקדש מן התורה. וכן דייקו האחרונים ש"כ"ה גם דעת הרמב"ם, דקדושת ביהכ"ג דאורייתא היא, ממש"כ במנין המצוות שבתחילת ספר הי"ד (ל"ח טו), שלא לאבד ביהמ"ק או בתי כנסיות או בתי מדרשות... שנאמר אבד תאבדון לא תעשון כן לד' אלקיכם [כן שמעתי ממור"ר הגרי"ד סולובייצ'יק שליט"א, וכן הובא בס' שדי חמד ח"א ע' ש"ל במערכת ביהכ"ג]. והוא עפ"י דרשת הגמ' במגילה (כט.) עה"פ בס' יחזקאל, ואהי להם למקדש מעט, א"ר יצחק אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל, וס"ל להני ראשונים כסברת הר"ן, דגדר קדושת ביהכ"ג הוא בתורת תשמישי קדושה, ולא רק כדעת הרמב"ן שיש בו דין תשמישי מצוה כל זמן מצותן, אלא דהר"ן בעצמו כתב שרק הטילו בו חכמים קדושה מדבריהם, וס"ל להני ראשונים, מכח הך דרשה דמקדש מעט, שגדר קדושת ביהכ"ג דאורייתא היא, ומדין מקצת מקדושת המקדש.

ועי' משנ"ב (לסי' קנא בשעה"צ אות טו), דלאותם האנשים העשירים דמקפידים בביתם על הרקיקה, א"כ גם בביהכ"ג וביהמ"ד יהיה אסור להם לרוק. ועיי"ש במחבר ס"ח, טיט שעל רגליו ראוי לקנחו קודם שיכנס להתפלל, ומה"ט העיר רבנו, שליט"א, שבימות הגשמים והשלגים, שהולכים ברחובות העיר בגאלאשע"ן ובראבער"ס ע"ג המנעלים, שאסור ליכנס לביהכ"ג בעוד הגאלאשע"ן על מנעליו, דסתם בנ"א מקפידים על כך, שלא ליכנס לביתם עם הגאלאשע"ן, ודין כבוד ביהכ"ג תלוי הוא במה שסתם בנ"א רגילים להקפיד עליו בתוך ביתם, וכגמ' סוף ברכות הנ"ל, עכ"ד. וראוי לעורר ע"ז ברכים, כי אין העולם רגילים ליוהר בזה. L

ועיי"ש בר"ן ש"ך ע"ד הרמב"ן, דאין דבריו ברורים אצלי... ולפיכך נ"ל דביהכ"ג... כיון שעיקרו לומר בו דבר שבקדושה, הטילו בו חכמים קדושה מדבריהם וכו'. ועי' חיי אדם (כלל יז ס"ו) בשם ס' יראים, דקדושת ביהכ"ג דאורייתא היא, ונוהגת בו מצות מורא המקדש מן התורה. וכן דייקו האחרונים ש"כ"ה גם דעת הרמב"ם, דקדושת ביהכ"ג דאורייתא היא, ממש"כ במנין המצוות שבתחילת ספר הי"ד (ל"ח טו), שלא לאבד ביהמ"ק או בתי כנסיות או בתי מדרשות... שנאמר אבד תאבדון לא תעשון כן לד' אלקיכם [כן שמעתי ממור"ר הגרי"ד סולובייצ'יק שליט"א, וכן הובא בס' שדי חמד ח"א ע' ש"ל במערכת ביהכ"ג]. והוא עפ"י דרשת הגמ' במגילה (כט.) עה"פ בס' יחזקאל, ואהי להם למקדש מעט, א"ר יצחק אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל, וס"ל להני ראשונים כסברת הר"ן, דגדר קדושת ביהכ"ג הוא בתורת תשמישי קדושה, ולא רק כדעת הרמב"ן שיש בו דין תשמישי מצוה כל זמן מצותן, אלא דהר"ן בעצמו כתב שרק הטילו בו חכמים קדושה מדבריהם, וס"ל להני ראשונים, מכח הך דרשה דמקדש מעט, שגדר קדושת ביהכ"ג דאורייתא היא, ומדין מקצת מקדושת המקדש. L

7. הגדרת ההבדל שבין תשמישי קדושה לתשמישי מצוה

והנה בחילוק הברייתא דמגילה (כו:) שבין תשמישי מצוה שנוקדים, לבין תשמישי קדושה

7. ב. הגדרת ענין „מקדש מעט“

ובביאור ענין זה דמקדש מעט שמעתי מכבוד מור"ר הגרי"ד שליט"א, דכל ענין המשכן והמקדש הוא להיות לנו מקום מיוחד להועד שם עם השכינה, וענין זה מתקיים בין בביהמ"ק ובין בביהכ"ג, אלא שההבדל שביניהם הוא שביהמ"ק

(1) ועי' עוד מש"כ בקשר לזה בהערה שבסוף המאמר ביסוד קנין שטר, סי' כת.

שנגנזים, דאיתא החם, ואלו הן תשמישי מצוה, סוכה, לולב, שופר, ציצית, ואלו הן תשמישי קדושה, דלוסקמי ספרים תפילין ומוזנות, ותיק של ס"ת ונרתיק של תפילין וכו', — צריך להבין גדר ההבדל בזה, איזה חפצא של מצוה דינו כתשמישי קדושה, ואיזה לא. ולכאורה ה' נראה לומר דעיקר שורש ויסוד כל עניני קדושה הוא קדושת התורה, וה"ט דס"ת תפילין ומוזנה ומשמשיהן דינן כתשמישי קדושה, שבכולם יש בהם קדושת כתב של תורה, או שהם משמשים לכתב של תורה — כנרתיק של ס"ת, וכיס של תפילין. אך בסוכה, לולב, שופר וציצית, שאין להם כל שייכות עם כתב של תורה, אין דינם אלא כתשמישי מצוה. [וכן מתבאר בס' נפש החיים (שער ד' פרק למד).] L

76 ד. גוף ישראל — תשמישי קדושה

ועל דרך זה ה' נראה לבאר ההבדל שבין גוף הישראלי לגוף הנכרי, דליכא מצות קבורה אלא בישראלים ולא בנכרים — דגוף הנכרי דינו כתשמישי מצוה, שאף אם בחייו עסק בגופו בז' מצוות ב"נ, מכ"מ לאחר זמן מצותן — נזרקים. משא"כ גוף הישראלי דינו כתשמישי קדושה, ולכך אפילו לאחר מותו, אשר או אין גופו ראוי עוד לעשות בו מצוות, מכ"מ דינו להיגנו, וזהו היסוד למצות קבורה במת ישראל. וצריך להבין הבדל זה שביניהם, דכמו שהישראל חייב בתרי"ג מצוות, כמו"כ הנכרי חייב בז' מצוות, ומ"ט מחלקינן ביניהם לדון את גוף

(2) ויש לבאר ד"ו דבאמת השורש לכל עניני קדושה הוא הקב"ה, ואתה קדוש ושמן קדוש, וכל התורה כולה היא שמותיו של הקב"ה (כמש"כ הרמב"ן בהקדמתו לתורה), ופיקודין אינון אברין דמלכא, שהתורה מתארת אותו, וכדברי הנביא, שהתורה נקראת בשם „המשל הקדמוני“, שהוא משלו של הקב"ה, שהוא קדמונו של עולם, [ועי' מש"כ מזה בפתיחת הספר], ואף בני קדושים הם — מפני שלומדים את התורה, וידיעת ענין האלקות עושהו כחלק-עצמי מגשמותיהם, דענין ידיעה היינו

הנכרי רק כתשמישי מצוה, ואח גוף הישראלי כתשמישי קדושה.

ועפ"י יסוד דברינו הקודמים ה' נראה לומר בביאור הבדל זה, דדוקא גוף הישראל, מפני שלמד תורה, יש בו חלות שם של תשמישי קדושה. אך גוף הנכרי, אף שעסק בקיום ז' מצוותיו, מכ"מ לא עסק בתורה, ואין לו אלא חלות שם של תשמישי מצוה. ואפילו בישראל שהוא עם הארץ, ולא עסק בתורה כלל כל ימיו, מכ"מ קיי"ל [ספ"ג דנדה] דבזמן שהולד במעי אמו, מלמדין אותו כל התורה כולה. ואף דאיתא התם, דכיון שבא לאויר העולם, בא מלאך וסטרו על פיו, ומשכחו כל התורה כולה, אין הכוונה דמעשה שנולד, לא נשאר כל רושם ממה שלמד מקודם, דא"כ מ"ט למדוהו מתחילה כל התורה כולה, אם יודעים שלבסוף ישכיחוהו ממנו, ולא ישאר כלום מלימוד זה. אלא ודאי מן ההכרח לומר [כן שמעתי בביאור ענין זה ממו"ר הגריד"ס, שליט"א] דמה שמשכיחין ממנו ידיעותיו בתורה, הכל הוא לתועלת הולד ולטובתו, בכדי שיוכל להיות עמל ויגע בתורה בחייו, ואפילו לא היו משכיחין הימנו ידיעותיו בתורה, מסתמא בין כה וכה ה' שוכח מאליו, דכל תורה שהאדם לומד בלי יגיעה ועמל, אין לו קיום, דבן לילה היה ובן לילה אבד הימנו. ומה שמלמדין אותו לכתחילה, בודאי נשאר רישומו ניכר מזה אפילו לאחר שסוטרין אותו על פיו להשכיחו, דמאותו הלימוד הוא שנוצר ונחהוהו בנפשו של כל אדם מישראל האהבה הטבעית

התחברות, וכלשון הפסוק, וידע האדם את חוה אשתו וכו', וכמבואר כ"ז בס' התניא, והדברים עתיקים. (3) ואשר על כן ליכא איסור הלנת המת במתי עכו"ם, דלא נצטינו עליהם במצות קבורה, אכן ערמב"ן (על התורה לפ' כי תצא, דברים כא, כב) דבא"י יש חובת קבורה אף על מתי עכו"ם, מכח קרא דכתיב ולא תטמא את אדמתך וכו'. ולפי"ז צ"ע בתלמידים הלומדים רפואה בא"י, היאך מלינים מתי עכו"ם, ומבטלים עשה זו, ועי' מזה בדברי הפוסקים.

המסותרת לה וכדברי הרמ בבאור ענין שה"אני" הא להשי"ת ולע ידועים, והר העבירות ולע של הולד עי' [עכת"ד]

ה. יסוד ושמעתי דעיקרו של ה על כן נקרא ועי' רמב"ן ע עשיית המשכ שהיתה בשעו מעה"ס ה' ביהמ"ק צר וביהמ"ק בלי שני ה' חסר

(4) וכהמג הדרוש, שאומ שלא יעמוד ב בשעת ההקפנו אמאי דאיתא ו לעשות מחול וכל אחד ואח ההוא הנה אלל פסוק זה בין ש עושים ההקפנו וממילא אינו באותה שעה. החג מקיפים ב שמירת המצו המעשיות) אפ [דאין לימוד ו היא חכמתו ש תורה הוא בח

יומא (כא:), מכ"מ עיי"ש בגמ' (נג): פלוגתא דתנאי אם ארון גלה לכבל, או שנגזז במקומו, וברמב"ם רפ"ד מבית הבחירה כתב, שבעת שבנה שלמה את הבית וידע שסופו ליחרב, בנה בו מקום לגזוז בו הארון למטה במטמוניות עמוקות ועקלקלות, ויאשיהו המלך צוה וגזזו במקום שבנה שלמה וגו'. וביאר בזה רבנו בכוונת הרמב"ם, דכאמת אף בבית שני היה שמה ארון עם לוחות [דבלא"ה הרי חסר העיקר, ולא היה על הבנין דין ביהמ"ק כלל], אלא דבעוד שבבית ראשון היה הארון במקומו הראוי — בקה"ק, בבית שני היה הארון שלא במקומו — למטה במטמוניות עמוקות, אבל עכ"פ הי' שמה הארון עם הלוחות.

והיות שביהכ"נ גדר קדושתו בבחינת מקדש מעט, אף בביהכ"נ בעינן שיהא שמה ארון עם ס"ת, וכמש"כ הרמב"ם להדיא רפי"א מהל' תפלה, ובניין בו היכל שמוניחין בו ס"ת. וביהכ"נ שאין בו ארון עם ס"ת, א"א שיהיה לו קדושת ביהכ"נ. עכת"ד.

ועפ"י יסוד מו"ר, שליט"א, ניחא מה

המסותרת להשי"ת, וכדברי התניא (בפרק ט"ו), וכדברי הרמב"ם (בסוף פ"ב מהל' גירושין) בביאור ענין כופין אותו עד שיאמר רוצה אני, שה"אני" האמיתי שלו בודאי רוצה להתקרב להשי"ת ולעשות מצוותיו, וכו' וכו', והדברים ידועים, והרצון הפנימי הזה להתרחק מן העבירות ולעשות את כל המצוות נתהווה בנפשו של הולד עיי"ז שמלמדין אותו כל התורה כולה.

[עכת"ד]

ה. יסוד קדושת המקדש — הלוחות

ושמעתי מכבוד מו"ר הגריד"ס, שליט"א, דעיקרו של המשכן היה הארון עם הלוחות, אשר על כן נקרא משכן העדות, ע"ש לוחות העדות, ועי' רמב"ן עה"ת (ריש פרשת תרומה) שתכלית עשיית המשכן הי' להמשיך ענין השראת השכינה שהיתה בשעת מעמד ה"ס בקרב ישראל. ועיקר מעה"ס הי' מתן התורה, ועל כן עיקרו של ביהמ"ק צריך שיהי' הארון עם הלוחות, וביהמ"ק בלי לוחות אינו ביהמ"ק. ואף דבבית שני הי' חסר הארון עם הלוחות, כמבואר בגמ'

(4) וכהמשך להנ"ל הוסיף רבנו שליט"א, ע"ד הדרוש, שאומרים בשם הגר"א, ז"ל, שהי' מקפיד שלא יעמוד שום אדם ע"ג הבימה בשמחת תורה בשעת ההקפות, שמנהג ההקפות שלנו מיוסד הוא אמאי דאיתא בגמ' סוף תענית (לא.), שעתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים, והוא יושב ביניהם בגן עדן, וכל אחד ואחד מראה באצבעו שנאמר ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה וגו'. [ואשר על כן נהגו להזכיר פסוק זה בין שאר פסוקי אתה הראת וכו'. (ד"ע)] ואנו עושים ההקפות כאילו הקב"ה באמצע — על הבימה, וממילא איננו כבוד השכינה שיעמוד שם שום אדם באותה שעה. והוסיף על זה רבנו ואמר, שכל ז' ימי חג מקיפים בלולים מסביב לס"ת להראות שרץ ע"י שמירת המצוות (דד' המינים מסמלים את המצוות המעשיות) אפשר להגיע להתכלית של לימוד התורה [דאין לימוד התורה כלימוד שאר החכמות, דהתורה היא חכמתו של הקב"ה, והוא וחכמתו אחד, ולימוד תורה הוא בחינה של השגת אלקותו ית', אשר הוא

ענין שלמעלה מן הטבע, אשר נצרך לזה סייעתא דשמיא להצליח להבינו], דחמיד כשיש עיגול, כל הנקודות שבעיגול מסביב פונות הן לנקודה המרכזית, וזהו סמל ההקפות, שע"י שמירת המצוות מגיעים לתכלית שבאמצע — דהיינו הס"ת שע"ג הבימה. ומנהג ההקפות של שמחת תורה הוא המשך ממנהג ההקפות של כל ז' ימי חג, וכונתו הסמלית — שרק ע"י לימוד התורה מגיעים לתכלית — להתקרב להשי"ת, דכל הנקודות שבעיגול מסביב, דהיינו — ספרי התורה, פונות הן לנקודה המרכזית של העיגול — דהיינו — השי"ת, שהוא באמצע, וכדברי הגר"א. ומה"ט הוא שהמלאך מלמד העובר שבמעי אמו כל התורה כולה, לנטוע בלבו האהבה הטבעית והמסותרת לשי"ת, וכנ"ל, כי רק ע"י לימוד התורה אפשר להגיע לאהבת ד', כי התורה היא חכמתו של הקב"ה, והוא וחכמתו אחד, דפיקודין אינן אברין דמלכא, וכו', וכנ"ל. עכת"ד רבנו.

שהקדושה היא מדרבנן, שחכמים הטילו קדושה על מקום התפילה שמיועד לומר בו קדושה, ואילו בדברי הרמב"ן שהקדושה היא בכח מצות התפילה כקדושת סוכה, לא ברור אם קדושה זו מדרבנן או מדאורייתא ככל קדושת מצוה, ובשדי חמד הביא שדעת הרמב"ן שקדושת בית הכנסת מדאורייתא, שלא כר"ן שכתב שיסודה בדברי חכמים. אולם גם לסברת הרמב"ן הקדושה היא מכח המצוה, ולא כדברי הזהר שמצות עשה של ועשו לי מקדש חלה על כל בתי הכנסיות.

ונראה שיש נפקא מינא להלכה בין הראשונים מלבד השאלה המהותית מהי קדושת בית הכנסת. לדעת הראשונים שקדושת בית הכנסת היא קדושה עצמית כקדושת המקדש, והקדושה חלה בייחוד בית הכנסת לתפילה, ומשום כך האיסור לנהוג בו כחול, אם לא יקדשו את בית הכנסת ויתנו מראש שלא תחול בו קדושה, אינו קדוש, ככל קדושה שתלויה בדעת המקדיש, אולם אם הקדושה בבית הכנסת כדברי הרמב"ן שבית הכנסת שבו עושים המצוות הוא כתשמישי מצוה, שכל עור מיועדים למצותם אסורים בשימוש אחר וחייבים בכבוד התפוצא של המצוה, לא יועיל תנאי להשתמש בהם חול, כשם שלא יועיל תנאי להשתמש בלולב בימים שהוקצה למצוה.

והנה בשו"ע או"ח סי' קנא סעיף יא פסק וז"ל: "אם בשעת בנין בית הכנסת התנו עליו להשתמש בו מותר בחורבנו, אבל בישובו לא מהני תנאי, ואפי' בחורבנו לתשמיש מגונה לא מהני תנאי". ובמגן אברהם הקשה על הלכה זו, מדוע לא יועיל תנאי גם על בית כנסת בישובו, שהרי כל דבר שקדוש מכח המקדיש יכול מראש להתנות שלא תחול עליו קדושה, ואפי' תשמישי קדושה כפרוכת ותיבה, נפסק שאם בשעה שהקדישום התנו עליהם יכולים לשנותם, וכתב המגן אברהם שהלכה זו שאין מועיל תנאי אמורה לגבי דברים שיש בהם פגיעה בקדושת בית הכנסת, אבל למכור המקום ושאר מגבלות מועיל תנאי. וכתב על כך בביאור הלכה, וז"ל: "וקשה הא מוכח ברא"ש שאפי' לקרוא לאדם משם גם לא מהני תנאי ביישובו, ומאי גריעא זה משאר תשמיש דעלמא, אלא דבכל תשמיש אסור בישובו, וע"ד קושיתו מסי' קנד

76 ויש לברר מה היא קדושה זו, אם נלמד שיש מצוה מיוחדת לבנות בית כנסת ומקורה מהכתוב "ועשו לי מקדש" כנאמר בזהר, דיני הקדושה הם ככל קודש, ועם יחוד המקום לתפילה מתקדש בית הכנסת וחלים עליו דיני קדושת המקדש. יש ראשונים הסוברים שמצות לא תעשה של מורא מקדש מהכתוב: "ומקדשי תיראו" כוללת גם בתי כנסיות ובתי מדרשות שנקראו מקדש מעט. וכך כותב הסמ"ג במ"ע י"ט: "וגם בתי כנסיות ובתי מדרשות צריך לנהוג בהם מורא וכבוד ואין נוהגים בהם קלות ראש, כאשר ביארנו בהל' תפילה, ותניא והשימותי את מקדשיכם לרבות בתי כנסיות". וכך סוברים הסמ"ק והשאלתות (פרשת עקב).

אולם יש ראשונים שביארו שקדושת בית הכנסת היא מדרבנן, ויסודה כתפילת הציבור שבה. וזה לשון הרמב"ן בהלכה שאפשר למכור בית הכנסת ברשות שבעה טובי העיר ולהפקיעו מקדושתו: "ואיך שרי דמייהו למשתה שכרא והלא נתפסים בקדושתם. וי"ל ולומר שבית הכנסת עשו אותו כתשמיש מצוה כגון לולב וסוכה והן עצמם נזרקין לאחר זמן. ובזמן המצוה יש בהם קדושה וכו'. וכמו נוי סוכה שחל עליהם שם שמים ואסורים בשעת מצותם ואם בא לסלקם מהמצוה ולהסתפק בהם אסור משום שהוקצו למצותם. לפיכך בית כנסת כל זמן שבני העיר רוצים בו ומצותן עליו, נוהגים בו קדושה. ואפי' בחורבנו, שהרי עדיין לא עבר מצותו, וראוי לשפץ אותו ולבנותו. אבל אם נמלכו למכרו, כבר עבר זמן מצותו כסוכה ונפקע קדושתיה מיניה". מבואר בדבריו שקדושת בית הכנסת אינה קדושת המקום כקדושת המקדש, והקדושה נובעת מהשימוש בו לצורך התפילה. ויש לו דין תשמיש מצוה כל עוד קיים ייעודו לתפילה.

הר"ן חולק על הרמב"ן בזה, ופוסק שקדושת בית הכנסת אינה רק קדושת מצוה כעצי סוכה, אלא קדושה מעשית שהחילו על בית הכנסת, וז"ל: "בית הכנסת כיון שעיקרו עשוי לומר בו דבר קדושה, הטילו בו חכמים קדושה מדבריהם ואפי' התנו עליו טובי העיר אי אפשר שתפקע קדושתו מפני כבוד הקדושה שיש בו, מיהו לאתר שהטילו קדושתו על הדמים, ולאחר המכירה הקדושה נחלשת וניתנת לפדיון". והנה הר"ן כתב מפורש

ספר בנין אב
חלק תשי"ב
כרך 5 א"ב ק"ש זנון ט"א

להכין מקום לתפילה, וממה שציין שהמקום נקרא בית כנסת על שם הציבור המתכנסים, משמע שעיקר קדושתו במצות התפילה. אולם בהל' י"א שם בדין בתי כנסיות ובתי מדרשות שחרבו בקדושתם הם עומדים, ציין את הפסוק והשימותי את מקדשיכם, שאע"פ שחרבו בקדושתם הם עומדים. ואפשר שאין הוכחה שהקדושה מדאורייתא, רק שחכמים כעין דאורייתא תקון.

אולם מצאנו שדין בתי כנסת כדין המקדש, במצות איסור שריפה ונתיצה של המקדש, מהכתוב מזבחותיהם תתצון וכו' לא תעשון כן לה' אלקיכם, שנלמד איסור למחוק את השם ולאבר כל דבר שבקדושה. וכתב על כך המרדכי: "בית הכנסת נקרא מקדש מעט ולכן אסור לנתץ דבר מבית הכנסת, ותניא בספרי מגין לנוחץ אבן מן ההיכל ומן העזרה שהוא בלא תעשה ת"ל ונתצתם וכו' לא תעשון כן לה' אלקיכם", והובאו הדברים להלכה ברמ"א סימן קנב: "ואסור לנתוך, והוי כנותץ אבן מן ההיכל, ודוקא דבר מחובר אסנך בנתיצה, אלא א"כ עושה ע"מ לבנות". ומבואר שקדושת בית הכנסת כמקדש מעט היא מדאורייתא. וחלה עליו מצות עשה מהתורה שלא לאבר או לנתץ מבית הכנסת. ועיין בפרי מגדים שהסתפק אם הלכה זו מדאורייתא או שהכתוב נלמד רק על מקדש ממש.

והנה, הרמב"ם בספר המצוות לא תעשה ס"ה כתב: "שלא לאברד בית המקדש או בתי כנסיות או בתי מדרשות, וכן אין מוחקין את השמות המקודשין ואין מאבדין כתבי הקודש, שנאמר "לא תעשון כן לה' אלוהיכם". משמע מדבריו שקדושת בית הכנסת מדאורייתא היא כמקדש. מקור נוסף לסברה זו, ממש"כ הרמב"ם בהל' מזוזה זו"ל: "הר הבית, הלשכות, העזרות ובתי כנסיות ובתי מדרשות שאין להם בית דירה פטורים לפי שהן קודש", ואם הקדושה מדרבנן, איך פטר בית הכנסת ממזוזה מפני שהוא קודש. לאור מקורות אלה סוברים רבים וביניהם בשו"ת אבני נזר שדעת הרמב"ם שקדושת בית הכנסת מדאורייתא. אולם, יש אחרונים רבים הסוברים שעל אף דברי הרמב"ם בספר המצוות, דעתו שקדושת בית הכנסת מדרבנן, לפי שביד החזקה לא הביא דין זה בבתי כנסיות ובתי מדרשות באיסור

דמהני תנאי לתשמישי קדושה, יש לתרץ דבהכ"נ שאני שהוא מצוה שיהא להם מקדש מעט בכל מקום שהם כדאיתא בסי' קנ, לכן גזרו חז"ל דביהכ"נ הקבוע לא יועיל תנאי שישתמשו בו חול, דא"כ אין שם בית כנסת עליו, מה שאין כן בפרוכת שגם אם לא תחשב תשמיש קדושה מה אכפת לן בזה ע"כ. ונראה שלדעת הרמב"ן שקדושת בית הכנסת היא כתשמיש מצוה כל עוד נעשית בו המצוה, לא מהני תנאי, שלא בדעת המקדיש חלה הקדושה, אלא בכך שנעשה תשמיש מצוה.

לדעת הראשונים שהמצוה ליחד המקום ולקדשו בקדושת בית הכנסת ובכך חלה הקדושה, רק בעל המקום יכול להחיל עליו קדושת בית כנסת, והקדושה חלה רק כשמייחדים אותו בדרך קבע, דוגמת הקדש שאינו לזמן, אולם לסברת הרמב"ן שקדושת בית הכנסת היא כקדושת תשמישי מצוה, גם בית כנסת לזמן קצוב יכול לשמש כמקדש מעט וחייבים בקדושתו. והנה בשו"ע סי' קנד ס"ב כתב "השוכרים בית ומתפללים בו אין לו דין בית כנסת". וביאר בלבוש הטעם כיון ששוכרים לזמן קצוב, וככלות הזמן יכול בעל הבית להוציאן, אין זה מקום לתפילה בכל עת, ואין בו קדושת בית הכנסת, ועיין בכיפור הלכה שכתב שהלכה זו היתה בשעה שחששו להתפלל במקום קבוע עקב הגזירות, והיה חשש שתבוטל השכירות, אולם בימינו שהשכירות מובטחת לתקופה ארוכה ונעשית בגלוי לבית הכנסת, אין להקל בדבר ויש למקום קדושת בית הכנסת. ונראה ששאלה זו תלויה במחלוקת אם קדושת בית הכנסת חלה על ידי יחוד הקדושה של המקדיש ועל כן שכירות גם אם היא קבועה ולתקופה ארוכה, אינה הקדש, שהמקום אינו קדוש לעולם, אולם אם קדושת בית הכנסת היא כסברת הרמב"ן מכח השימוש הקבוע כתשמישי מצוה, כל שהשימוש קבוע גם אם הוא לזמן יש בו קדושת בית הכנסת.

ד. דעת הרמב"ם אם קדושת בית כנסת דאורייתא

ויש לברר דעת הרמב"ם בזה אם קדושת בית הכנסת מדאורייתא. הרמב"ם לא הזכיר הכתוב שבית הכנסת נקרא מקדש מעט, וכתב רק שיש

ה
י
ה
ז
א
ג
ם
א
ה

ם
ת.
זה
וד
בו
וש
זה
ית
ים
ים
וד
הם
ים

יל:
גש
אי,
י".
עיל
בר
ולא
כת
הם
זו
הם:
קום
אור
פני
ובו,
בכל
קנד

דשמי עמיתא וזשמי דנחמתיא ולעולם כשלא יבא סבת בין עוס
כשור לסוכות קורין האזינו סבת קודה עוס כשור ומפטירין בו
סובה וכשביא סבת בין עוס כשור לסוכות קורין בו האזינו ו
והפטרה וידבר דוד לוי' אסור לספר כשהמפטיר קורא כבשרא
עד שיפלים כמו ספר תורה שאין המטני תלוי בקורין לכד חלא
בכל המטניין עס כך כתבה ה' סבתו כה:

חלק רביעי

חייב ארס לקו' מפני ס'ת מקו' ומה
מפני לומדיה עומדין כמו שתמלכ'ה
מפני לכ' כך פשוט ב'יטין' אסור לשהות ס'ת שאינו מונה
בתוך ביתו ליום כך פשוט כ'תוכות וכתב רש' זל תורה נבואים
וכתובי' וכתבו המפרשים וה' עתה שהתלמוד כתוב בספרו'
אחרות שאסור להשהות כלל הגדה שמא יטעה בג' הנראה או
בספר אחר ויאסור המותר או יתיר האסור ואין לך עולה גדולה
מזו' שכיבמרע שמה תבו ק'ק' זו לס'ת לאי זו בית הכנסת יתנו
אותו כתבתיו בספר מישרים בתנת שכיב מרע מניחין תורה
על גבי תורה ותורה ע'ב חומשים וחומשים ע'ב נבואים וכתובים
אבל לא נבואים וכתובי' ע'ב חומשים ולא חומשים ע'ב תורה כך
פשוט בב' תראובמ' גלה' אס כופין כ'י העיר לקנות ס'ת כתבתיו
ב'ח'א' אין לוקחין ספרים מן הגוים יותר מכדי דמיהן כי אס'
אסתרא שהוא סלעמדינה חצי זוז כך פשוט ב'יטין ולפי' פרס'
אסתרא הוא בס'ת ולפי פרוש התוספות אסתרא כתבילין ושאר
ספרים כפי שוויין' ועוד פשוט בגמ' ר'א ונבאר חייבים לוקח
ספרים מיד גוים בגדי דמיהן ואפילו ס'ת שצריכה ליגבו' הא'
דאמריין לוקחין ספרים מן הגוים ככ' והוא שכתובין בהלכות'
ועמיה ב'יטין' אס' שהיה כתב ספרים בערן והתיר רש' כ' ליקח
ממנו מורי' בגי' שחור לסורו מחמ' יראה שמא ירהגוהו גוים כך
פשוט ב'יטין' כל המבאר את התורה גופו מכובד על הכניות
וכל המטני את התורה גופו מחולל על הכניות כך פשוט באבות
ובמה דוכי' כתבי ספרים ואחרים שלהם והקנינים מן ה'
הסומרים בחמד למכור יד על יד והם הנקראים תגרי תגריהם
בגלם פטורים מן' ומן התפלה ומן התפילין ומכל מטת ה'
האמורות בתורה וכן כתבי תפילין ומזוזות ותביריהן וכן מוכרי
תבלת לנתיבי העוסק במטה פטור מן המטה כך פשוט בס' ו'
ודוקא כשמתבטלן ממלאכתן בשעה שיתעסקו במטה אחר כמו
שביארתי בתוכ' ז'ג בענין המכות בדין העוסק במטה פטור מן
המטה' מולך ס'ת ממקום למקום לא יתבן בשק ויתגבו על
החמור וירכב על החמור ואם מתירא מפני גוים או מפני לסטים
מותר כך פשוט ב'יטין' יס' מי שכתב כ' כשאינו מתירא אף על
פי שאסור לרכוב אבל מפשילו מאחוריו על החמור וכן בירושלמי
ויס' מי שפרש שאסור להפשילו כי לא התירו מפשילו מאחוריו
אלא במולך עמיות ממקום למקום כמו שכתבתי בתיכ' כ'א וכן
נראה מדברי ר' י' כי לא התיר בגמרא אלא דוקא כשהיה מתירא
מפני גוים או מפני לסטים וכן הדין בכל מה שכתבתי בשק מלא
ספרים וכן בירושלמי פי' הטה אותם יחרי' מי שלוקח ספר בירו'
ומטה ליכנס לבית הכסא וכתבו לתלמודו או לחבירו דלא דמי ל'
לתפילין דהוא עמנו מחוייב לשמרם כך כתבו התוספות וכן מוכח
בגמ' ר'א' בית גיש בו ס'ת אסור לשמש מטתו עד שיניחנו בבית
אחר אין לו בית אחר עושה לו מחיתה או יניחנו פלו בתוך כלי' ו
ודוקא שאינו כליין אבל אס' הוא כלי של ס'ת אפילו י' כלי' ככלי'
אחד דמי ונלימא אקומטרא כלומ טלית ושק ככלי בתוך כלי דמי
כך פשוט בברכותי' פירוש ושאר ספרים כיון שאין עשויין בגולה
סבי להו בכלי בתו' כלי' על ס'ת ששכרף חייב לקרוע ואינו מאחזו
לעולם כך פשוט כמוע קטן פי' ולא דוק ס'ת לא ה' על פרס'
מ'לחין

אח' מנביא און כתובים כי כן היה מוד' דליתת של מגלת קימו' ועו'
פשוט דהרואה ס'ת ששכרף חייב לקרוע' קריעות א' על הגויל
וא' על הכתב ואינו חייב לקרוע אלא כששכרף בזרע כשעשה
שהיה ממגלת ידמיהו ומתי שוללו וטיע' סכתיו בדיוני קריעה
ב'ח' כ' מתיב' כ'ח' בדין כל הקרעים' אסור לישכ על מטה ס'ת
מוכח עליה כך פשוט כמוע קטן' קרעה פנויה שכתבה ס'ת או
מפה כתבתיו בתיכ' כ' בדיוני כש' כ'ח' מוכרין מטפות ספר'
ולוקחין ספרים ומוכרים ספרים ולוקחין תורה אבל אס' מוכ'
תורה לא יקחו ספרים ואס' ספרים לא יקחו מטפות כי מעלין
בקדש ולא מורדין וכן במומיהן אס' מכרו וקנו מה שהיה
להם לקנות והותירו ששאריו להם מעת ממה שמכרו אין
יכולין לעשות מן האותר אלא לקנות דבר שיעלו בקדש כמו
שכתבתי כך פשוט בגמ' וה' הוא של רבים כינר' י'
יכולים למוכר' בען שהם של הקהל לעשות מהם כל דבר
כתבתיו בתיכ' ה' ב'ח' בענין בית הכנסת כי דנים שום
לענין מכירה' ועוד פשוט ודוקא שמכרו והותירו אבל גבו
והותירו מותר לעשות מן האותר מה שירצו' ואפילו אס' מכרו
והותירו אס' התנא' טובי העיר במעמד אנשי העיר שיעשו
מהן מה שירצו מותר ליקח מן האותר ואפילו ליתן לפרש שומר
העיר כמו שכתבתי בענין בית הכנסת בתיכ' ב' יחיד שמכר
ס'ת שלו וכל להשתמש בדמיו ולעשות בהם מה שירצו' לדעתו
הוא מוכרו ודמינו כמו שמכרו ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר
ש' לוקחין בדמיו שכל לשתי' כמו שכתבתי בענין הגמ' ח'א' כך כתבו
המפרשים בגמ' על ההוא ואפילו למשתי ביה שכרא וכו'
העשה תיבה או מטפת לסס ספר עד שלא נשתמש בה הספ'
מותר להשתמש בה הדיוט פירוש דהזמנה לאו מילתא היא'
משנשתמש בה הספ' אסור להשתמש בה הדיוט כך פשוט בירוש'
תיק של ספרים או של ס'ת שכלו נרכיין ליגבו' כך פשוט בגמ' לה'
כסא של פעמי' מוסיבין בו ס'ת תשמים קדושה הוא ועשוין
מכסא גדול קטן וכ' הסולם לעלות לכסא או לתיב' מגדולה עשוין
קטן מתוכ' גדולה קטנה ועשוין מכסא תיבה אבל לא בהכך וכמו
כן הכתובים שעשוין לחומשים לשמור או הכסוי או הכסין כלי' ת'
תשמישי קדושה הן אף על גב דרעשוין לשמרים' אבל חדר
שעשוין לספרים לשמרים כתובו או לס'ת אין בו דין תשמישי
קדושה' ויריעה שמשומין על התוכה אס' היתה גדולה עשוין
ממנה קטנה ועשוין ממנה כוס לס'ת אבל לא כוס לחומשין
דלפעמים מניחין עליה ס'ת ומטפות ספריו שכלו עשוין אותן
כתריכין למתמנה וזו היא גביותן כך פשוט בגמ' לה' ועוד
בירושלמי שאם התנה עליו מתחלה שיוכל להשתמש בו מותר
להשתמש בו הילכך אותו הכסא שעשוין להניח בו ס'ת נריך
להתנות ואס' לא התנה אסור להשתמש בו' ונראה כי אותו
המקום שלנו שמשומים בו ס'ת לקרות יס' לו דין קדושת בית
הכנסת אבל אינו תשמישי קדושה שלעולם אין מניחין עליו ס'ת
אלא עם מטפות וה' תשמישי דתשמישי וכן נראה מסוגית הגמ'
וכן כתב הר' אש' כי לעולם אינו נקרא תשמישי אלא כשהספר ממש
מוכח עליו וזלתי אס' הוא עשוי לכבוד כגון מכסה שעשים ל'
לספרים על הקרשים שעל הספרים אבל אותו המכסה העשוי
לשמור אותו המכסה האחר שעל הספר נראה שהוא תשמישי
דתשמישי' ס'ת שכלה גבוין אותו אבל ת' ואפילו סוכה הלכות
ואמר רב אחא בר יעקב ובבלי חרש שנאמר ונתתם בבלי חרש
למען ועמדו ימים רבים ובבלי חרש משומין אותו כך פשוט
בגמ' ג'ה' אין מוכרין ס'ת יס'ן אפילו ליתן בו חרש ואין מוכרין
אותו אלא לישא אשה או ללמוד תורה ולא ימכור אותו אפילו אין
ד' ג' 4 iii לו

כ' כ' העיר

פ'ק

ס' האס'

ס'תאמה

פ'ק

כ'י העיר

פ'סולח

ס'

ס'

פ'ק

ס'ת

פ'ק

ס'ת

כ'ס

פ'ק

ס'ת

פ'ק

ס'ת

יק ואלו
וערים
סקורא
מד

ספר תולדות אברהם ויחזקאל
ח' ר' ג' י' רותם ג' צ"ח

אי לאו דאלמוה רבנן לשיעבודא אבל קדושת דמים לא אלים כח הקדש להפקיע, הואיל ויש לו פדיון. ולאידך שינויא דלגבי נכסי מלוג דידו עדיפא בהו מידה, אין בה כח להפקיע אתי נמי שפיר דבעל מצי ליהנות אע"פ שהקדישה דלא חל הקדש עלה.

אמנם ודאי אם מת הוא תחילה חל ההקדש דמדינה היה חל מיד, אלא דאלמוה לשיעבוד דבעל, וכיון דמת פקע שיעבודא והכי מוכח בתוס' פרק אע"פ¹². אך קשה דא"כ בחיי הבעל נמי יחול הקדש על טובת הנאה שלה, שיכולה למכור אם תתאלמן או תתגרש. והכי איתא באשירי פ' הפרה¹³ ובמרדכי פרק הספינה¹⁴, וכן מוכח בתוספות פ' אע"פ¹⁵ לגבי מקדיש שדהו הממושכנת או מושכרת ביד אחרים, דכשיעור דמי המשכון או השכירות אינו יכול להקדיש, אבל המותר קדוש והשוכר או בעל המשכון שותפין עם ההקדש. ושמא לענין נכסי מלוג הואיל וידו עדיפא מידה בחייו לא חל לגמרי. ובאשירי פ' המדיר¹⁶ מחלק דלהכי לא אלמוה רבנן לשיעבוד דאיתתא באיצטלא דמילתא, משום דלענין כתובה אין לה צורך כ"כ לכך לא אלמוה, אבל בהמדיר קאי לענין מזונות שהן צריך לה יותר ולכך אלמוה לשיעבוד דידה בהו כשיעבוד דבעל. גם לפי חילוק זה צריך לתרץ מ"ש בעבדי מלוג דאין יוצאין לאשה משום דאלמוה רבנן לשיעבוד הבעל, ואע"ג דאין לו צורך כל כך בנכסי מלוג כמו במעשה ידה, וגבי איצטלא קני מיתנא משום דלא אלמוה לפי שאין לה צורך כל כך. וי"ל דלא דמי דכמה מילי מקילינן לגבי כתובה כדאמרינן מקולי כתובה שנו כאן, ולעולם אלמוה רבנן לשיעבוד דבעל בנכסי מלוג לכל מילי¹⁷.

בכתובתה. ובפ' החובל (ב"ק פט, ב) אמרינן דעבדי מלוג אין יוצאין בשן ועין לא לאשה ולא לאשה ואע"ג דשיחרור מפקיע כמו הקדש, וא"כ לאשה אמאי אין יוצאין, אלא ע"כ משום דאלמוה רבנן לשיעבוד דבעל ולכך אין יוצאין. וא"כ מיתנא נמי לא ליקנו משום שיעבוד דאשה, דהא בכתובות בר"פ המדיר (ע, א) מדמה תלמודא שיעבוד דאשה לשיעבוד דבעל לענין דאלמוה להו רבנן, ומתריצין בחד שינויא דרבא סבר כמ"ד פ' החובל דעבדי מלוג יוצאין לאשה. אי נמי לגבי נכסי מלוג ידו עדיפא מידה, כיון דאכיל פירות בחייה ולכך אלים שיעבודיה. והשתא לפי תירוץ ראשון דסבר רבא דהאשה מפקיע בשיחרור נכסי מלוג שלה מיד בעלה ה"ה ע"י הקדש. ואע"ג דע"י קונמות ודאי לא מצי מפקעת, חילק בתוספות פ' אע"פ² ובפ' השולח³, וכן במרדכי פ' המדיר⁴ דדווקא בקונמות דאינה אסורה אלא לבעלה לא מפקעה, דאלמוה רבנן לשיעבודי, דאל"כ לעולם תיאסר עליו, אבל בהקדש דאסור לכל העולם יש לה כח לאסור⁵).

הגדה: וכן נפטר⁶ ונתוס' פרק החובל דקדושה דמיס לא אלים להפקיע. עוד שם נחוס⁸ דמקשין אהא דקאמרינן התם דפליגי מנאי חי אלמוה רבנן לשיעבודא דבעל, ובקונמות ליכא מתן דפליגי דאלמוה, וכן גריס המדיר אמר דאלמוה רבנן לשיעבודא דאשה, וכן פתמות גבי אלטלא דמילתא לא אלמוה לשיעבודא דאיתתא. ומירטו דל"ל דיש מקומות דלרין לאלם כח הבעל ומת האשה יומר מנתקוס אמר. וגרסה דזה נוטה לדעת אשירי פ' המדיר, ע"כ.

אמנם התוס' התם פ' השולח¹⁰ מסקי בשם ר"י וכן פרש"י¹¹ דדווקא קדושת הגוף כגון שור תם למזבח, וכן קניית המת וכן קונמות נמי חשיב קדושת הגוף המוציאה,

סימן רעג

התיבה שמניחין עליו ס"ת, או לכסות שאר ספרים במפות ומעילים של ספרי תורות. אמנם על ידי התנאים שרי אפי' לתשמיש חול, כדמייתי אשירי² מהירושלמי³ דאם התנה על ארון הקדש שרי לתת בו כלים. ואנן דלא זהירין בכל הני אפי' בלא התנאה נראה ליישב ברוחק, משום דהאינדא כמעט אי אפשר ליהדר לפי שיש לנו ספרי תורות רבות בבית הכנסת שיש להן הרבה מעילים ומפות, גם יש לנו ספרים רבים חומשים ומחזורים בבית הכנסת, ומאריכין אנן בשבתות וימים טובים בבית הכנסת בזמירות ובפיוטים מה שלא היה כן בימיהם, ולכך קשה מאד ליהדר שלא יניחו ספרים על התיבה, או שלא יטלו

7 שאלה: העולם נהגו ליהנות בכמה הנאות מן התיבה ומפות ומעילים של ספר תורה באקראי יש צד היתר ברבר או לאו.

תשובה: יראה דאם לא התנו עליהם בתחילה שיוכל לעשות בהן תשמישו, מילתא דפשיטא היא דאין צד היתר בדבר אפילו תשמיש עראי דאקראי, כדמוכח פ' בני העיר (מגילה כו, ב) ובכמה דוכתי דאסור ליהנות ולהשתמש בתשמישי קדושה שום הנאה ותשמיש חול כל עיקר, ואפילו תשמיש קדושה אחרת קלה ממנה אסורי. וא"כ אסור להניח שום ספרים על

2. שם. 3. גיטין מ, ב ד"ה הקדש. 4. כתובות ס"י קצ"ה. 5. עיי' ר"ן נדרים (לה, א) ועיי' קצוה"ח (ס"י קי"ז סק"ה). 6. ז, א ד"ה הקדש. 7. שם ד"ה הקדש. 8. שם ד"ה אלמוה. 9. כתובות פ"ז ס"י ג'. 10. שם ד"ה הקדש. 11. שם ד"ה הקדש. 12. שם — ועיי' ט"ו (ו"ד ס"י רל"ד סקנ"ט) ועיי' קצוה"ח שם ועיי' תשרי רע"א (ס"י קי"ד). 13. ל"מ. 14. ב"ב ס"י תקס"ד. 15. שם ד"ה שדה. 16. כתובות פ"ז ס"י ג'. 17. רמ"א (אבהע"ז ס"י ז' ס"ט) ועב"ש (סק"מ) וח"מ (פקל"א) וכ"ה דעת הר"ן בכתובות (ע, א) ועגרי"א (פקל"א).
 סי' רעג: 1. עיי' ט"ז (או"ח ס"י קנ"ד סק"ו) שכתב ואילו לי דמספיקא אמנא דכ"ז בראוי לקדושה גדולה אבל אם אינו ראוי עדיף דלכוה"פ יעשו

מעילים ומפות לכסות בהן ספרים, או גם שלא ישענו עצמם על התיבה וישבו על המעילים ומפות. ואמרינן בפ"ב דקידושין (נד, א) דאין מועלין בבגדי כהונה משום דלא ניתנה תורה למלאכי השרת דאי אפשר לזוהר. ואע"ג דמשמע התם מפרש"י דדווקא הנאת שוגג שרי מהאי טעמא ולא מזיד, מ"מ שמעינן מהתם דבכה"ג חשיב אי אפשר לזוהר, וכיון דהכי הוא לב בית דין מתנה עליהם כי היכי דלא ליתו בהו איניש לידי תקלה. וכל מאן דיהיב כי הני מילי לב"ה אדעתא דחבר העיר וגדולי הציבור יהיב, ולכן מתנה שלא יחול קדושה עליהו כלל. וכה"ג אמרינן בפ' קמא דשבועות (יא, א) דלב כ"ד מתנה

עליהם, אתמידין שלא הוצרכו לצורכי צבור שלא יחול עליהם קדושת הגוף. ופרש"י שם דאכל מידי דצבור בית דין נותנין לב. ולא דוקא כי התם דגבי תמידים ידעו בית דין דודאי יותירו בכל שנה כדפרש"י התם, אלא אפילו במידי דלאו ודאי אלא דרגיל להיות לב בית דין מתנה עליהם כדמוכח התם, דפריך עלה מפר ושעיר של יום הכיפורים שאברו דלא אמרינן לב בית דין מתנה עליהם, ומשני דאבודים שאני משום דלא שכיחי. משמע דאי הוה שכיחי אע"ג דלאו ודאי קאתי היה לב כ"ד מתנה עליהם. נדחקתי כדי ליישב קצת מה שאין העולם נזהרין.

L

סימן רעד

שאלה: חכם אחד שונא מאד לבעל הבית שכינו, ונכשל אותו בעל הבית במלחא דחייב עליה נדוי כהלכה, וקפץ עליו אותו חכם ונידה אותו כהלכה, אבל הכל מכירין ומרגישין שלא נידה אותו רק מחמת השנאה כי היו אחרים שנכשלו ג"כ באותו ענין ולא אשגח לנדות אותן, יש ממש בנדוי כה"ג או לאו.

ושמא הכי פירושו שנידה כהלכה, ומיהו לא נתכוון אלא לצורך עצמו כדי שישתכר בהתרתו ולכך אין נידויו נידוי ע"כ. ונראה דנידון דידן להא דמאי דמה לי מכון כדי להשתכר בהתרתו בממון ומה לי אם מכון כדי לנקום ממנו ולהכניע את שונאו, גם זה שוכרו לעשות נחת רוח ליצרו, דנראה טעם הדבר שצריך המנדה שיתכוין לשם שמים כדי לעשות גדר לתורה ולכבוד לזמדיה, ולא יכוין כלל לעצמו לשום הנאה ותועלת, ואם לא כן אין ממש באותו נידוי. ואע"ג דבהגה"ה במיימון מפרש שהיא דירושלמי בענין אחר, אדברי ראב"ה יש לסמוך רכן כתב עליו א"ז דבעל הוראה הוא וראוי לסמוך עליו.

תשובה: יראה דיש להביא ראייה דאין ממש בנדוי כה"ג, מהא דאמר בירושלמי ומייתי לה בהגה"ה במיימון³ וכיורה דיעה⁴, תלמיד חכם שנידה לצורך עצמו אפילו כהלכה אין נידויו נדוי, וכתב ביו"ד בשם אבי העזרי⁵ ח"ל: לא ידעינן מה היא לצורך עצמו.

סימן ערה

שאלה: נדר להתענות שני וחמישי שנה תמימה ורצה ללוות אחד מן הימים ולפרוע בשאר ימי השבוע. שרי למועבד הכי או לאו.

ויפרענו ע"כ. ובא"ז גדול במס' תענית⁴ כתב ח"ל: בנימוקי רב שריא גאון וצ"ל כתוב פי' הגאונים יחיד שקיבל עליו תענית בשני וחמישי כל ימות השנה, ואירע ערב תשעה באב בשני כיצד הוא עושה, לסעוד שתי פעמים אי אפשר מפני נדרו, אלא סועד פעם אחת טרם יבא השמש, דקי"ל מתענין לשעות ומתפללין מנחה תפילת תענית, וצריך להתפלל מנחה ואח"כ סועד, והכי תירצו הגאונים, עכ"ל⁶. ומהיהא דלוה אדם ופורע כתב

תשובה: יראה דהא מילתא צריך דקדוק בדברי הגאונים, אחד מן הגדולים! העתיק מתשובת הרא"ש² ח"ל: מי שנדר להתענות שני וחמישי ואירע תשעה באב ביום שלישי, ישאל על נדרו או ילוה תעניתו

פ"ד ה"א. 4. ד"ה בכתנות כהונה. 5. ב"י ורמ"א (או"ח סי' קנ"ד סי"ח) ועט"ו (סק"ז). 6. ד"ה לב ב"ד.

סי' רעד: 1. רמ"א (יו"ד סי' של"ד סי"ט). 2. מו"ק פ"ג ה"א. 3. פ"ו מת"ת או"ז. 4. טור סי' של"ד. 5. ח"ג סי' תת"מ - ועי' תשו' הרא"ש (כלל כ"ח סי' ב"ג). 6. עי' ב"י שם בפ"ד ר' ראבי"ה, ועי' בהג"א מו"ק (פ"ג סי' י') ור"מ (שם סקט"ז) בשם או"ז ולפנינו ליתא. 7. ח"ב סי' תכ"א נועי מהרי"ל התרשות סי' ק"ל ס"א. 8. ועי' בזה בוד"ץ (סי' כ"ב) ובתשו' מהר"י לבית הלוי (כלל ה' סי' ג') ועי' פו"ב (סי' דנ"ד) מעשה במהרי"ו, ועי' בתשו' פנים מאירות (ח"ב סי' קס"ח). נועי מהרי"ק שורש א' וכ"ה ותשו' מים עמוקים לראנ"ת ח"ב סי' נ"ג בארוכה ותשו' דברי ריבות סי' קי"ד יח.

סי' ערה: 1. ל"מ. 2. בתשו' הרא"ש לפנינו ליתא אך המעתיק העתיקו שם מד' רבינו - כלל כ"ו סי' ט'. 3. עי' מהרא"ק (עמ' מד, ב) ב"ד"ד הסופר הנה עובדא וכו' והתירו לי וכו' ועי' מהרי"ל (סי' קנ"ז סי"ג) ולקט"י (ח"א עמ' 114). 4. ח"ב סי' תט"ו. 5. עי' פתרון הלומות לר"ש אלמולי וח"ג פ"ג דבור א' ד"ו תרנ"ה עמ' מ"ה) ומובא גם ברקאנטי (סי' קפ"ו) ושכלי הלקט (סי' רס"ה). 6. רמ"א (או"ח סי' תקנ"ב סי')

1. מרדכי בפרק ג'
 דבנא בתרא [רמו מקל
 נסס מהרי"מ מרומנו
 נשוי"מ דפוס קרימנה סימן
 רע]:
 קנר א. מגילה כ"ו
 ע"א כחמ"ס]:
 ב. טור:

לה מזונה ישראלית, אבל לא זינתה מודה ללא מחסרה לכהן משום
 זונה מדאורייתא, ללא שייך זה (מ"ג חלו"ג) אבל היכה דמגירה
 דשייך זה קימה אסורה מדאורייתא אפילו לא זינתה, עכ"ל. וכן
 כתבו בע"א [עמוד זה] דף ל"ו ע"ב נ"ד"ה משום, וצננא קמא דף
 ע' ע"ב בתוספות [נ"ד"ה אהנן].
כב אדם שהיה רגיל בשום מצוה כגון גלילה
 ואירעו (לב) אונס או עוני ונתנו הקהל המצוה
 לאחד ואחר כך העשיר ורצה שיחזור לו המצוה (ג"כ) אם
 בשעה שנתנו הקהל המצוה לשני היה סיפק ביד הראשון
 לתת מה שהיה נותן בכל שנה ולא הפיץ בה ונתרצה [הוא] (מ"ג) עם שאר הקהל [לתת
 לאחד] (מ"ג) איבר וכו' (ג"כ) אבל אם בשנתנוה לשני לא היה ביד הראשון סיפק לתת מה
 שהיה נותן ועתה שיש בידו רוצה לזכות במצותו ולחזור וליתן מה שהיה נותן תחלה
 (נותן) מ"ז [חזון] מ"ג למצותו:

סימן קנר
 דיני תשמישי קדושה ונרות בית הכנסת.
 וכו' מ"ו סעיפים:

א רחבה של עיר אף על פי שמתפללין בה בתעניות אין בה משום קדושה מפני
 שהוא עראי (מ"ג) וכן א בתים (מ"ג) וצורות שמתקבצים בהם להתפלל באקראי
 (פירוש על דרך מקרה והזמן לא דרך קביעות) אין בהם שום קדושה: הגה (מ"ג) יש אומרים
 דלא מקרי ארון (מ"ג) קדש אלא אם הוא כמין ארגו שאינו עשוי רק לכבוד המורה אבל ארון הצנוי

ע"ב נ"ד"ה הלא, ע"ש. (וימורן קושיות הרב ב"י צאה"ע סימן ו טו, א ד"ה איו). ולכן כתבו בתמורה [שם] דאם צא על חייבי כריתות היו
 אהנן אפילו בסתמא, כיון דנאומה צ"ה שיה זונה, אבל היכי שנעשה זונה כבר וצא אחר וצא עליה לא היו אהנן אלא א"כ אמר לה
 בזהדיא הילך זה צאמנך. והנה רמ"א כתב בדרכי משה [סוף אות ד] ועיין צאה"ע א"ה מקרי זונה, עכ"ל. כוונתו דאף דהתוספות כתבו
 כאן דנמסקרת היו אהנן, לא קיימא לן כוותיהו אלא כרבינו ירוסם, דמשמע נהליה בגמרא דאהנן וכהונה שוין. ודברי התוספות ל"ע
 לישבן, וכתב כאן איסור ערוה, כלומר דוקא חייבי כריתות, כיון שיש ממלוכת חייבי לאוין נקטינן לקולא כאן דאיסור דרבנן הוא, וכמו
 שכתבנו לעיל [סוף ס"ק מו]. וצויתם לא קמיירי כאן, דאין דרך כותים להקדיש דבר, כן נראה לי צור. ועיין צפסר ברכת הוצא נמורה
 שם, מידועים ד"ה תוספות, ועיין בצבורות דף נ"ו ע"ב: **מ"ז** חזון המצותו. ואין לשנוטו אפילו מעט הארץ לתלמיד חכם (ראצ"ח)
 מים עמוקים חלק ב' סימן ע"ג, אם לא שיש (מ"ג) טענה למערער, ואפילו הכי אם יש טענה שלא לשנוטו אין משנים (שם). ואם יש שם
 (מ"ג) ראה צרורה שנתיאש ממנו, אצד חוקמו (שם). והוא הדין לפרנס שעבר מחמת אונס ומינו אחר מחמיו, דכשיעבור האונס הראשון
 חוזר לשכרותו (כן כתבו התוספות ביומא דף י"ג ע"א ד"ה הלכה). (מ"ג) ודעיהם ל"ע, דמכל מקום אמאי אילטרין תלמודא לתיפסק
 כ"י יוסף, ה"ר מאיר נמי מודה צוה דראשון חוזר לעבודתו. ואפשר דצא לומר דלא יהא לשני שום כבוד מפרנסות משום (מ"ג) איצה
 דראשון, ול"ע. (אח"כ מלאחי שהקשה מהרש"א שם קושיו איו). ומשמע צמדרכי פרק חזקת הבתים [ננא בתרא רמו מקל] דאם עבר
 משכרותו מחמת עבירה שעשה אפילו בשגגה, אינו חוזר לשכרותו, דלאשכחן צרולא [מכא י"ג א], וכמו שכתב הרמב"ם פרק י"ב מהלכות
 רולא [הלכה יד]:

קנר א בתים והצרות. ועורות שלנו לא עדיפא מזמנים ותצרות, ושמה כיון שמתפללין. מיר צהס כל זמן שהס נדחקים, נעשו
 קדש (מ"הרי"ט יו"ד הלך ב סימן ד'). גן ופרדס ואילטבא שקבינה אע"פ שפתוח לית הכנסת אין צה קדושה, ואם היה
 פתוח נגד ההיכל יש להחמיר שלא להשתמש צהן (שם):

ערך להם למהרי"ק"ש

פס"ף כב בסוף [חזון המצות]. מי שיש בידו מינוי איזה מלוה והשליכו קצתו ליה שלא יחזור לה, ורואה מעורא שקנס את הליים [וחוץ קלא, כן שלא יעלו מעשר ראשון
 מפני שלא עלו עמו, וכל שכן אם חלו פניו לעמוד בנאומה ולא רצה, ועיין יבמות פ"ו ע"ב דקנסיהו לכולהו לייס אף על פי שעלו קאנס עמו ואף על פי שעל פי דבריו עלו
 קאנס מפני שלא עלו מעלמם, עיין שם בתוספות נ"ד"ה ומנין]: פרנס הממנה על הצעיר ועבר מחמת אונס כשיעבור האונס חוזר לשכרותו, יומא י"ב כן י"ג ע"א. והתוספות
 כתבו משנה נזיר (דף) [פרק] כהן גדול [דף] מ"ו ע"א ד"ה [וכן] שם שמש השני כמה שנים אין הראשון שב לעבודתו, עיין שם: כ"ז השערות והמניין שבשכרלא ירושה
 לגנו ולגנו נניו עד עולם הוא שהיה הן ממלא מקום אטמיה נחמיה ובראה היה ממלא בראה, אף על פי שאינו ממלא נחמיה מעמידן אותו במקום אצו ומלמדן אותו,
 וכל מי שאין בו יראת שמים אין ממנין למינוי מן המנינים שבשכרלא, הרמב"ם פרק א' מהלכות מלכים [הלכה ו]:

באר היטב

ועיין יד אהרן [הגב"י]: (לב) אונס. והוא הדין לפרנס שעבר מחמת אונס,
 כי כשיעבור האונס הראשון חוזר לשכרותו. וחי עבר מחמת עבירה, אפילו
 שגגה אינו חוזר. ואין לשנוטו אפילו מעט הארץ לתלמיד חכם. ואם יש ראה
 צרורה שנתיאש ממנו, אצד חוקמו, עיין מ"א [מ"ק מען] ועיין לעיל ס"ק
 כ"ו:
 קנר (א) והצרות. ומצרות ועזרות שלנו נעשה קודש, כיון שמתפללין שם
 מדיד כל זמן שהם נחמין מהרי"ט סימן ד', עיין מ"א [מ"ק א]. גן
 ופרדס ואילטבא שקבינה אף על פי שפתוח לית הכנסת אין צה קדושה, ואם
 היה פתוח נגד ההיכל יש להחמיר שלא להשתמש צהן, שם, [מ"א שם]:
 (ב) קדש. הגה וז ל"ל כנסיף ג' י"ז:

ובגמרא משמע דכהונה ואהנן שוין
 הן, דהא בתמורה יליף לכו רבא
 צמה מלינו מהדדי, והרמב"ם
 לשיטתיה איל דסבירא ליה [איסורי
 צאה י"ג, כן דגם חייבי לאוין היו זונה
 וכמו שכתב צאה"ע סימן ו' [פשיף
 מ]. ולכן כתב כאן נמי דהוי אהנן.
 אבל מוסקרת מותרת לכהן, כמו
 שכתב [איסורי צאה] שם, וכן הוא
 בגמרא ציבמות דף ס"א ע"ב, ולכן
 לא הוי אהנן כמו שכתב כאן [נעשה]
 צהס רבינו ירוסם. אבל התוספות
 יבמות ס"א, א ד"ה שנעלה] והרא"ש
 [שם פ"ו סימן ו] סבירא לכו דדוקא
 מחייבי כריתות היו זונה אבל מחייבי
 לאוין לא מקרי זונה, אלא שאסורות
 לכהן מקרא אחר, כמו שכתבו
 התוספות בצמולין [יבמות] דף מ"ד

הגהות והערות
 [ד] עיין צמ"מ סוף סימן
 קמ"ט: [ג] עיין פ"א
 [ה] תוספת מהדורם
 אמ"ד הכ"ז:
 [ו] תוספת מהדורם
 קראקא ע"ל:
 [ז] תוספת מהדורם
 קראקא ע"ל ושאלוניקי
 ע"כ:
 קנר א) עיין משנה
 צרורה סק"ג ושע"ז
 שם משנה על הפס"ג
 שמתפק צוה, וממהרי"ט
 שם מוכח דכ"ג קדוש הוא:
 [ב] עיין משנה"ס וזכ סוף
 סימן קנא:
 [ג] וכן העיר מאמר מרדכי
 ס"ק א':

בוצא משה אהרן זיון גאל
 זכרון ירושלים

ג. ג"י ד"ה כחז מהר"ן, (ס"ט) מהר"י בן חביב: ד. מגילה כ"ו [ע"ט]: ד. מוספות שם ד"ה מריש, ר"ן שם, כ ד"ה מריש: ה. שם במגלה: ו. שם: ז. שם:

ב הנעשה לשמירה. והוא הדין הגנוי נכחל של עך, דהוי (א) כחז כן בשם מהר"י חביב שצמלכות חוגר אין להם רשות לעשות בית הכנסת קצוץ ואריכים להטמין עממן צמתי מחמיות, א"כ אין לזה דין צמתי נכסיות, ויכול להיות בית דירה למעלה, ובלבד שינהגו צמיות צמתיים שלמעלה מצמית התפלה, ע"כ. ועיין מה שכתבתי בסוף סימן קנ"א [ס"ק ד], ועל כן אין להשכיר חדר להתפלל בו צמס אין למעלה ממנו נקי: (ב) ורצועות תפילין. כתבו המוספות [מגילה כו, כ ד"ה משמיש] מלאן משמע שהל"ת והיו"ד שצקשר הרצועה אינן אומיות גמורות, ולא הוה הלכה למשה מקיני כי אם השי"ן שצמתיים, מדלל קרי הכא לרצועות אלא משמישי קדושה: (ג) ווי"ץ שתולין שהיו היינו למהגה התלמוד שהיו לפעמים כופלין אותו ומניחין ספר תורה עליה, כדאמר רבא [מגילה טו, טז]. ונראה שקציעות היה לזה, דלס לא כן הוה ליה (י) משמיש בעלמא, ואין בו קדושת ארון. אבל האידנא דלא נהגינן הכי לא הוה משמיש קדושה אלא משמיש דמשמיש, כן כתב ב"י [ד"ה ומ"ש וכפ"ל], וכן כתב רמ"א בסעיף ו': (ד) בכ"י הרם. שיהיה לו קיום: (ה) אפילו אינו אלא שונה הלכות. פירושו, משניות וברייתות ולא שימש תלמידי חכמים [נכרות מו, ב רש"י ד"ה שלא שמש; מגילה כו, ב רש"י ד"ה ואפילו שונה]:

ב הנעשה לשמירה לא מקרי משמישי קדושה [א] וכל שכן אם הספרים ג מתקלקלים צ ד דמותר ליעלן [י] משם: ב (ג) [ד] [ה] השוכרים בית ומתפללין בו (א) אין לו דין בית הכנסת: י ה משמישי קדושה כגון חיק של ספרים ומוזות (ב) ורצועות תפילין [ה] וארגו שנותנין בו ספר תורה או חומש ו [ו] וכפא שנותנין עליו [ז] ספר תורה (ג) ווילון שתולין ד לפני החיבל יש בהן [ח] קדושה וצריך לנגון: הנה [ט] ודווקא הדבר שנימין צהן דבר הקדושה בעלמא לפעמים [י] או ח צענעה לכבוד כגון המכסה שעל הקרשים של הספרים [יא] אבל אותו מכסה שהוא לשמור אותו מכסה שעל הקרשים לא מקרי משמיש דהוי משמיש דמשמיש וכל כיוצא בזה: [יב] אסור לכנס [יג] מטפחות של ספר תורה צמתי רגלים מפני הכבוד: ד (י) מטפחות ספר תורה שכלו יכולים לעשות מהם תכריכים למת מצוה וזו היא גניזתן: ה י ספר תורה שבלה מניחין אותו (ד) בכ"י חרם [ה] וגונין אותו בקבר תלמיד חכם (ה) אפילו אינו אלא שונה הלכות ולא י שימש תלמידי חכמים: ו אין עושין יא מתיבה כפא לספר תורה אבל שהמאחד כמתי הקודש עובר בלאו: י שימש תלמידי חכמים. הוא הגמרא התלויה בצבאל, שהיו נוהגים טעם לדברי המשנה (רש"י נכרות דף מ"ו ע"ב ד"ה שלא שמש): יא מתיבה כפא. דמיתה הספר תורה מונה צו תמיד, והכפא אין נוהגים עליו הספר תורה

ציונים לרמ"א ט רבינו ירוחם נחיה ב' חלק (ו') [ד]: (א) (ר"ו) [נימוקי יוסף] [מועד קטן י, כ ד"ה מחתי ואלן] ומרדכי פרק קמא דמועד קטן [נמו חמטג]:

הגהות והערות

ז בבואר דכיו עיין מחבר מרדכי ס"ק א וכן החיים ס"ק י. ויש לציין דבש"ס כתבו כאן לשון: ח צ"ע דבהגהות אש"י [פ"ד סימן ג] מונה זאת גני דין הראשון דמתי למהרי"ה, דעתי דלא הו משמיש קדושה מכל מקום אית ביה קדושת צמית הכנסת כמ"ש ביצומני. אבל כאן דעשה כל הארגו טעויות, דשאוהו לנטורי והוא מקלבל כמ"ש בעטף ג', אפטר דמה אין עליו קדושת צמית הכנסת. ויחזר טוב להגיה דברי המ"א על דין הראשון כמ"ש בהגהות אש"י: (דפ"ש) אפילו אות ג ו בבואר מית "יכולים" עיין משלוח זה סוף סימן קנ"ג [ד"ה הפרס, יש בין משמישין] וכן אית ה. ונגמרא כמוב עושין: ופ"ה ע"פ כמ"י:

ערך פ"ח למהרי"ק ש עיף ג חיק בו, וכל דבר שמפסיק דבר אחר צמו וכן הספר תורה אפילו המפסיק יהיה החיק או המטפחת שכוון בה הספר תורה, מקרי אותו החמחון משמיש דמשמיש וש"י לאי משמושי ביה, ועיין טורי יורה דעה סימן רכ"ב:

שערי תשובה (ג) בחומה. עיין באר היטב. וכתב במחזיק ברכה [אוח ה] בשם ודע אמת [ח"א סימן כז] שאם בנו סמוך לו שני עמודים אחד לפצון ואחד לדרום, יכול להשתמש מה שירצה, ע"ש: (ג) השוכרים בית. ועיין בתשובת כנסת הגדולה [בני חיי אורח חיים] סימן כ"ו שאף שאין להם קדושה לענין מכירה מכל מקום אין יכולים לנהוג בהם מנהג בויון. ועיין [מהר"ש] [מהר"י] [לכיה] הלוי סימן מ"ו שכתב דאם נעשה ברשות המלך אף על פי שאין להם בו אלא חזקה יש בו דין קדושה. ובית המדרש אף בלא זה יש בו משום קדושה, כן כתב בברכי יוסף [אוח ב] בשם הכנסת הגדולה [שו"ת שם], ע"ש: (ד) מטפחות ספר תורה כ"י. עיין אשל אברהם [אוצר מפרשים ס"ק ג]. ובתשובת הרשב"ש [מוכא כשירי ברכה אוח ג] כתב שאין יכולים ליתנם לעניים, ע"ש: (ח) וגונין. עיין באר היטב. ועיין שו"ת באר שבע סימן מ"ג שאוסר לשרוף כתבי הקודש אף על פי שכלו ונמחקו, ע"ש:

ביאור הגר"א [ג] וכן שכן כ"י. במכל שכן דלאו לכבוד כ"י, כל שכן במקלקל דאפילו נטורי לא הוי: [ד] [נשיה בן השוכרים כ"י. כנזכר לעיל בסעיף א' בש"ע: [ה] ונשיה בן ארגו כ"י. [מגילה] שם וזבילא דחומשי וקמטרא דספרי כ"י: [ו] וכפא כ"י ווי"ץ כ"י. שם ואמר רבא מריש כ"י. ועיין תוספות [שם] ב"ד"ה מריש כ"י, וזהו שכתב [הש"ע] לפני כ"י: [ז] [נהגה] ודווקא כ"י. [מגילה] שם: [ח] או כ"י. שם וקמטרא דספרי כ"י, אע"ג שאין מניחין הספר תורה בתוכו בלא המטפחת. וכמו שכתב הרמב"ם [פטר תורה י, ה] וש"ע יו"ד סימן רפ"ב סעיף י"ב: [ט] אבל כ"י. זהו שכתוב [מגילה] שם לנטורי כ"י, בכהאי גוונא: [י] אסור כ"י. כמו שכתוב בפרק ר' דראש השנה [ג, א] בשופר:

באר היטב (ג) בחומה. והוא הדין הגנוי נכחל של עך, דהוי כחז בעלמא, מ"א [ס"ק א] כן: (ד) ספר תורה. בלא מטפחת, דלס לא יס לו דין צמית הכנסת, [מ"א ס"ק ו]: (ה) ווי"ץ. ולדין הוי משמיש דמשמיש, עיין סעיף ו' בהג"ה, [נ"ט ס"ק ג]: (ו) קדושה. והוא הדין מקק ספרים ומקק מטפחותיהן, גמרא, [מ"א ס"ק ה]: (ז) מטפחות. אסור לעשות מטפחת משעטט, והפירוש מותר, עיין שו"ת [כ"ט] נחל שבעה [סימן] מ"ג, באר עשק סימן נ"ד: (ח) וגונין. ואסור לשורפן. והוא הדין ספרים וכל

הגהות רע"ק"א (כ) [מ"א ס"ק] ואסור לשורפן. וצענת הדקק שאין לו מקום לנגון ויש לחוש שינאלו כמתי הקדש לדי בויון, עיין שו"ת נכנס יתקאל סימן ל"ו ובתשובת שבוך יעקב [חלק ג סימן ז] [כת"י]: (ח) או כ"י. שם וקמטרא דספרי כ"י, אע"ג שאין מניחין הספר תורה בתוכו בלא המטפחת. וכמו שכתב הרמב"ם [פטר תורה י, ה] וש"ע יו"ד סימן רפ"ב סעיף י"ב: [ט] אבל כ"י. זהו שכתוב [מגילה] שם לנטורי כ"י, בכהאי גוונא: [י] אסור כ"י. כמו שכתוב בפרק ר' דראש השנה [ג, א] בשופר:

טורי אפרישות

29

קנה (א) אין עיני ט"ו. [סימן קנ"א אות ד'. ולפי זה אף יחיד אין להתפלל בבית החורף אם בעליה מקום מטונף. דאף לומר שרי דרשות אחרת, מכל מקום לתפלה מפסיק בינו לאביו שבשמים. ודע דהמחבר כתב אין לו דין בית הכנסת, ובב"י משמע דהיה כרחוב ממש אין בו שום קדושה, והיה נראה דכששוכרין על חודש או שנה היה עראי, מה שאין כן כששוכרין מגוי על זמן רב וי"ל קדושה יש בו רק לא בכית הכנסת. אבל בלבוש נסעיף ב] משמע כל שאין הגוף קנוי להם אפילו לזמן רב היה כעראי. וצ"ע באותן בתי כנסיות העומדים על קרקע עכו"ם והבנין של ישראל, ואם רוצה העכו"ם מדה אחרת וצריך ליקח הבנין משם, אי יש לו דין קדושה בית הכנסת או לאו, וצ"ע בזה *.

(ב) ורצועות. עיני ט"ו. בתוספות מגילה כ"ו ב' ד"ה השמישי. ועיני ב"ח [ריש הסימן] לרש"י [מנחות לה, ב ד"ה שם ה' נקרא י"ל קשר גופא הוה קדושה ושאר רצועות תשמישי כו'. ועיני מ"א [סימן] מ"ב אות ג', לרש"י הוה הורדה מקדושה ותשמישי, ומשל ראש קשיא דמה שהיה מקודם קדושה נעשה תשמישי. והנה בית של ראש י"ל קדושה הוה דרש"י בו, מה שאין כן בית של יד תשמישי קדושה כמו רצועות, ולפי זה מרצועות יכול לעשות אח"כ תשמישי לספר תורה או אפשר הומושין, (מה שאין כן לני"ך וגמרות אפשר לא, דמכלל מקום הורדה מחמורה לקלה), אבל בית של ראש אשר לעשות מקדושה תשמישי, והא דאסר תשמישי קדושה תיק של חפילין, היינו משום של ראש, או של יד קשר לרש"י, ולפי זה אותן יש להם גרוחין מבלע"ך כסף וכדומה לכל א' של ראש ושל יד, א"כ של ראש הוה תשמישי קדושה ושל יד תשמישי דתשמישי אף לרש"י, כי אין מיוחד רק לבית *.

וצ"ע. ועיני סימן מ"ג במ"א [נתן] ומה שכתבתי בשם א"א הר"ב ז"ל מסימן ש"א סעיף ז', ועיני חספ"ת שבת ס"א א' ד"ה דלמא, ובמנחות ל"ה ב' ד"ה אלו, דמסופק אי של יד צריך לחלוץ. ובשבת כתבו דאין צריך, ואין פסוקין דצריך לחלוץ של יד, משמע כרש"י. ועיני שבת ס"ב א' ד"ה ש"י, ואין להאריך *.

(ג) ווי"ן. עיני ט"ו. מגילה כ"ו ב'. וכתב דאף אם לפעמים עייפין דהוה תשמישי קדושה דווקא שיש קצת קביעות לזה, הא לאו הכי כי אם באקראי בעלמא הוה רק קדושה בית הכנסת: **(ד) בכ"י חר"ב.** שיהיה קיום, ט"ו. ר"ן מגילה כ"ו ב' [ח, ב ד"ה הנין]. בירמיה ל"ב [פסוק יד] למען יעמדו ימים רבים: **(ה) אפילו.** עיני ט"ו. מגילה שם. והנה במטפחת כתב [ש"ך] יכולים, משמע רשות, ובספר תורה חובה. ואף ד"ל במטפחת אשמעינן דלא תימא הורדה הוה, עיני ט"ו אות ז"י, מה שאין כן בספר תורה על כרחך חובה קאמר, מכל מקום קשיא דתרויהו בחד לישנא איתאמרא שם, אימא גם במטפחת חובה (כן) וכדמשמע בטור וי"ב [סימן] רפ"ב, עיני כ"י שם [וכו. א ד"ה דין] ובר"מ פרק עשירי

ב הנעשה. עיני מ"א. ארגו וכסא וכדומה הוה קצת לכבוד, אבל חלול בחומה או חדר עץ רק לשמירה הוה, רק קדושה בית הכנסת כמו שכתב באות ד': **ג מתקלקלים.** עיני מ"א. ופקא מינה חוה, אפילו עשוי לנוי כל שמתקלקלים בחוה לא הוה תשמישי דידיה, והנה יש עושין ארון עץ מן חלול החומה, וי"ל תשמישי קדושה הוה. וכן לפעמים שוטפים חתיכות בגד בחוה החומה שלא יתקלקלו הספרים וקצת הבגד ואין ראו ע"ל לשם, ושאלתי אם מותר לעשות מנמו מפות לשולמות של בית המדרש שלומדים עליהם לפרוס לכבוד שבת, והנה י"ל אף מפה לשולמן שמתחיים ספר תורה אסור כמו מחינה כסא נסעיף ו' ווי"ד [סימן] רפ"ב סעיף י"ג, וכמו שכתב הר"א אות י"א, כל שכן מפות כאלו. ומיהו י"ל לב בית דין מתנה עליהם. ולט"ו אות וי"ן כל שאין ראו עוד שרי, א"כ שרי, ודברי הט"ו צ"ע קצת, דמשמע מיעוטא דליפרט [מנייה מ, ט] אף שאין ראו אסור לכסא, ודומק לומר דלאו לקטנה. וזכור אמרו לי שהספרים מתקלקלים בגוד למר, שחולעת המצו צלמר אזול הספר תורה, ולא הוה תשמישי דידיה. וי"ל הואיל ומתחלה כמה זמן הוה מועיל לספרים חל הקדושה עליהם, ולא דמי לארון שמתחלה לא הוה ראו להספרים ומתקלקלים טהם *.

ד דמותר צ"מ. עיני מ"א. והוה הדין כל תשמישי דתשמישי עכ"פ דין קדושה בית הכנסת יש להם כנסעף וי"ו בהג"ה, ועיני כ"י [ד"ה הימה] מה שכתב בו: **ה תשמישי.** עיני מ"א. שבת דף ז' ע"א. וגניוח זו היינו במקום המונגט, ועיני אות ט' וט"ו [סימן] ד', והיא שם יבואר: **ו ובסא.** עיני מ"א. דהוה תשמישי דתשמישי דין בית הכנסת יש לו, כמו שכתב באות ד': **ז ווי"ן.** עיני מ"א. כנסעף ו' אות פ"ג פרוכת שלנו תשמישי דתשמישי, וכמו שכתב הר"ב כאן בהג"ה דווקא כו'. ועיני נתלה כ"י [סימן] ג' ומגילה כ"ו ב' ובתוספות ד"ה מריש: **ח ה שנעשה.** עיני מ"א. הכלל כל שנוגע ממש בקדושה צ"ל הפסק אף על פי שאין כל כך לכבוד רק קצת שמירה כמו ארגו כו' [לאסוף ארון בחומה], ולכבוד אף על פי שאין נוגע כך כמו נטיף כסף ומכסה על הקרשים הואיל ומנוגע על הקדושה אף על פי שיש הפסק תשמישי קדושה הוה. מה שאין כן פרוכת שלנו כנסעף וי"ו, אע"ג דדברי יקר וכבוד הוא מכלל מקום הוא כמחילה ואין מונח כלל על הקדושה. ועיני אליה רנה [סימן] ה', ועיני ר"מ פרק י' מספר תורה הלכה ד' ווי"ד [סימן] רפ"ב סעיף י"ב ארון שאני, אף על פי שספר תורה מונח שם צנטפחת אפילו הכי הוה ספר תורה, וי"ל ספר תורה. עיני מ"א. מה שכתב ספרים, לא ראויה נוהגין כן, ואולי נכונים וכחוסים כשהם כתובים בעור ודו גלילה, וצ"ע. ומה שכתב אסור לשורף, אע"ג דעצד כן שלא יהיו מונחים בעיניו, מכל מקום דרך השמחה עבד. ומה שכתב הוה הדין תשמישי קדושה, אינו יודע מנלן, דלמא דווקא קדושה ענמה. ויכאה דלמדו מצת הכנסת כסיון קנ"ב אות ו', דאין צו קדושה ענמה, ואפילו תשמישי קדושה לא הוה נה, דאם לא כן אף ויאלח לחולן צמעמד אנשי העיר, עיני מ"א [סימן] קנ"ג [סימן] י"ד וכ"ח, ואפילו הכי נותן אכן עובד גללו, כל שכן תשמישי קדושה: **י שימש.** עיני מ"א. ומשמע חובה הוה עכ"פ, ועיני מה שכתב באות (ד') ה' ומה שכתב [המ"א] אפילו ארון הבגד בחומה אסור, צ"ע דאין צו

מחצית השקל

קנה (ב) שנעשה כו'. ככותל של עץ כו'. רבשו"ע כתב הבנייה בחומה, וכתב מ"א דלא תימא חומה דהיינו של אבנים, גם דבשל עץ לא שייך טעם השני שמתקלקלים הספרים, דהא באמת מלשון שו"ע משמע דבטעם ראשון סגי וטעם ראשון שייך גם בשל עץ, וכמו שסיים מ"א דהוי כחדף בעלמא, ר"ל שלא נעשה לכבוד אלא לשמירה: **(ג) מתקלקלים כו' מעיקרא. ר"ל, דלא תימא מה מהני מה שעתה מתקלקלים מכל מקום התלה חלה הקדושה עליו: **(ד) דמותר כו'. ויהיה לו דין כו'. ר"ל, דדאי לשון מותר לטול לאו דוקא, דמאי אסור יש במה שנוטל הספר תורה מזה ונתנה בארון אחר, אלא ר"ל דאין קדושה על הראשון, ועל זה כתב מ"א דוקא קדושת ארון הקודש אין עליו, אבל קדושת בית הכנסת עליו, דלא גרע משאר מקומות שבבית הכנסת: **(ה) וכסא כו'. הספר תורה בלא מטפחת.** דאו הוה תשמישי קדושה. אבל אי אין מנתין עליו ספר תורה בלי מטפחת מקרי תשמישי דתשמישי, ואין לו אלא דין בית הכנסת, דהכא תשמישי למטפחת והמטפחת תשמישי לספר תורה: **(ו) ופניחין חספר תורה עשוי.** וא"כ הוה ויולן תשמישי קדושה, דהיינו לספר תורה עצמה, אבל מה שתולה לפני ארון הקודש לא הוה תשמישי דתשמישי. [לכן סיים מ"א ועיני סוף סעיף וי"ו, ר"ל דשם כתב רמ"א דפרוכת שלנו אין לו קדושה ארון, וכמו שכתב מ"א ס"ק י"ג: **(ז) שנעשה ככותל.** ומנה כו'. ר"ל, שמונח עליו בקבע ודבק בו, דהיינו מה שמכסים לוחות קרשים של הספר בעור או בבגד משי: **ח מה שאין כן וי"ן.** שאינו דבק****

בספר: דלא בעולת תמיד. דטבירא ליה דהטעם של מכסה של קרשים הוא אע"ג דהוי תשמישי דתשמישי, דהקרשים הם תשמישי הספר והמכסה תשמישי לקרשים, מכל מקום יש שנעשה לכבוד לו קדושה, א"כ גם ויולן הנעשה לכבוד יש בו קדושה, ולכן מקשה (שילח המיד) דברי שו"ע שהעתיק דין מכסה להחמיר, ובוילון הטעם דוקא משום דמניחים הספר תורה ולכן פרוכת דידן אין בו קדושה אע"ג דנעשה לכבוד. אבל לדעת מ"א לא תליא במה נעשה לכבוד או לא: **(י) ספר תורה כו'. והוא הדין ספרים.** ומה שצריך לתנו בכלי חרס, ניהו דצריך לגנון בקרקע מכל מקום מה שאפשר לעשות שלא ירקבו מהר עושים, וכדכתוב בירמיה [וכו. ו] ונתתם בכלי חרס למען יעמדו ימים רבים, כן כתב הר"ן [מגילה ה, ב ד"ה הנין: **(י) ס"ק (א) מתיבה כו'. ומשמע במדרכי דאפילו הבגד בחופה כמו שכתוב סעיף א' אסור.** דז"ל המדרכי פרק בני העיר, ששאלוהו על דין ארון הבגד בחומה המבואר בסעיף א', נראה בעיני דאין בו משום תשמישי קדושה, דאע"ג דארון ודאי יש בו משום תשמישי קדושה כו', אפילו הכי על גרון זה דאיתנא עלה נראה בעיני דלית ביה משום ארון הקודש, שאני אומר שאין קרוי ארון הקודש אלא שעשוי כמין ארוג ולכבוד ולא לשמירה. ונתע דרבא קרי ליה תיבה, דאמר רבא (במגלה דף כ"ו ע"ב) תיבואת דארפיט (פירש רש"י ארון שנתקלקל) מיעבד ביה תיבה וזוטרות שרי, כורסיא אסור, (וזהו הדין המבואר פה בשו"ע סעיף (ד) [ו], [א]למא דככהאי גוונא לא מקרי ארון הקודש, אבל זה שעשוי בחבין החומה לשמירה הוה עשוי ולא

לבושי שרד

אפילו אם אינו נעשה לגמרי לכבוד, כגון ארגו וכדומה. אלא דאם עשוי לגמרי

קנה (ב) מניא סק"ב כחדר. טעם זה בין בחומה בין ככותל של עץ, דהוה כחדר וזולתו ראו אצלנו לרש"י

(ד) פסקי מהרא"י [מחומת הדגן ח"ג סימן רכ"ה] ומהר"ם פדוואה סימן פב ב"י ד"ה ומ"ש רע"ט: (ה) פסקי מהרא"י [שם ע"פ ירושלמי מגילה פ"ג הלכה א]:

אלא לפעמים. ומשמע במדרכי [מגילה רמז המכני] דאפילו (י) הנזי צחומה כמו שכתוב סעיף א' [נהגה] אסור לעשות ממנו כלא, ע"ש: יב כים דחומש. וכל שכן שאסור לנכרן מפה של ספר מורה בספר הפטרות, כדאיתא בגמרא [מגילה כו, א]. ומפה שפורסין על השולחן אסור לפרוש על העמוד שלפני המון (מהר"ל) הלכות קריאת התורה עמוד (נב): יג אין לו קדושת ארון. ולעולם אין נומין עליו הספר תורה בלי מטפתה. וכן כתב מהר"ם פדוואה סימן פ"ב דמותה (לעשות מפרכות מפה שעל השולחן. ומכל מקום צ"ע למה נהגו לפרוסו לחופה לחמשים.

ואפשר לנזי צית דין ממנה עליהם וכמו שכתוב סעיף ח' [נהגה]. ועיין סעיף י' יד שאינן קדושים. שאינן לא לגוי ולא למלטו. רק לסימן שלא יטעו (שם חומת הדגן ח"ג סימן רכה). (י) ועכשיו נהגו [למלות] בספר תורה לגוי. מפות שפורסין על הספר תורה יכולין למלות (כ) כמותל צית הכנסת, וכן כלי כסף שמשמין על הספר תורה יכולים להניחם על העמודים שבצית הכנסת (ננימין) זכר סימן קע"ד). כתב הב"ח [סוף סימן נ"ג] [קנג]. כתב רש"ל [נהגות הטור שם] נראה דאין קרוי הורדה מקדושה אם מניחים את ספרים בצרון אלא ספר מורה. דהא עדיין קדושו קיים. מדע שהרי אנו מניחים לעולם יריעות פסולים בצרון. והוא הדין מומשים ושאר ספרים. אכן לר"ך עיין היכן שהזכיר הספר תורה ממנו אם יכולין להניח בתוכו שאר ספרים. דמאחר דלית ביה ספר תורה איכא הורדה מקדושה לפי שעה, או לא, ע"כ. ולי נראה פשוט דאסור אפילו לפי שעה, ואפילו להניחם אלא ספר תורה נמי אין נראה להקל, דמאן לימא לן דמנהג ומיקון הוא, עכ"ל [נ"ח]. ובספר חסידים סימן (תתקל"ח) [תתקל"ח] איתא דאסור להניח בתוכו יריעות פסולים, ואפשר דשרי משום דלנזי צית דין ממנה. ובארון הבגוי כמין חדר פשיטא דשרי, כמו שכתוב סוף סעיף א' [נ"ח]. ובמגילה [נ"ח] אמרינן שמוחר להניח המינה מוך המלון לקטום אומו שלא מכנס העוממה בצית הכנסת, ואע"ג דהוי חמשים של חול, ור"ך לומר כיון שאין משתמש בו כלום, דמה לי שמונה כאן או כאן. וכמו המוספות בבבא במתא דף כ' [נ"ח] ע"פ ד"ה ה"א]. פיון דלא מצטיל ליה להיות שם לעולם, שרי. ובש"ז צו"ד [סימן רפג ס"ק יג] כתב דאסור ליקח ספר ולהניחו תחת ספר אחר כדי להגביהו שיהא נוח לו לראות לעיניו בתוכו, אלא א"כ מונח הספר כבר אז מותר להניח השני על גביו, עכ"ל. וממה שכתבתי (י) לעיל משמע דשרי, וכל שכן כשעושה ללמוד ממנו, וכמו שכתוב סימן שצ"ו סעיף ז'. ובספר חסידים סימן תתצ"ח לא ישרטע קונטרסים על הספר, לפי שאין קדושה לקונטרסים עד שיכתבו בו, משמע דכשכתוב בו מותר להניח עליו. וכתב [שם סימן תתקד] שאם החמה זורחת ולא יכול ללמוד מותר להניח ספר א' להיות ללל, אבל שלא לצורך אסור להניח בו. ע"ש. [שם סימן תתקד] אל ייח קונטרסים בספר, ולא יכתוב חשבוניותו בספר, ולא יקנה בו הקולומס, עכ"ל. אמרינן שצבת פרק ב' [נב] [שם] נשים מתוות צעון שקורין לארון הקודש ארנה, דלר"ך לומר ארון הקודש.

הגהות והערות

ח הא"י ס"ק י"א לר"ך להיות נדבס על וכן מוסר לעשות לעשות מכסא גדול כסא קטן... ואח"כ לר"ך להיות מה שכתוב בס"ק ט"ו וכן, בגמרא שם כנ"רפת הר"ף והר"ש, וזה צ"ל על וכן מותר לעשות ויולין בו או לעשות ממנו כסא: (דפשיק אייבור) ח הא"י וז"ה ציוסלמי צ"ל בס"ק ט"ו, והוא נדבס על מ"ש נדב"א וכן הכלושות בו מירושלמי [מגילה פ"ג הלכה א] שם ארוקלן אין בו משום קדושה ארוקלן אין בו משום קדושה צית הכנסת, והוא וכו"ה רש"י מיטם וכן הכלושות:

(דפשיק אייבור) וכן להניח דלפי מה שכתבם אלאנו בס"ק י"ד רק בו וכן בו א"כ כבר צ"ן רבינו ירושלמי זה על מ"ש הש"ע וכן הכלושות. ולפי זה נראה דמ"ש בסוף ס"ק י"א וז"ה ציוסלמי שם, י"א למחוק לגמרי (ובכח הליהו הערה ז): (י) גופף ע"פ כס"י: (יא) עיין הערה ח והערה ט: (יב) עיי"ש שורע אמת שני עמיים לזכור, א' הפרכות לשם לניעות. ב' על דרך כיוון כלי הקודש. ולכאורה יש נפקא מינה, עיי"ש: (יג) תוקן ע"פ לטעי שרד ומ"ג:

יריעות פסולים בצרון, והוא הדין מומשים ושאר ספרים. אכן לר"ך עיין היכן שהזכיר הספר תורה ממנו אם יכולין להניח בתוכו שאר ספרים. דמאחר דלית ביה ספר תורה איכא הורדה מקדושה לפי שעה, או לא, ע"כ. ולי נראה פשוט דאסור אפילו לפי שעה, ואפילו להניחם אלא ספר תורה נמי אין נראה להקל, דמאן לימא לן דמנהג ומיקון הוא, עכ"ל [נ"ח]. ובספר חסידים סימן (תתקל"ח) [תתקל"ח] איתא דאסור להניח בתוכו יריעות פסולים, ואפשר דשרי משום דלנזי צית דין ממנה. ובארון הבגוי כמין חדר פשיטא דשרי, כמו שכתוב סוף סעיף א' [נ"ח]. ובמגילה [נ"ח] אמרינן שמוחר להניח המינה מוך המלון לקטום אומו שלא מכנס העוממה בצית הכנסת, ואע"ג דהוי חמשים של חול, ור"ך לומר כיון שאין משתמש בו כלום, דמה לי שמונה כאן או כאן. וכמו המוספות בבבא במתא דף כ' [נ"ח] ע"פ ד"ה ה"א]. פיון דלא מצטיל ליה להיות שם לעולם, שרי. ובש"ז צו"ד [סימן רפג ס"ק יג] כתב דאסור ליקח ספר ולהניחו תחת ספר אחר כדי להגביהו שיהא נוח לו לראות לעיניו בתוכו, אלא א"כ מונח הספר כבר אז מותר להניח השני על גביו, עכ"ל. וממה שכתבתי (י) לעיל משמע דשרי, וכל שכן כשעושה ללמוד ממנו, וכמו שכתוב סימן שצ"ו סעיף ז'. ובספר חסידים סימן תתצ"ח לא ישרטע קונטרסים על הספר, לפי שאין קדושה לקונטרסים עד שיכתבו בו, משמע דכשכתוב בו מותר להניח עליו. וכתב [שם סימן תתקד] שאם החמה זורחת ולא יכול ללמוד מותר להניח ספר א' להיות ללל, אבל שלא לצורך אסור להניח בו. ע"ש. [שם סימן תתקד] אל ייח קונטרסים בספר, ולא יכתוב חשבוניותו בספר, ולא יקנה בו הקולומס, עכ"ל. אמרינן שצבת פרק ב' [נב] [שם] נשים מתוות צעון שקורין לארון הקודש ארנה, דלר"ך לומר ארון הקודש.

שערי תשובה

(י) ופרוכת. עיין באר היטב. וכתב במחזיק ברכה [אות ג] בשם זרע אמת ה"יא סימן כו] שאין יכולים לשנות שלא להניח פרוכת מסיבה שהארון מבוהק, עיי"ש [ג]: (יא) קדושים. עיין באר היטב. ועיין בשו"ת ברכה [אות ב] כתב שמצא כתוב בשם רבינו יהודה בן הרא"ש בספר חוקת הורדה שלו שנשאל מי שהיה לו ספר תורה מונח בארון ועשה ארון אחר והורגם בו, אם יכול להשתמש בארון הראשון לשום בו גמרות ופירושים ושאר ספרים, וכתב חכם אחד שמוחר, וראיה מפרק קמא דשבח [י"ד א] גבי שלא להצניע תרומה אצל ספרים משום פסידא, הא לאו הכי שרי משום דהאי קודש הוא קודש. ואין זו ראיה, דהתם ספר תורה במקומה עומדת ובקדושתה קיימה. ועוד, דשם קדושת תרומה בקדושת ספר תורה, אבל כא שאין הספר תורה שם אסור להניח שם גמרות ופירושים, שהרי מורדין הארון מקדושתו כדאמרינן [מגילה ט, ב] גבי חיבותא דארפיט דאסור למעבד מינה כורסיא, עכ"ל: ועיין שו"ת נודע ביהודה [מהרהור קמא אר"ח] סימן ט' שמחיר להעמיד ספרי תורה פסולין בארון הקודש מצד קדושת הארון, אבל אסור משום שמא יבואו לירי מכשול לקרות מחורב, עיי"ש:

(י) ופרוכת. עיין באר היטב. וכתב במחזיק ברכה [אות ג] בשם זרע אמת ה"יא סימן כו] שאין יכולים לשנות שלא להניח פרוכת מסיבה שהארון מבוהק, עיי"ש [ג]: (יא) קדושים. עיין באר היטב. ועיין בשו"ת ברכה [אות ב] כתב שמצא כתוב בשם רבינו יהודה בן הרא"ש בספר חוקת הורדה שלו שנשאל מי שהיה לו ספר תורה מונח בארון ועשה ארון אחר והורגם בו, אם יכול להשתמש בארון הראשון לשום בו גמרות ופירושים ושאר ספרים, וכתב חכם אחד שמוחר, וראיה מפרק קמא דשבח [י"ד א] גבי שלא להצניע תרומה אצל ספרים משום פסידא, הא לאו הכי שרי משום דהאי קודש הוא קודש. ואין זו ראיה, דהתם ספר תורה במקומה עומדת ובקדושתה קיימה. ועוד, דשם קדושת תרומה בקדושת ספר תורה, אבל כא שאין הספר תורה שם אסור להניח שם גמרות ופירושים, שהרי מורדין הארון מקדושתו כדאמרינן [מגילה ט, ב] גבי חיבותא דארפיט דאסור למעבד מינה כורסיא, עכ"ל: ועיין שו"ת נודע ביהודה [מהרהור קמא אר"ח] סימן ט' שמחיר להעמיד ספרי תורה פסולין בארון הקודש מצד קדושת הארון, אבל אסור משום שמא יבואו לירי מכשול לקרות מחורב, עיי"ש:

יריעות פסולים בצרון, והוא הדין מומשים ושאר ספרים. אכן לר"ך עיין היכן שהזכיר הספר תורה ממנו אם יכולין להניח בתוכו שאר ספרים. דמאחר דלית ביה ספר תורה איכא הורדה מקדושה לפי שעה, או לא, ע"כ. ולי נראה פשוט דאסור אפילו לפי שעה, ואפילו להניחם אלא ספר תורה נמי אין נראה להקל, דמאן לימא לן דמנהג ומיקון הוא, עכ"ל [נ"ח]. ובספר חסידים סימן תתצ"ח לא ישרטע קונטרסים על הספר, לפי שאין קדושה לקונטרסים עד שיכתבו בו, משמע דכשכתוב בו מותר להניח עליו. וכתב [שם סימן תתקד] שאם החמה זורחת ולא יכול ללמוד מותר להניח ספר א' להיות ללל, אבל שלא לצורך אסור להניח בו. ע"ש. [שם סימן תתקד] אל ייח קונטרסים בספר, ולא יכתוב חשבוניותו בספר, ולא יקנה בו הקולומס, עכ"ל. אמרינן שצבת פרק ב' [נב] [שם] נשים מתוות צעון שקורין לארון הקודש ארנה, דלר"ך לומר ארון הקודש.

יריעות פסולים בצרון, והוא הדין מומשים ושאר ספרים. אכן לר"ך עיין היכן שהזכיר הספר תורה ממנו אם יכולין להניח בתוכו שאר ספרים. דמאחר דלית ביה ספר תורה איכא הורדה מקדושה לפי שעה, או לא, ע"כ. ולי נראה פשוט דאסור אפילו לפי שעה, ואפילו להניחם אלא ספר תורה נמי אין נראה להקל, דמאן לימא לן דמנהג ומיקון הוא, עכ"ל [נ"ח]. ובספר חסידים סימן תתצ"ח לא ישרטע קונטרסים על הספר, לפי שאין קדושה לקונטרסים עד שיכתבו בו, משמע דכשכתוב בו מותר להניח עליו. וכתב [שם סימן תתקד] שאם החמה זורחת ולא יכול ללמוד מותר להניח ספר א' להיות ללל, אבל שלא לצורך אסור להניח בו. ע"ש. [שם סימן תתקד] אל ייח קונטרסים בספר, ולא יכתוב חשבוניותו בספר, ולא יקנה בו הקולומס, עכ"ל. אמרינן שצבת פרק ב' [נב] [שם] נשים מתוות צעון שקורין לארון הקודש ארנה, דלר"ך לומר ארון הקודש.

מספר תורה הלכה ג' משמע כן דחובה, וצ"ע. ומכל מקום בספר תורה משמע דווקא בקרבן תלמיד חכם אפילו אין שימש תלמידי חכמים, הא בקרקע כך לא, וצ"ע דלא דאיתו נהויהו כן: (ו) וכפ"ל מקום. עיין ט"ז. צ"ל אף על גב דאינם אלא תשמיש דתשמיש מכל

השונת הרש"ט"ל [מ"א סימן קמד] דמוטב בגלילה שיה לכל דבריו לספר תורה, וצ"ע. ע"ש: **ד** יג איין. עיין מ"א. דבריו הקדושים צ"ע לי ההדיוט. מה שכתב דאין מניחין עלי מטפחת, צ"ע ומ"ש ריבון משמע דאין מניחין כלא פרוכת כן. וי"ל לרוחא כהן כן. ומה שכתב מפרוכת מפה שעל השולחן, באמה שם מנואר דאף פרוכת שצ"ע שרי כן, דמפה שעל השולחן נמי תשמיש קדושה הוא, ועיין אליה רבא אות י"א עמוד ב'. ואפשר המ"א סובר כסדרה השואל שם דפרוכת דצ"ע אין לעשות מפה על השולחן להניח ספר תורה עליה, דמעיקרא משמש לספר תורה דעיפיהו וגם תשמיש לארון הקודש, ועמה משמש להניח ספר תורה ולתשמיש השולחן, דקיל מארון הקודש כדמסיק ממינה כפא אסור. ומה שהביא מהר"מ פדוואה ר"איה ממנה [מגילה טו, א] מינה מטפחת אלמא מטפחת תורה, ובמדרכי [מגילה רמז תתק] משמע מטפחת מפה, יע"ש. וי"ל מפה שעל השולחן המיר מארון הקודש, שש מונח הספר תורה דמטפחת וכן גלא מטפחת, ומכל מקום פרוכת מעיקרא משמשי לבי ועכשיו לקיל מיניה. אבל פרוכת שלנו מעיקרא משמש לארון הקודש ועכשיו לשולחן, מכל מקום עליה הוא, דעכשיו תשמיש קדושה. ובארון הקודש שצ"ע דאין ספר תורה מונח כי אם מטפחת מכל מקום הוא תשמיש קדושה, דעשוי לכבוד, וכל זה צ"ע. וממפה שעל השולחן לפרוכת שלנו אסור, עיין מהר"מ פדוואה שם צ"ב. וי"ל עוד מפה לשולחן מניחים שם סידוריה ללכ צ"ע דין מחנה, דאי אפשר ליה, א"כ פרוכת שצ"ע הוא אסור, והכן. ועיין מה שכתבנו בזה אסור, עיין מ"א. פסקי מהר"א ז"ל [התומת הקדש מ"ג סימן רכ"ה]. יש לעיין דבריו שם, והוא ממה שכתב בגלילה כפא לדרגא אסור והוא גירסה הר"ף [ג, ט] וז"ל שם [פי"ד סימן ט], וזה שכמו צע"פ ו' שרפ"ק כו'. הנה י"ל דאף על גב דמעמיד הוה תשמיש קדושה, הורגה הוה, דמעיקרא היה מונח ספר תורה עליה ממש, והא מעמיד הוה, יש להוכיח כן. ולפי זה שולחן שלנו אם נשאר אין לעשות מהדף עליון רגלים, ומכל מקום שולחן שלנו הואיל ואין מניחין הספר ממינה כפא הוה הורגה מקצוע לערא, וכל שכן זה. ועיין מ"א סימן מ"ב אות ג' בלעזרה, יע"ש. ומהא דכפא דמלקא דעתך דרגא דתשמיש דתשמיש הוה, והא מעמיד הוה, יש להוכיח כן. ולפי זה שולחן שלנו אם נשאר אין לעשות מהדף עליון רגלים, ומכל מקום שולחן שלנו הואיל ואין מניחין הספר האדונה היד שמראין בו הוא לגוי, וכל גוי הוה תשמיש קדושה, כמו טפי כסף, עיין יו"ד [סימן רפ"ב סעיף ט"ז] [ע"ש סעיף י"ג]. ומה שכתב משה ומסיק המ"א פורסין צ"ע הכנסת, יש לעיין דקדושת צ"ע הכנסת קי"ל מהתשמיש קדושה, וי"ל דאין משתמשין כלום, כמו מינה מחלון לקמן. ומה שכתב להניח בארון יריעות פסולים, עיין מה שכתבנו מ"א [אות] וי"ן. ומה שכתבנו צ"ע [אות] וי"ן, נקימן רפ"ב אות (י"ג) [ג]. ומה שכתב אף קושרין כתב הקודש, כתבנו בקוף סימן קנ"ג צ"ע [ד"ה דע] מזה:

מחצית השקל

בארון הבנוי בתומה שרי. ואין לומר דאפילו להניח בו כקביעות יריעות פסולים שרי דווקא לעשות ממנו כסא דמשנה הכלי אסור אבל כשמוניחו ארון כמות שהוא שרי: ובמגילה (דף כ"ו ע"ב) כו'. דהוי סלקא דעתך לבית הכנסת ולא היו הכהנים יכולים ליכנס לבית הכנסת וזהו חילון פתוח מהחודר לבית הכנסת כדי לפרותמו שלא יכנס הטומאה לבית הכנסת וזהו להניח התיבה בחלון כדי לפרותמו שלא יכנס הטומאה לבית הכנסת. דהוי סלקא דעתך דרבא דהתיבה שהספר תורה מונח בתוכו הוי כלי עץ העשוי לדת (י"ל) שמונח כל עת במקום אחד ואין מטלטלים אותו, ולכן אינו מקבל טומאה דבעינן דומיא דשק דהוא מטלטל) וכל דבר שאינו מקבל טומאה חוצץ בפני הטומאה, ודחו דברי רבא דלפעמים מטלטלים אותה ומקבל טומאה: ואע"ג דהוי תשמיש של חוץ. ר"ל, אם כן מוכח דהורדה לפי שעה מותר: או פאן. לא הוי הורדה: וכתבו התוספות בבבא בתרא כו'. שהוכיחו דאפילו אינו מבטל שם דבר החוצץ שהיה שם לעולם אלא לפי שעה מכל מקום חוצץ, דעל כרחך בהאי עובדא דמסכת מגילה לא היה דעת רבא שתהיה התיבה מונחת לעולם בחלון, דאיכא הוי הורדה מקדושתה. ואפילו הכי הוי סלקא דעתך דרבא דחוצץ אלא שחלוקו עליו משום שמקבל טומאה. וא"כ צריך לומר דסבירא להו להתוספות דאפילו כהאי גוונא שאינו משתמש בו כלום, דמה לי כו' לא הותר אלא לפי שעה, אבל לעולם אפילו כהאי גוונא אסור, דדוחק לומר דהתוספות חולקים על כל הנ"ל: ובט"ז ביריד כו' ומפה שכתבתי צ"ע משמע דשרי, ר"ל, דאין זה הורדה, דמה לי שמונח כאן או כאן: וכמו שכתוב סימן שט"ז סעיף ז'. דמותר בשבת להניח ספר אחד מכאן וספר אחד מכאן וספר אחד על גבי שניהם, ואינו אסור רעושה אהל כיון שאינו צריך לאייר שתחתיקו לא מקרי אוהל. וחיפוק ליה לדעת הט"ז בלאו הכי אסור משום הורדה מקדושתו. אולם הט"ז שם כסימן שט"ז [פי"ק ו] תירץ דמיירי בצריך לשלשתן ללמוד מתוך שלשתן, ע"ש: ובספר חסידים כו' לא ישרטט כו' משמע דכשכתוב בו מותר להניח עליו, ר"ל, להניח על הספר הקונטרס ולשרטט במקום שעדיין אינו נכתב, דהא לא אסר אלא משום דעדיין לא כתוב עליו. ודע שכתב הט"ז [פי"ק ו] ז"ל, ולולי דמסתפינא אמינא כו' דהא דארמין כו' דאסור לעשות מקדושה גדולה קדושה קטנה, היינו כל זמן כו', אבל אם

לכבוד כו'. עכ"ל המדרכי. משמע דמשה דין ארון הבנוי בחומה להאי ריגא דרבא דלא מקרי ארון הקודש, ומהאי טעמא קרי ליה רבא תיבתא, ואפילו הכי אמר רבא דאין לעשות מחיבה כסא, א"כ הוא הדין דאין לעשות מארון הבנוי בחומה כסא, ואע"ג דכתב מ"א סי"ד דאין לו אלא קדושת בית הכנסת, צ"ל דלאו דוקא, אלא דאין לו קדושת ארון הקודש ממש אבל מכל מקום עדיף מקדושת בית הכנסת, ועיין סי"ד: (פי"ק יג) כ"ס כו'. בדאיתא בגמרא. מגילה דף כ"ז ע"א דאסור לגלול נביאים וכתובים במטפחת ספר תורה: (פי"ק יד) שאינן בו. פסימן ע"א יע"ו. ר"ל, שירעו איהו ספר תורה ויצאו מן הארון לצורך הקריאה, והיינו שאותו ספר תורה נגלל למקום שצריך לקרות חובת היום או יודעים בו שהוא מוגה, וא"כ טו' היד שעושים לספר תורה שבה מראים לקורא שלא יטעה בקריאתו: כתב הב"ח כו' אפן צ"ע היכן שהוציאו כו'. וכהאי גוונא תכ בס"ט [פי"ק ז] על מנהג שביים הרשעא רבא אחר שמוציאים כל הספרי תורה מן התיבה שמים שם גר דולק ואומרים שהוא לכבוד התורה, והיינו על דרך חתירה אור, שאין לו כדאי להורידו מקדושתו, ע"ש: ופי' נראה מש"ס דאסור כו'. והביא ב"ח ראייה מדתניא במגלה דף כ"ז [ע"א] גוללים ספר תורה במטפחת חומשים כו' אבל לא נביאים וכתובים במטפחת כו' ספר תורה, ורישא דגוללים ספר תורה במטפחת חומשים על כרחך לפי שעה מיירי ואת"כ יחזרו ויגללו במטפחת החומשים, וקא משמע לן דלא יזייה נקרא הורדה כיון שכבר גללו בה לפי שעה הספר תורה. דאי סלקא דעתך דר"ל דגוללים ספר תורה במטפחת חומשים ר"ל דמיחד אותה מעכשיו לספר תורה ולא יגללו שוב בה חומשים, א"כ תקשי מאי קא משמע לן, פשיטא. וכיון דרישא מיירי לפי שעה הוא הדין סיפא דאסור לגלול חומשים ונביאים וכתובים במטפחת ספר תורה היינו אפילו לפי שעה, אף אפילו הכי מקרי הורדה ואסור. וכן הביא עוד ראיות, ע"ש: דטאן צימא ז' דמנהג ותיקין הוא. ר"ל, אף על גב שמהרש"ל הביא ראייה מן המנהג שמוניחים לתוכה יריעות פסולים, ועל זה כתב מאן לימא כו': ובארון הבנוי כו' פשיטא דשרי, אע"ג שכתב בס"ק י"א דאין לעשות ממנו כסא, דאסור להורידו מקדושתו כנוכר לעיל, מכל מקום בהורדה לפי שעה כיון שבארון ממש יש סבא להקל, אף דלא קיימא לן הכי מכל מקום

לבושי שרד

וכבר עמדו האחרונים בזה, ע"ש: (י"י) שם פק"ד ועכשיו נהגו לתלותן בספר תורה, כ"ל: (י"א) שם בכות"ל. והוא נמי לנח הכנסת או להעמודים. ולע"פ שקדושת המסות והכלי כסף תמורים מהם, אפילו הכי שרי, מטעם שכתב המג"א ח"כ פ"ק [ז] כיון שאין משתמש בו כלום, דמה לי שמונח כאן כו', ע"ש: (י"ג) שם צ"ע משמע. ר"ל, מהאי טעמא דמה לי שמונח כאן כו':

אוצר מפרשים

ד' פסיק' ו' התנהגו ופרוכת. ג"כ, ובקהלות קטנות שפורסין אותו לפעמים תחת ספר תורה

קנר (ג) השוכרים וכו'. מהר"י חז"ן: [ג] וכתב שנותנין וכו'. אבל כסא שלנו שחמד מפרש עליו הו' תשמיש דתשמיש, כן מוכח מש"ס [נחלתנו מגילה פ"ג ה"א] כמו שכתב המרדכי [שם ס"י חט"ו] והצ"ח [שם פ"ג]. וי"ל ב"ו. מיימרל דרנא פרק בני העיר [מגילה כ"ו ע"ב]. ופירש רש"י יריעה שפורסין סביבות הארון מצפנים. והקצו שם המוס' [ד"ה מרש] על פירוש רש"י ע"ש. וכוונת המוס' שם לפירוש רש"י למסקנא הו' תשמיש דתשמיש, ומנה שפסוק לעשות מארון כסא מוכח דתשמיש קדושה הו' א"כ ודאי יש לה קדושה יותר מהוילון, ופירשו סביבות הארון מנחון, ולאמר רנא שפיר מרש אמנא תשמיש דתשמיש הו', וכיון שחזנה שלפעמים שזופלין תחת ס"ת תשמיש קדושה הו'. והר"ב ש"ע שכתב ווילון כו' נמי איירי בלא

בתיים וחצרות שמתקבצים בהם להתפלל באקראי [פ"י דרך מקרה והורפן לא דרך קביעות], אין בהם שום קדושה. הגה: איש אומרים ללא מקרי ארון קודש אלא אם הוא כמין ארגו, שאינו עשוי רק לכבוד התורה, אלא ארון הנבוי נחומה שנעשה לשמירה, בן לא מיקרי תשמישי קדושה, וכל שכן אם הספרים מתקלקלים בו, דמותר ליטולן משם (מרדכי והגהות אשר"י פ' בני העיר).

אומר וכו'. שם (יט) יש מי ש: (כ) יש מי שם סימן ע: ג וכו'. מהר"ל ד: (כב) אדם אנדכי צ"ב ס' ס'י מתקלג:

ו של ראובן,

גאמחן זונה או מעוט צאמחן, זר, מותר לקבל

מצוה לאחר, כיר הראשון איבר וכותה, רוצה לכות

א עראי, וכן

ז: שובת מהר"ל ג, וליף לה זה מוכח שלא קח לדבר קדוש ג שינוי: ידכי [כ"ב] פרק לו חוקה נאמן טענה שנתרצה יח שם ספרים יח שם יריעות יריך עיון היכא ספרים, דמאחר י שעה או לא. י שעה, ומביא דיין שם ס"ת ות:

ב (כ) השוכרים בית ומתפללין בו, אין לו דין בית הכנסת.

ג תשמישי קדושה, כגון תיק של ספרים ומוזות, ורצועות תפילין, וארגו שנותנין בו ס"ת או חומש [ג] וכתב שנותנין עליו ס"ת, ווילון שתולין לפני היכל, יש בהן קדושה וצריך לגנון. הגה: ודוקא הדנר שמיחין צהן דנר הקדושה נעמנו לפעמים, או שנעשה לכבוד כגון המכסה שעל הקרשים של הספרים, אבל אומו מכסה שהוא לשמור אומו מכסה שעל הקרשים, לא מיקרי תשמיש, דהוי תשמיש דתשמיש, וכל כיוצא בזה. אסור לכנס מטפחות של ס"ת נמי רגלים, מפני הכבוד [רבי ירוחם נ"ב ח"ו ר"ן מרדכי פ"ק דמ"ק].

עולת תמיד

קנר (סעיף א) א מה שכתב יש אומרים. אין מקומה כאן וצ"ל בסעיף ג:

ב דמותר ליטולן משם וכו'. אין הלשון מדוקדק, ודאי אפילו יש בהם קדושה מותר ליטול מארון זה ולהניח בארון אחר, אלא לענין קדושה נקט, כלומר דאם הספרים היו מתקלקלים בו לא חל עליו הקדושה מעולם, דהא לא מקריא תשמיש ידידיה רק מוזק ידידיה הואיל והוא מקלקלו, וכן איתא שם [מגילה כ"ו ע"א] בהדיא, ונפקא מינה לענין גניזה שאין צריך גניזה כיון שלא חל עליו הקדושה:

ג השוכרים בית ומתפללים בו וכו'. כן כתב מהר"י בן תביב וזה לשונו, כי אין להם רשות לקבוע בית הכנסת בקבע מפני אימת מלכות וכל שכן לבנות בית הכנסת ועל כן אין להם קדושת בית הכנסת, והוא הדין לענין דין שאין בוים הבית גבוה מבית הכנסת לא נאמר על בתי כנסיות הללו, וגם הותר שם בבית הכנסת אלו להיות דירה מלמעלה רק יהיה בנקיות. ועיין לעיל סימן קנ"א סעיף י"ב:

ד תיק של ספרים וכו'. ברייתא שם [מגילה כ"ו ע"ב]. וענין תשמישי מצוה כבר נתבאר לעיל ס"י כ"א:

ה ורצועות של תפילין. נראה דקאי אכל הרצועות גם איור"ד ודל"ת, דקבלת הלכה למשה מסיני אינו אלא שי"ן של תפילין, והדל"ת והיור"ד בכלל תשמישי קדושה, וכן כתבו התוספות [שם ד"ה מרש]. ועיין מה שכתבתי לעיל בהלכות תפילין [ס"י לב ס"ק ע"ז]:

ו וכתב שנותנים עליו ס"ת. זה לשון [המרדכי ס"י חח"ט], שעושין כורסיה להניח עליה ס"ת צריך להתנות שיוכל ליהנות ממנו. ויש למצוא היתר לכורסיה שלנו לפי שאין רגילין לתת עליו ס"ת אלא מטפחת והוי תשמיש דתשמיש עכ"ל. הרי משמע מדבריו דהא דקאמרינן וכתב שנותנים היינו במקום שרגילין לתת עליו ס"ת בלתי מטפחת, אבל במקום שאין נותנין

עליו ס"ת כי אם בפריסת מפה תחלה אין בכסא שום קדושה כי תשמיש דתשמיש הו'. ואין לתמוה האיך רגילין עכשיו להניח שאר ספרים על המפה שמונחים עליו ס"ת, כיון דתשמיש דס"ת הוא האיך מניחים עליו שאר ספרים, צריך לומר מאחר שנהגו כן אני אומר לכך הותנו מתחלה, ואם לא הותנו בהדיא אני אומר לב בית דין מתנה עליהם, וכן כתב בתרומת הדשן בס"י רע"ג, וכן כתב הרב בסעיף ח':

ז וילון שתולין לפני היכל. הטעם מפרשינן תחת [במגילה] דלפעמים עייפי ליה ומנחי ס"ת עלויה ולפיכך תשמיש דס"ת ממש הוא, ואף על גב דאין זה תשמיש קבוע, דגם משום תשמיש עראי צריך גניזה, וכתב ב"י ולפי זה פרוכת שלנו תשמיש דתשמיש הוא שהרי לעולם אין מניחים אותו תחת ס"ת עכ"ל, משמע מדבריו דאין לאסור כשביל שעשו לכבוד ס"ת וכמו שכתב הרב בסמוך בשם רבינו ירוחם [נתיב כ ח"ד כא ע"ב]. ולפי זה יש לתמוה על הרב שהעתיק דברי רבינו ירוחם דנראה דחולקים על דברי המחבר, ולמה לא כתב בלשון יש אומרים. ומיהא נראה כיון דפסק המחבר כאן סתם האי דינא משמע דסבירא ליה דגם כומן הזה כן הדין, ומטעם דכתב הרב בהג"ה וחזר בכאן ממה שכתב בב"י וכדעת רבינו ירוחם, וכן משמעות הירושלמי [מגילה פ"א ה"א] לפי פשוטו, ועיין ב"י. אך קשה דא"כ איך אמר רבא שם מרש הוה אמינא האי פריסא תשמיש דתשמיש הו', הלא כיון דפרוס לכבוד ס"ת הרי כתשמיש ס"ת ממש, וצריך עיון: ל

ח ודוקא בדבר וכו' לפעמים וכו'. כן כתב רבינו ירוחם בנתיב ב' חלק ד', וכן משמע מהא דאמרינן תחת כיון דחזינא דעייפי ליה ומניחים ס"ת עלויהו אמינא תשמיש קדושה הו', משמע דאע"ג דאין התשמיש קבוע נקרא תשמיש קדושה: ט או שנעשה לכבוד. כבר כתבתי [סק"י] דמדבריו רבא שם משמע דלא סבירא ליה הכי וצריך עיון:

זוהר ג"כ
אברהם ב' שמואל ב"ר פ"ו צ"ת
בבבון אבנן

הלכות בית הקנסת סימן קנב

שאו יעשה בו היחיד מה שירצה (לו) * בהקנסת העבור. (לו) והוא הידין לכל דברי (טו) קדשה שנוצרו כאן. (לח) דבילהו קרידי בתר בית הקנסת. הגה: * יחיד שבנה בית הקנסת והתנה לקהל, (לט) דינה כבית הקנסת של קהל, אבל אם שיר לעצמו כה שום כה, אין לה מקר כי אם על פי העקל ועל פיו או יורשיו (אור זרוע סי' ס"ג) והגהות אשר"י פרק בני העיר (מנחת סי' ס"ג).

(מ) * וכל זה לא מירי אלא (מא) קשיש להם בית הקנסת אחרת, אבל אם אין להם רק בית הקנסת אחת, (מב) * אסור באר היטב הקנסת. מנן אברהם (סי' י"ז): (טו) קדשה. כל כלי בית הקנסת וספסלים ויריעות, ענן מנן אברהם (סי' ס"ג):

באור הלכה

העיקר דברי הש"י כלל, ומשמע דלא ברור ליה דין זה. ואמר כן מצאתי בספר הקד משה (סי' י"ז) שכתב גם כן דלאו כל יחיד שנה לענון זה בקתם אם לא שהוא חשיב קרב אשר ברורו, דודאי גבאי בקלאם איך שהוא מתעסק וקוצה בבגונם משום הכי לא כולי עלמא אדעתא דידיה ורצונו נותנים, ענן שם, ועל כן לא העמקתי דין זה והש"י (סי' י"ז) במשנה ברורה:

* בהקנסת העבור. ענן במשנה ברורה (סי' לו) מה שכתבנו בשם המנן אברהם (סי' י"ז), ולפי זה משמע דאם לא היה הקנסת במקדש אנשי העיר, דאין המכירה חלה קלל דהעבור שהרשונה לא היה דעתם באופן זה. אבל מביאר הג"א משמע דדינו כמו שבנה טובי העיר בלא מקדש אנשי העיר במקדש, דמחזי כמכירתם אף דצריך אחר כך להעלות הנמים בתרשה:

* יחיד ששנה וכו' דינה כבית הקנסת ש"י קהל וכו'. הרב סמ"ג ולא פרש במאי איירי בבאן אם בבקר או אפלו בבקר, והנה באור זרוע (ח"ב סי' ס"ה) מקור האי דינא מבאר דבין בבקר ובין בבקר מירי, ואפלו הכי יש להם מקר על פי הקהל בעצמו וולקל היתר בצרף הנותן דרובא דפיסאי, אכן האור זרוע כתב כן משום דאזיל לטעמיה שם דצריפותא דבקר הוא משום דמסתמא נהנו מפלמא להוצאות הבגון, ומשום הכי ברורו זה שניה בית הקנסת של יחיד אלא שהקדשה, אם כן אפלו הקדשה לבני כרף נמי לא וכו' בה עלמא ואין להם שום חלק בה, רק לבני העיר בעצמם או גם להתנות יש בה כח אם שיר לעצמו

ב פוסקים דבכרף אפלו כנו בעצמם בלא סייע מפלמא נמי יש לבלי עלמא חלק בה, דמסתמא הקדשה גם אדעתא דבלי עלמא, אם כן אפשר הוא הידין ברורו זה דהתידי הקדש בית הקנסת לבני העיר אם הם בני כרף אפשר דהקדשה גם אדעתא דבלי עלמא, והו לא מהני בה מירי דעת הנותן ודעת הקהל כדון בית הקנסת של פרטים, ומצאתי בספר עולת תמיד (סי' כ"ז) שכתב כן באמת לז"ד, ענן שם, וכן משמע קצח מרביטת לישנה דתשובת מר"ש דיראן (בשר"ח ח"ט המשולש

בסוף החשבון) סימן ז', ענן שם, אלא דלפי זה קצר הרמ"א בנה יותר מדאי, ויותר מסתבר לומר דבכונה סתם חוב רמ"א, ויכל ענן יש לה מקר בזה, דאם אמרו בבית הקנסת שרבים בוים דמקדשים אוהו לבלי עלמא, לא אמרו כתידי שנותן מהנה לקצור ירוע בלא שום שיעור שלא כנו להקליל להם לגמרי רק שיר בו כח גם לבלי עלמא, וזה לא מסתבר כלל, וגם אי אפשר לומר דמשבא ליד בני הכרף ממילא נתקדש גם לבלי עלמא דמסתמא מתרמים הם כהו, דהא כבר כתב בתשובת משה בנימין (סי' לו) דדוקא בשעת פנון אמרינו כן משום דמסתמא בנו אדעת כן, אבל אי ברור לנו דלא כהו בשעת פנון כלל, לא אמרינו דיתקדש ממילא לאחר הפנון אף על גב שרבים מבני עלמא באים לחובק להחפול וכמו שהעמקנו במשנה ברורה סי' קנ"ד, והוא הידין ברורו דידו, וכן נוטה לשון הג"א בבאורו סי' קנ"ד וכו' להקצין בו, ומכל מקום צריך עיון בזה:

* וכל זה וכו'. אפסרם האי דפרשונו במשנה ברורה (סי' י"ז), ושל כרבים אפלו בנאה אחרת מקום אסורים למכר הראשונה, כן כתב המנן אברהם (סי' ס"ו), אבל על זה הוא רק לשיטתו, ענן שם, אבל להש"י (סי' ס"ג) וסייעתו שכתבתי במשנה ברורה סי' קנ"ד, ענן שם, אין שום ראיה לזה:

* אסור למכרו. ענן במנן אברהם (סי' י"ז) דלקנות מהו קדשה חמורה מאד, ונהניו בכפרים דוקא וכמו שכתב האלה רבה (סי' י"ז), וקבאי גונא כתב

ותמכרת על פיהם על לבר ולא בעינו דעת הנותן בזה קלל: (מ) וכל זה, פרש שא דבכפרים (מ) או של כרבים שחלו אוהו בדעת יחיד: (מא) קשיש להם בית הקנסת אחרת. המנן אברהם (סי' טו) פרש דהצונו לומר לשבא עכשו אחרת אבל קשיש להם שני בתי כנסיות (מב) * אסור למכר אחר. אבל להש"י ברש"י סימן קנ"ב (סי' י"ז) מקר אפלו באופן זה, וכן דעת האלה רבה שם (סי' י"ז), וכן משמע מבאר הג"א (ס"ג) אבל כל זה דוקא בשאוחו בית הקנסת קדוה והוא מחזיק בלכס, דאי לאו הכי פשוט דלכלי עלמא אסור. כתבו האחרונים דאפלו בכפרים תיבא דכבאו אחרת טובה, מקר קדוה הראשונה, דודאי בלי עלמא יתחא להו בזה ויכבר העפיקנו זה לעיל בסימן קנ"ב (סי' י"ז), (מג) וכן עציים ואבנים מראשונה, מקר להשתמש בהן ולהוציאן לחלין על פי שבועה טובי העיר בעצמם אנשי העיר, דמאי אכפת להו לבני עלמא בזה פינון שיש להם מקום טוב להחפול: (מז) אסור וכו'. אפלו בשבועה טובי העיר בעצמם

שער האיוון

ה"ר (ס"ג) וכו' דהיינו יוסטלי. ולא העמקתי סוף דבריו, דלאמרו בסימן קנ"ד סי' קנ"ד בסי' ס"ג סתם הרמ"א דהפליג שלנו אין לו דין משמישי קדשה: (לט) אבל שלא להודיע הנמים מקדשה, מתי בכפרים (כן בכפרים לדעת הקולבין) (מ"ה) וכו' על ד"ה הגבאי לבר: (מ) פרי מנרים (מ"א) סי' ס"ו: (מ"ב) משאח בנימין (בשר"ח ח"ט) וקנסת הדגולה (בשר"ח) (אלה רבה) (סי' י"ז): דלא דקמנן אברהם (סי' ס"ג) ענן

במעמד
ז המכר
ס, מקרי
מקומות
היחיד,

עוד לחלין
שלהם אבל
אסור מסוף
ו סי' קנ"ב

לא שבועה
והרי הם
לו עליהם
ים לעסק
ופלו אחד
שהעמידו
הן שבועה
וף על פי
שבועה אין
רוש מבני
ק"כ מה
א) בפרוש

ב) כה טובי
פחות לכל
שות למכר
ו בכרסום
הקיא ולא
ותכה עיר.
הקדק, גם
אפלו בני
בני העיר
מכר, שמא
לקנס בה

זלו הספירו
דתן מכירה
צו להעלות
יבואה גונא,
ספירו לזה.
ודעתא דבני
הקנסת אסור
(ח"ב סי' קמ"ג)
בו יכולין
ייתה אמר
בית הקנסת
מפלקא אם
תלו אותו

דמסתמא נהנו
בה ברורה לא

עוד אחרונים
זגו, אבל בכפר
לום כמו שפסק
ספקא שאין לו
כדי הש"י (ס"ג)

מנהג כרורה - חלק ג
ז"ז ונדר האנד

יענה על קושי' מתשמישי קדושה דבודאי קדושה
הן מעיקר הדן, וסברת אכחושי מצוה לית לי',
אם כן מ"ט לאסור הדמים. וצע"ג לכאורה.

→ דע"כ נלע"ד נהי [ד]ס"ת ותשמישי קדושים אבל
אינו כענין קדושת מקדש ונדרי גבוה
שמועלים בהם ונפדין וחל קדושתן על המעות,
אלא הכל דרבנן שעשו ס"ת ותשמישי' כעין
קדושת מקדש, ושוב נאמר בהם כמו שנאמר
בקדושת בהכ"נ ותשמישי קדושה יוצאים לחולין
ע"י פדיון, וחל קדושה על המעות מרבנן ושוב
מדאיקלש מתחלל ע"י זט"ה במעמד אנשי העיר
כמו בהכ"נ.

מיהו בנידון שלפנינו שרוצים להחליף תפוחים
אתפוחים ק', וכי הקדש מתחלל על
הקדש, אלא יחללו תחלה במעות והמעות לבתר
דאיקלש יצא לחולין ע"י זט"ה במקום אנשי
העיר ואח"כ יקחו ממנו החדשים, דאי לא יצאו
לחולין תחלה היו צריכים להעלות בקדש. אבל
בשוה בשוה אבעיא ולא איפשטא פ' בני העיר,
ע"כ צריך לומר, כנ"ל.

ובאמת מעשים בכל יום שנותנים לצורף לעשות
ממנו עשת ומשנים אותם, וזה בודאי
צ"ע אי לא נמכרו תחילה ופקעי קדושתן, איך
ינתנו לצורף הא כתיב לא תעשון כן לה'
אלקיכם'. האמת במג"א סס"י קנ"ב כ' בשם
מהרמ"פ (ס"י סה) דדבר תלוש לא שייך לאו זה.
והרבר תמוה דבמכות (כב, א) מבואר דבעצי
הקדש עובר משום לא תעשון כן אפילו
בתלושים. ועיין תשו' מהר"מ בר ברוך סי' קמ"ה.
ע"כ למוסרם לצורף בלי חילול אסור בודאי, אבל
ע"י חילול כנ"ל, נ"ל דיש ליישב פסק הרמב"ם
וש"ע ויצאו לחולין.

ובנ"ש מור"ח הג' נ"י אהטור דמהרא"ש משמע
בהיפוך לא ידעתי שום משמעות דהרא"ש
כ' בתחלה דהך דינא דמשתא בי' שכרא קאי

דלרמב"ם כלי תשמיש דמקדש אפילו אינם כלי
שרת יש בהם מועל אחר מועל. ולראב"ד דוקא
כלי שרת אשר ישרתו כם בקדש. ודברי רמב"ם
צ"ע שהרי אפילו במכתשת של מרע"ה פליגי אי
היה כלי שרת, ולמ"ד דאינה כלי שרת אינה
מקודשת הקטרת קדושת הגוף ונפדה כמבואר
בש"ס שבועות י"א ע"א ובלשון רש"י שם ותוס'
ד"ה (ממונם) [מ"מ] וכו', ואיך נאמר דקדרם
מקודשת קדושת הגוף. ועכ"פ לראב"ד אין לכלי
בהכ"נ דין כלי שרת ויש להם פדיון, ולרמב"ם
נראה היינו כלי תשמיש כגין תיק וכסא וכדומה,
ע"כ כתב בהם שנגזזים. אבל הני רצונים שאינם
אלא לנוי ס"ת, לא יעלה על הדעת שיהיה כיוצא
בהם במקדש מועל אחר מועל, וממילא יוצאים
לחולין ע"י פדיון. ודברי רמב"ם מדוקדקים
ומבוארים בעה"י לפע"ד.

ובלא"ה יש לי מקום עיון בהכנת דבריהן. והנה
ק' רמב"ן היה לכאורה ע"ד ממג"פ,
אי איכא בהכ"נ קדושת הגוף, אין לו פדיון
ובהכ"נ אין להוציאו לחולין, ולעומת זה אין
הדמים נתפסים ומותר למשתי בהו שיכרא. ואי
אינו קדושת הגוף ויוצא לחולין ע"י פדיון, ומותר
למישתא שכרא בהכ"נ עצמו לעומת זה הדמים
נתפסים. וא"כ אין אפשר שיהי' שניהם מותרים.
זהו בכח ק' רמב"ן. וכשתירץ דבהכ"נ איננו
תשמיש קדושה רק תשמיש מצוה, עדיין לא
הועיל כלום בס"ת ותשמישתי' שבודאי תשמישי
קדושה הם ונשארים הם בקדושתן בכל מקום
שהם, ומ"ט לאסור הדמים. ע"כ להזהר מזה כתב
דספרים וכל תשמישיהם יש בהם משום אכחושי
מצוה יע"ש. והשתא לפ"ז למאי דפליגי הר"ן
ולית לי טעמא דאכחושי מצוה, אלא דכל
קדושת בהכ"נ מרבנן, והם אמרו שיחול
הקדושה על המעות ומדאיקלש שוב יוכלים
הצבור לאפקועי בכדי, זהו כוונת הר"ן. וק' מה

סומכים בעלי הוראה למעשה. אכן בחידושי הרמב"ן למס' מגילה פ' בני העיר כ' להדיא ז"ל: ועוד שאין אני רואה בנמ' בית
הכנסת נפקע מרשותו על דרך פדיון וחלול אלא כמכירה ושינוי רשות, והחת"ס לא ראה דברי הרמב"ן אלו ומביא שם מדבריו רק
מה שהובאו בר"ן בהלכות עכ"ל, וראה מה שהעיר על כך בשער יוסף (להגר"י שמו"ן זצ"ל) בסו"ס חת"ס י"ם תשב"ש עמ' רכב.
וע"י אב"ג או"ח סי' לג כק"ו. ור' שו"ת ח"ם אה"ע ח"א סי' כ ובשו"ת הר"מ או"ח סי' ב.

- 1. ע"י מג"א סי' קנ"ג מקי"ד דבקדושתיהו קיימו. וכן הקשה הגר"מ אריק זצ"ל בשו"ת אמרי יוסף ח"א סי' מה.
2. בהנהגות יג"ל יעקב: לא זכיתי להבין ד"ק דהרי מבואר ברמב"ם פ"א מכלי מקדש הל' י"ג והל' י"ד הגם בכלי מקדש היו עושין
כן אפי' ה' בהם רק נקב כל דהוא ואם כוונת חת"ס שמשנין לצורך חול א"כ גם בלי החכה תקשי וע"כ כוונתו לצורך הקדש
לעשות הכלי בתמונה אחרת וככה"ג מוכח משם דאין בו קפידא עיי"ש וחבין ומכש"כ לסברת מהר"י אסכנורי (ע"ל סי' ל"ב ד"ה
ובוח) במנהג ע"מ לחקו וה"נ כוונתיהו (א"ה, עיין שו"ת יג"ל יעקב או"ח סי' כ"א עיי"ש).

ע"ג חתם סופר
אחיו האלו

י. במקום שארון הקודש אחד לא מספיק, נראה שאין כל בעיה לעשות עוד ארון קודש י.

יא. במקום הצורך מותר להרכיב ארון קודש בקיר, (אפילו כאשר מתחתיו נשאר חלל ריק, ונראה כמו תלוי באויר), ובתנאי שיהיה מחובר היטב יא.

יב. בית הכנסת שמרחיבים אותו וממילא ישתנה מקום ההיכל, אפשר להקל ולהניחו במקום הראוי לו יב.

מה היא ההגדרה של ארון הקודש

יג. דעת רבים מהפוסקים, שארון הקודש המצוי אצל הספרדים, כשהספר תורה מונח בתוך תיק מעץ או מכסף וכדומה, דינו כדין תשמיש דתשמיש, וקדושתו כקדושת בית הכנסת, אולם לעומתם ישנם פוסקים הסוברים שדינו כדין תשמיש

בית מאיר

י. כן היה אצל מו"ד עמ"ד רבינו מרדכי שרעבי זיע"א בבית הכנסת שלו ק"ק מקובלים, "נהר שלום", עוד ארון קודש מעץ, מאחר שלא היה מקום בארון אחד. וכשיפיץ והרכיב מור אבי ראש הישיבה, הרש"ש שליט"א, את בית המדרש, בנה עוד היכל משיש, וכיטל את ארון העץ השני שהיה.

יא. כן כתב הרשב"ץ (ברכות דף כ"ד ע"א), והביאו בפסקי תשובות (סי' מ' הלכה א'). ובשו"ת מנחת יצחק (ויס, ח"י סי' י"ג), ציין לחיי אדם שכתב, שאם מחובר ביתדות אסור, ובנשמת אדם כתב, שאם מניח מדף, ועליו מניח את ארון הקודש, מותר. וציין לרשב"ץ הנ"ל, ולספר תהילה לדוד (סי' א'), שמיקל בדבר גם אם מחובר מבלי מדף. וסיים המנחת יצחק, שאם עושה כהחיי אדם בנשמת אדם, בודאי שרי.

ועיין בשו"ת הנפלא בניין אב (לרשל"צ הרה"ג ר"א בקשי דורון שליט"א, ח"א סי' ד'), שהאריך בזה בשוב טעם ודעת, והתיר, גם אם מחברים

קדושה, והמחמיר ו
יג. הובא במסכת
שכורסייא [דהיינו הת
נחשבת לתשמיש דתי
עליה מפה.

ועיין בשו"ת יביע או
סי' ק"ד), שכתב שדינו
כדין תשמיש דתשמי
שכתבו הראב"ה (ח"
במגילה סי' תת"כ), והו
ועוד, "לגבי תיבה", וז
בה עם ממפתח, ואף
אלא שהרכנו
ה"ד) כתב, שארון ומג
של קדושה", וכן פסי
הלכה (י"ב). אולם מר
שמעמו, משום שלפענ
תורה מהתיק, ומניחים
מפה". וכן הסביר וגם
ומשמע שאם לא מוצ
הארון קודש, כדן תש
הקורבן נתנאל. מגילה
א', מכיון שמניחים:
תיק בתוך הארון, נמצ
קדושה, וכו', וכל שכן
"דהוי תשמיש דתש
תשמיש קדושה שנגנ
סופר (ח"ו סי' י'), ש
קדושה אע"פ שיש על
משום שלפעמים המ
והספר תורה "עצמו"

הר"ל ב מאיר 313 שנת ה'תש"א

קדושה, והמחמיר תבוא עליו ברכה (וגם למי שמחמיר, אם בתוך ארון הקודש הניחו כספת, יש יותר צד להקל בזה) י. ל.

בית מאיר

לפעמים מפשימים את הספר תורה, והוא מונח בארון בלא מטפחת כלל, עיי"ש. וכתב עליו (בשו"ת יביע אומר), הנה דבר זה לא שייך כלל בארון קודש אצלנו, כי הספרי תורה נמצאים בכל היקפם בתוך התיקים, ולא יסורו מהם לעולם, ומעתה אין דין ארון הקודש, אלא דין "תשמיש דתשמיש". וכן כתב בהערה שם ביביע אומר (עמוד ע"ט), ולפי מה שכתבנו שארון קודש שלנו "עשוי לשמירה", אין בו כל כך קדושה כתשמישי קדושה, אלא כקדושת בית הכנסת, ובוהו יישב את מה שכתב הגר"ח פאלאגי זיע"א, בדבר גתינת יין לסגולה בתוך ארון הקודש, והוסיף (בשו"ת יביע אומר) שם, שארון הקודש שלנו חשיב תשמיש דתשמיש, מכיון שהספרי תורה מונחים בתוך התיק שלהם, ואין מגע בין הספר תורה לארון הקודש, הילכך אין בו קדושת תשמישי קדושה, אלא קדושת בית הכנסת, וכן נוהגים רבים להצניע בו שופר מלית ותפילין, ויש להם על מה שיסמוכו. והגאון הצדיק בעל כף החיים (כס"י קנ"ד ס"ק י"א), על דברי הרמ"א שכתב: "שארן הבנוי בחומה הנועשה לשמירה, לא נקרא תשמיש קדושה", כתב בהמשך דבריו, שכל זה לנוהגים שלא לעשות תיק לספר תורה, אלא עומפים אותו במטפחת, אבל הנוהגים להניח את הספר תורה בתוך התיק, ולא מוציאים אותו אפילו בשעת הקריאה, ואחר כך מניחים את ספר התורה בתוך ההיכל וכו', לכולי עלמא לא היו כי אם לשמירה בעלמא, וקדושתו כקדושת בית הכנסת. ומה שהובא

יג. הובא במסכת מגילה (דף כ"ז ע"ב), שכורסייא [דהיינו התיבה (הבימה) שאצלנו], נחשבת לתשמיש דתשמיש, היכא שפורסים עליה מפה. ועיין בשו"ת יביע אומר (ח"ח, או"ח סי' י"ט ס"ק י"ד), שכתב שדינו של ארון הקודש, הוא כדין תשמיש דתשמיש, והוכיח כן ממה שכתבו הראב"ה (ח"ב סי' תק"צ), והמרדכי (במגילה סי' תת"כ), והרא"ש (מגילה פ"ד סי' א), ועוד, "לגבי תיבה", וזאת משום שמשתמשים בה עם מטפחת, ואף אנו נאמר כן "לגבי ארון הקודש". אלא שהרמב"ם (בפ"י מהלכות ס"ת ה"ד) כתב, שארון ומגדל, נחשבים "לתשמיש של קדושה", וכן פסק מרן (ביו"ד סי' רפ"ב הלכה י"ב). אולם מרן בכסף משנה הסביר שטעמו, משום שלפעמים מוציאים את הספר תורה מהתיק, ומניחים אותו על כורסיא "ללא מפה". וכן הסביר וגם סוכר הכ"ח, והפרישה. ומשמע שאם לא מוציאים אותו מהתיק, דין הארון קודש, כדין תשמיש דתשמיש, וכן כתב הקורבן נתנאל. מגילה (דף כ"ז ע"ב סי' ב' אות א'), מכיון שמניחים את הספר תורה בתוך תיק בתוך הארון, נמצא שהתיק הוא תשמיש קדושה, וכו', וכל שכן "הארון עצמו" דפשיטא "דהו" תשמיש דתשמיש", ואין עליו דין תשמישי קדושה שנגנוים, ומה שכתב החתם סופר (ח"ו סי' י'), שהארון נחשב לתשמיש קדושה אע"פ שיש עליו מטפחת ומעיל? היינו משום שלפעמים המטפחת והמעיל קצרים, והספר תורה "עצמו" נוגע נוגע בארון, וגם

וד ארון

ואר חלל

להקל

ר תורה

קדושתו

תשמיש

זב בחלק

וק הנ"ל,

ג בנימין

זיי אדם,

ה"ה סי'

י בשו"ת

ט. ועיין

י, ושו"ת

זה בספר

ה צ"ט,

יה יוסף

להרכיב

חלל ריק.

בר שינוי

במקומו,

במקומו.

כ" כ"א).

ז אות ו',

פרק כ"ז - ארון הקודש, בנייתו, ונמה מותר להשתמש בו רצה

מ. כשרוצים לתרום ארון קודש חדש, וממילא יוציאו את הארון הקודם או חלק ממנו, וגם השם הנכתב שם לעילוי נשמה יוסר, הדבר מותר. (וכדי למנוע מחלוקת, כדאי לרושמו באתר ההנצחה, שבבית הכנסת) ^מ.

דיני דלתות ארון הקודש

מא. מותר להחליף את דלתות ארון הקודש לדלתות מפלדה, נגר אש וגנבים, אף על פי שצריך לנתון מארון הקודש, מכיון שהדבר נעשה לשמירת הספרי תורה, ואת השברים והדלתות יגנוז, (ועיין במקור הדין) ^{מא}.

מב. בעת הצורך מותר להחליף את דלת ימין של ארון הקודש, לשמאל, או להיפך ^{מב}.

מג. יש מעלה לשבת בספסל שממול ההיכל ממש ^{מג}.

מד. בית הכנסת שארון הקודש שלהם נמצא בתוך שקע שבקיר, והוא גדול כמו חדר, אין צריך לקבוע בפתחו מזוזה, ומכל מקום יניחו פרוכת בסמוך לספרי תורה מבפנים ^{מד}.

בית מאיר

ואין מי שמפסיקו. ועיין בספר תוכחת היים (פאלאג'י), שציין שאין לעשות מריבה עבור זה, שאז יצא שכרו בהפסדו לאין ערוך.

מד. בן כתב בספר הליכות שלמה (תפילה, פרק י"ט, באורחות הלכה מספר 21), שכן הורה הגרש"ז אויירבעך זיע"א, בהיכל שבבית הכנסת הרמב"ן זיע"א, השוכן כבוד בעיר העתיקה, ושאלו דינו כבית אוצר.

בעניין להצטלם על יד ארון קודש, עיין בשו"ת הלכה למשה (מימון, סי' ח'). שכתב שאינו פשוט להתיר דבר זה, ורע הדבר בעיניו. ועיין בספר משכן דוד (איינבך, פ"ה המ"ד), שכתב שאין להצטלם שם. וציין בן בשם הגר"נ קרליץ שליט"א.

מ. בן כתב והאריך בזה בשו"ת מהריא"ז ענין (סי' צ"ז), עיין שם מילתא בטעמא.

מא. בן כתב בספר ברכת נפתלי (ח"ב פי"א ה"ד). (וכל זה משום שכתב, שארון קודש עשוי "לכבוד", ובזמניו אין הדבר בן, וממילא גניזת הדלתות זה תומרא, כנלע"ד), אולם עיין בשו"ת משנת יוסף (ליברמן, ח"ד סי' ל"א), מה שכתב בזה.

מב. בן כתב בשו"ת שבט הקהתי (ח"ב סי' ע'), והוכח בספר התפילה והלכותיה (ח"ה סי"ח במקורות מספר 9).

מג. בן כתב בשו"ת שערי צדק (או"ח סי' ט"ו), מאחר הוא נגד הכהנים ממש, ומול הארון,

ננה שקופה לו.

נשמה, בלשון

שתתף, טענתם

יין שאצל הרוקח, ות המנורה מימין ולגבי דברי שו"ת שו"ת משנת יוסף

שלמה (פרק י"ט שם הגאון הגדול ייע"א, ולא נכתב זשום שאם נחיר שיעשה מזוכית כבוד לספר תורה ונסת, או שיעשו שותם ממול ספרי

(c)

המאיר (ח"ה סי' והלכותיה (ח"ה

ז ענין (סי' צ"ז), המשכן, כיעויין

ז, יד, ע"י מה שכתבנו בס"ד בשו"מ משנ"י (מ"ח) סי י, ג עמ' נא).

היוצא לנו מהדברים האמורים, שהנחת העליונה של הכותל המערבי (לכיוון מערב) קדושה בקדושת בית הכנסת של כרכין. ועכ"פ בלי שום ספק יש בה קדושת חצר בית הכנסת דכרכין, וגם כיון שהוא פתוחה ומגולה על מול פני הכותל המערבי, אסור לעשות בה שום דבר חול וגנאי. ורזוי מאד להמשיך גם למחנה את המחיצה המפסקת בין אנשים לנשים, בכדי שלא תהא שם שום מערובת כלל.

ובענין קפנדריא דהיינו לתנות את הרחצה העליונה, מהעיר העתיקה אל שער האשפות ולהיפך, יש לדדים להקל (כמצאנר באומיות ה-ז). וטוב לומר איזה פסקוקים או משנה צעורו שם לשם קפנדריא. — והנכנס מרחצת הכותל למינהרה החדשה (שע"י הכותל) צריך להחפול צמינהרה, בכדי שהכניסה אליה מהכותל לא תהא צגדר קפנדריא.

אילנות אין לנטוע צרחצת הכותל העליונה, וגם לא צקמוץ לה.

ואחתום בברכת גמח"ט ובכל חותמי ברכות.

ט) לגבי נטיעת אילנות, לא מצעיה את הרחצה ידונה כנהכ"ג עמנו, שאסור. לפ"ד הגרעק"א (בשו"ע סי ק, א) צסס הר"ד ערמאה צפירושו לרמב"ם, ושו"ת מהר"ם שיק (מאו"מ סי עה-עט) ועוד. אלא אפי' את ידונה רק כחצר צהכ"ג ג"כ אסור לדידהו, שהרי הם אסרו צחצר צהכ"ג. — והנה המתירים, ציניהם צשו"ת מהרש"ם (מ"ח סי קב, וצדע"ת סי קט) ועוד, דנו על עיקר השאלה, את לדמות חצר צהכ"ג לעזרה, לגצי איסור נטיעת אילנות. אבל מהר"ם שיק סיים תשובותיו הנ"ל, דגם בלי טעמיו הנ"ל לאיסור, אין ראוי לנטוע שם אילנות להסמופק צללם, דדצר זה מרצה וממשיך לשם ישיבת יושבי קרנות, וגם יש לחוש עי"ז למערובת אנשים ונשים שם ופריצותה, ואמרינן נמי (נפסחים ה:) שלא היו צירושלים פירות גינוסר וחמי טצריא, שלא יאמרו אלמלא לא עלינו אלא צצביל זה היה די, ולכן אפי' את נטעו כצר יש לעקסר עי"ש. — ועל טעם זה אין חולק. וא"כ צרור דלכו"ע אין לנטוע אילנות צרחצה העליונה. וגם לא צקמוץ לה. שאם דין הרחצה העליונה כנהכ"ג, א"כ השטת הקמוץ לה הוא חצר צהכ"ג, שבו החמירו הפוסקים הנ"ל. ונלגצי איסור אין מקיימן צירושלים אילנות (רמב"ם הל' צם הצמיחה

סימן לא

דלתות ארון הק' אם הם לכבוד או לשמירה, וענין פרוכת לארוה"ק, ובסדר הנחת ס"ת בארוה"ק בעמידה או בשכיבה.

א

וקבלתי יקרת מכתבו בו מעיר על מה שכתבתי במשנ"י להלי בהכ"ג (סי טו) להתיר לקדוח חורים בדלתות ארון הק' למניעת עיפוש ורטיבות. — וכת"ד צידר להתיר, דדלתות ארוה"ק עשויים רק לשמירה ולא לכבוד, שהרי הכבוד הוא ע"י הפרוכת, ולולא חשש גנבים, לא היו עושים דלתות כלל, כי אם פרוכת בלבד, וכי. וא"כ מבואר ברמ"א (קנד, ג) דלשמירה לא הוי תשמיש ק'.

לבבי לא כן ידמה, שהרי מצאנר צגמ' (מגילה טו:) קמטרי דספרי (פירש"י ארגו) תשמיש ק' נינהו,

בס"ד טו"ב אלול תשנ"ב

76

כו"ח"ט וכט"ס לכבוד ש"ב ירדי הרב הגאון רבי אפרים שטראוס שליט"א מתה"ס החשוב נאות אפרים אחדשת"ה באה"ר,

במשך הזמן הספקתי לעיין קצת בספרו היקר מאד נעלה, שזיכהו השי"ת לחברו ולהו"ל, וראיתיו חכו ממתקים וכולו מחמדים, בכמה הילכתא גבירתא בש"ס ופוסקים, וצולל במים אדירים ומעלה פנינים יקרים, בחריפות ובקיאות וסברא ישרה, אשרהו שככה לו.

גורל' ר' יוסף זכרון
ש"ת שנת יוסף חלק רביז

מהו דמימא הני לאו לכבוד עזידן לנטורי צעלמא
 עזידי קמ"ל, והוצא להלכה צמ"צ (קד סק"ט). והיינו
 שארון הקודש צעלמו עם דלמותיו, משמים ק' הוא,
 כי זהו כבוד ס"ת שיהי' סגור בצלגו ולא יהי' הפקר
 כדבר זול שאין שומרים אותו היטב. ואפי' כשאין חשש
 גנבים, יש ילדים, ואפי' במקום שאין ילדים מצויים,
 זה עגמו כבוד ס"ת להנעו צמיצה ולסגור צעדו, וכן
 המנהג בכל מקום שמי שיש לו ס"ת צימו בקביעות
 מלניעו צארון.

ואפילו במקום שנהגים היום לקצוע דלמות צרול
 (פלדלת) לארוה"ק, יש צו ב' ענינים, ע"ס
 הדלת לכבוד ס"ת כמו בכל ארוה"ק, והצרול הנוסף
 גדלת זהו צלצד לשמירה. וכיון שא"א להפרידו, א"כ
 כל הדלת כעשויה לכבוד דמי. — ויש צמי כנסת שיש
 לארון הק' ב' דלמות צרול ועץ, וצוה העץ לכבוד,
 והצרול רק לשמירה.

דא"כ אין זה משנה אם עשו קישוטים או חריטות
 על הדלמות, שאם הם לכבוד, גם בלא"ה הן
 לכבוד, ואם יש דלמות עץ, והוסיפו דלמות צרול
 לשמירה, אפי' יקשטו אותם, צ"ז הוי רק לשמירה,
 אלא שעשו שמירה נאה.

והזכיר כח"ר אם ארון הק' שציעצת פונציו' שאין
 לו פרוכת כלל, וממילא דלמותיו צודאי הן
 לכבוד ונוי ולא לשמירה. — צאמת שממיהני על שאין
 שם פרוכת, והרי ענין הפרוכת נזכר בתוס' (מגילה כו':
 סוף ע"ג), ואולי יש פרוכת בפנים אחרי הדלמות (כרש"י
 שם). והצאמי צמשנ"י הנ"ל (נרש ס"י כא, ועוד כמ"ק)
 דכל צננים צמי הכנסיות שלנו הן כדוגמת צהמ"ק
 וארון הק' הוא כדוגמת קוה"ק, והפרוכת היא כדוגמת
 הפרוכת שהצדילה צין הק' לקוה"ק (שמות כו, ג).
 וא"כ אפי' יש דלמות נאות ציומר, אין זה פוטר אותנו
 מלכסותן צפרוכת, שיש לו חפקיד מיוחד וענין כשלעצמו.
 — וצס' חרומת הדשן (סי' סה) מוצא שפרוכת שלפני
 ארוה"ק שבלא"ה יש דלת לארון, והפרוכת חלויה שם
 לנניעות וצקביעות עיי"ש. — שוב ראיתי צס' יחווה
 דעת (ח"ו סי' ט) שנשאל על ארוה"ק שדלמותיו נאות
 ציומר ומצופות זהב, אם הגון להסיר הפרוכת לגמרי,
 צכדי שיראו הדלמות, ויקוים זה א-לי ואנוהו. והשיב
 דאין לצטל הפרוכת, ודי להראות יופי הדלמות צעת
 הזות הפרוכת, כיון שהמנהג בכל מפרעות ישראל לפרוס
 פרוכת על ארוה"ק, ויש צכ"ז ספרדים שפורסים עוד
 פרוכת צפנים כצו"ת ישכיל עבדי (ח"ד ארו"ה סי' ז).

אין לשנות מהמנהג. והוסיף עוד טעם מפני שארוה"ק
 קדושתו צמורה ציומר, שהוא משמים קדושה, ואילו
 הפרוכת רק משמים דמשמים, ואין ראוי שיזונו עיניהם
 מקדושת ארוה"ק, וצין לכמה ספרי שו"ת צוה.

ודרמבי שעל דלמות ארוה"ק דפוניצו' (שזכר אני
 כשהצאווה מאיטליה, והמהודר ציומר נמתו לפוניצו'),
 ואמרו שצאטליה לא היו להם פרוכות) קצוע צד של קטיפה
 צמסמרי זהב, ואולי זהו במקום הפרוכת שנהגו צוה
 מקדמת דנא. — אבל כיון שקצוע גדלת (אם אכן
 כן הוא) הרי צטל גדלת ולא הוי מחילה נוספת לפני
 ארוה"ק.

ויתכן ויש עוד טעם לפרוכת, והוא כדי שיהי'
 מחילה צין הרצ הדורש לארוה"ק, כשאחוריו
 לארוה"ק, וראה מה שכתצתי צוה (צס"י כז אות ד,
 צסוף עמי קטו).

L

ב

ועל דבר הסדר הנכון של הנחת ס"ת בהיכל
 אם בעמידה או בשכיבה או באלכסון.

מקור הדברים מקדר הנחת מוזה, ששיטת רש"י
 (מנחות ג.) שקובעים אותה צוקיפה, וכ"פ
 הרמב"ם (הל' מוזה ה, ה לפ"ד ב"י סוף רפט) וכ'
 הרא"ש שכן נהגו העולם. ור"ת צמוס' שם חולק וס"ל
 דמוזה נקבעת צשכיבה, וכ' חוס' דצין לרש"י וצין
 לר"ת כשר צאלכסון, ועפ"ז נהגו לקובעה צאלכסון,
 וכמה"ד (סי' נב) שראש המוזה נוטה לצית, וסופה
 כלפי חוץ. — אכן יש עוד אפשרות פשרה צין רש"י
 לר"ת, כלישנא אחרינא דרש"י דאיסקמורא ר"ל כפוף
 צאמלעימו. [וכ"כ השלטי גצורים צכונת הטור,
 והרא"ש ב' שכן היו מוזהות של מהר"ם מרוטנצורג,
 וכבר הקשו דאין זה כבוד המוזה לכופפה צאמלע
 הכתב, וגם אינה נפתחת כך.]

ויש לעיין גם מהא (דמיר סד:) המוצא מת מושכב
 ה"ז ישראל, יושב ה"ז עכו"ם, חזינן דכבודו
 מושכב יומר מיושב, דישראל מקפידין יותר על כבוד
 מחיהם מעכו"ם. — וצ"ל דאה"י, רק לפשר צין
 רש"י לר"ת אפשר צכיושב, דכיון דלרש"י רק זקוף,
 א"כ עבדינן חרוייהו חציו זקוף וחציו מושכב. —
 עכ"פ להלכה וכמנהג צני אשכנז הנהגים כרמ"א (יו"ד
 רפט, ו) המוזה צאלכסון, רק אם אין אפשרות צאלכסון
 או יניחה זקופה כרש"י.

אלא שבציואר הלכה סי קני"ד שם חוכך להחמיר משום דעת הרמב"ן הרשב"א והרי"ט והר"ן, והבית מפמי"ג הניח בל"ג, אמנם מה דמסקי"ל להפמי"ג, פשיטא לי להח"מ או"ח סי ל"ח להלכה דאפשר לפדות ולהפקיע אח"כ המעות ע"י ז' עובי בעיר, וגם מן הגרעק"א שהוא השאל שם לא פשיטא לי לאידך גיסא אלא דנתקשה בהלכה.

ואע"פ שמש"כ הח"מ לתמוה על מש"כ הרמב"ן דאזני בנין יש להם קדושה כלי שרת ולא קדושה בדיק הבית ומנן הח"מ התפלא דבוא נגד ש"ם כתובות ק"ו ע"א דפרוכה מבדק הבית הואיל וחתה בנין עשויות, אי"כ מכ"ע בנין גופי דהוא מבדק הבית, דברי הח"מ בזה לט"ג דהא שם מייני ובי כתובות ק"ו ע"ב שואל הגמ' על כלי שרת עלמנו אם מבדק הבית או מתרומת הלשכה, הרי דעל כ"ש גופי דעת הש"ס דאפשר מבדק הבית, ועי"כ דאין שני הדברים תלוים זב"ז דיתכן דיבא מבדק הבית ויהי בו קדושת כ"ש, והח"ס כי חילוק זה מעלמנו לישב דברי הרמב"ן וכי שהוא לחוק, והדברים מופלאים דהא דוחק זה מצוהר בגמ' עלמא וכבר תמתיי בזה צנניי צשצט הלוי ח"א סי ל"ב, מכ"מ צעמס בהלכה אין נפ"מ דמשמעות הפוסקים והשו"ע יותר דלא כר"ן ורמב"ן ודעמי, ועכ"פ לא הוי אלא ספיקא. L

ובענין ספק בשני צסוחר ע"מ לחקן הלכ הפוסקים הרבו הפוסקים הרבו לדבר בזה וכבי העיר ממחלוקת הט"ז והא"ר סו"ס קנ"א דהט"ז אסר לעשות חור בכותל ציהכ"י לעשות שטנדר אע"פ שהוא לנורך חקון והא"ר וצ"מ מתירים מה"ט, ועיין ח"ס יו"ד סי רס"ד ד"ה וא"כ בסו"ד, רמח לדברי הט"ז וכי שיש לו עיין רב בזה צמק"א.

ישוב הבית כ"ח מהשוצה דוצב מישרים ח"ג סי י"ג אף דהכריע מעיקר הדין כהא"ר הג"ל דלא כהט"ז מכ"מ גשאר צ"ע אם מותר לקנץ הארון לנורך הרחצת הביבמ"ד, ולא ראייתי דברי הגאון צפנים, וכבי כי צעעמו משום דהקנ"י"ה לא לנורך עלמנו אלא לנורך ציהמ"ד, או כמש"כ להוסיף טעם משום דקדושה ארון עדיף מקדושה ציהמ"ד לא חשיב חקון כלפי הארון, ועדין לריך הצלן דכיון דכי הרמב"ם פ"ו מיסודי התורה דדוקא דרך השחחה אסור מכ"מ לא נקרא זה דרך השחחה, איצירא מלניו חילוק כזה לענין קדירת שמות הק' ולנורך חקון אחר לי"א אסור, אמנם עדין אפשר לחלק דהא כשי"ך יו"ד סימן רע"ו אובר אצור שמות אפי לרך חקון כל שנכתבו צקדושה, ואלו בהשחחה שאר דברי קדש לכ"ע דרך חקון מותר כאשר העיר כבר צפמי"ג סו"ס קנ"א, שוב הבית כבי מהשוצה בית שלמה סי כ"ג (אני חונה כאן צלי ספרים הג"ל) החיר לנורך חקון כה"ג ע"י גוי, ושאל אחי אם דעמי מסכמת, הנה דברי גאון ישראל צעל בית שלמה חורה שלמה הם, וגם ח"א לי לישא וליתן צהם כיון שאין הספר אחי פה, מכ"מ למשי"כ למעלה יראה להחיר גם ע"י ישראל, שצבאי ציהמ"ד ימכרו הארון או עכ"פ חלק שרואים להקטין למי שהוא, וגצאי ציה"מ צזמיינו הם ז' עובי העיר צשלהם כיון שהם השולטים צציהמ"ד, וכמו ציחיד צשלו כמנזאר צפוסקים, וא"כ יש לנו קען ס"ס. להקל חדא דלמח: מכירה מהני לחפוקי מקדושה צדעה הרא"ש והעור והשו"ע ציו"ד ודעמס, ואח"ל לא מהני

ד' ע"כ חומר צעח דלכתחילה לית דין נטוי עדיף, וצחקראי אין שאלה, צתנאי שלא הי זה צגדר הקנה גמורה, איצירא גם אם הי צגדר תקנה גמורה אם הצבור רואים שגם הצעירים ראוים לכך והמה יראי אלוקים צחמה וחכמים צעלי תפליה אז רשות נחונה לשנות חקון הצבור ע"פ רוב דעות.

והריני דו"ש וטובכם, מצפה לרחמי ה'

סימן כ

א' שופטים תשמ"ב לפ"ק פה אוברנאו ע"י לוצרן יצ"ו. כבוד ידידי הדגול הרב הגאון הצדיק כבוד המעש זוכה ומזכה אחיו עמו כש"ת ר' יצחק טובי וייס שליט"א דיין ומ"ץ אנטווערפען יצ"ו.

אחדשה"ט וש"ת באה"ר.

76

יקרתו אלי כאן לנכון קבלתי, ושאלתי שאלה חכם היות צוייס אללכם בית מדרשכם מחדש ועי"ז עושים גם ארון קודש חדש וגדול, אח ארון הקודש הישן רואים להעמיד לחוד השני של ציה"מ שגם שם יתפללו, אמנם מאחר שהמקום הזה יהי קטן רואים להקטין מה"ק הישן כדי שיורויו יותר מקום עבור המהפליים והלומדים, וכבי נשאל ע"י, והספק אללו צשחים חדא לגבי גניזה של דפי עץ שנוקחים מאה"ק הישן, ושנית מסופק אם אין צוה לא חטשון כן דהא משחית חלק מאה"ק הישן, וזה שייך גם צתלות כמנזאר מהש"ס, ודברי מג"א סו"ס קנ"ב צשם מהר"ם פאדוא מהפרשים כמש"כ הח"מ צכמה מתשובותיו ובהג"ה צשו"ע שם, וכמש"כ צציואר הלכה מעלמנו שם דדברי מהרמ"ם נאמרים רק לענין להסירם ממוקומם אבל להשחיה פשיטא דאסור גם צתלות (ולנורך חקון יצואר לפנינו), וספק הראשון פשיטא לי לכ"ח דלריכיס גניזה כדן השמישי קדושה נגזים עיין סי קנ"ד ס"ג.

הנה מה דפשיטא לי למר דלריכיס גניזה גם אי נימא דמותר להוריד ולקאר האה"ק לדידי לא פשיטא, דהא צעור יו"ד סו"ס רפ"ב דעה העור והרא"ש דהשמישי קדושה כמו ציהכ"י דאפשר להוליא לחולין ע"י ז' עובי העיר אפי למשחי שיכרי שרי, ולדעה צצ"י שם גם דעה הרמב"ם כן, אלא דמג"א סי קנ"ג ס"ק י"ד העתיק שיעה הר"ן צשם הרמב"ן דהשמישי קדושה הם כמו גוף קדושה דלעולם צקדושתן קיימי דח"א להוליאם לחולין, ודברי מג"א ל"ע רב דהא צשו"ע יו"ד סו"ס רפ"ב סע"ו וסע"ז מוכח דפסק דמותר גם צהשמישי קדושה כאשר העיר כבר צפמי"ג סי קנ"ג שם, וכן צמ"ז סו"ס קנ"ג העיר כן וכן מס"י קנ"ג סו"ה מוכח להדיא דאפי השמישי קדושה אפשר להוליאם לחול, והיינו מדאסר שם רק משום שנתפסים לצבור הא לח"ה הם צרשות צעלים גם להוליאם לחול, והכ"ד ז' עובי העיר צשלהם ומש"כ מג"א מס"י קנ"ד ס"ג, אין הוכחה דהשו"ע העתיק רק מה דפשוט צגמ דהשמישי קדושה נגזים לחפוקי השמישי קדושה אבל ודאי יש לכלל זה חוק דהיינו יחיד צשלי או ז' עובי העיר.

הר"ד ל' שמואל גאון ואג"ו צצ"י חלק ג

לא אחר שחברו. אפילו צמחן לאחן (ר"י צי רב ש"ס סימן ה
 כנסת הגדולה הגה"ט): יב התנו עליו. משמע דוקא שהתנו
 צפירוש, אבל מסתמא לא אמרינן על מנאי הנ עשויות, דדוקא צבבל
 היה כן אבל לא בשאר ארעות. וכן משמע צטור וצמדכי ומגילה
 רמו מחיט, גס הרמז"ס השמיט דין
 זה דבית הכנסת שצבבל על מנאי
 הן עשויות משום דקצירא ליה דוקא
 צבבל היה כן צומניהם, וכן משמע
 ממה שכתבתי סעיף י' [ס"ק יא]
 צעס ר"י צי רב, וכן הוא בצלתי
 גזורים דף ס"ז [מגילה ג, ב אות ג]
 צעס רי"א [ו] [פסקי רי"א] ספ"ד הלכה
 ז אות ג [דוקא אורחים שרי.
 ופיראה צעיני על תשובת משאלת
 צעינין [סימן ג] שכתב דין זה לציט
 הכנסת שלנו, [י] ועיני מה שכתבתי
 סעיף (ח') [א] [א] [ס"ק ג] צעס
 הגהות אשרי משמע קצת דבנינו,
 מכל מקום אינו מוכרח:
 יג בהרבנו. ודוקא שאין דעתם
 לננותם (אגודה): **יד** ביישובו
 שא מהני. תימה דסימן קנ"ד
 סעיף ח' כתב דאפילו לארון
 ושמיטי קדושה מועיל מנאי, וצריך
 לומר דהכא מיירי למנאי של קלות
 ראש כגון אכילה ושמהיה ונחמה
 מפני החמה, וכן משמע ברא"ש
 ספ"ג [מגילה פ"ד סימן ז], וזריעה הוי
 קלות ראש ציומר ועגמת נפש:
 וצ"ע דאמרינן צסמוך צגמרא [ספ"ג, א] עמידין כל צחי כנסיות שצבבל שיקבעו צארץ ישראל, וצריך לומר דהתוספות קאי אצבורנן,
 דכיון שנחצרו קודם ציאת הגואל לא יקבעו צארץ ישראל, וצ"ע. ואין לומר דדוקא הצנין יקבע צארץ ישראל אבל הקרקע משאר צנחנה
 לארץ, דהא ליף קל וצומר מצטור וכדומה וחסם הקרקע נקבע צארץ ישראל. וזו כדא זה כו'. העולם תמיד לא עיין סוף סימן
 קנ"ג: **יז** מותר צשכב. דכיון שלא נכנה מתחלה לציט הכנסת מהני ציה מנאי אפילו צישונו (כנסת הגדולה הגב"י צמהר"י)
 [מהר"י ווילנ] ספ"ג דיעין והלכות סימן ז]: ומכל מקום צומר נפשו ירחק מזה (כנסת הגדולה ספ"ג):

על פני הקרקע, רש"י שבת צה, א ר"ה המכבד) ו [כ] ונוהגים
 להדליק בהם נרות לכבדן:
 י אפילו יא (י) לאחר (יא) שחברו עדיין הן
 בקדושתן י"י וכשם שנוהגין בהם כבוד בישובן
 כך נוהגים בהרבנם חוץ מביבוד וריבוי ואם עלו בהם
 עשבים תולשים אותם ומניחים אותם במקומן משום
 עגמת נפש כד"י שיראו העם ותעיר רוחם (ג) וישתדלו
 לבנותה:
 יא אם בשעת בנין בית הכנסת יב (י) התנו
 עליו להשתמש בו מותר להשתמש בו
 יג בהרבנו (כ) אבל יד בישובו לא מהני (יד) תנאה
 ואפילו בהרבנו ל' לתשמיש מגונה כגון זריעה
 וחשבונות של רבים לא מהני תנאה כמה דבריהם אמורים
 בבתי כנסיות פז (ט) שבחוצה לארץ אבל לבתי כנסיות
 שבארץ ישראל לא מהני שום תנאי:
 יב (כ) יש לזוהר מלהשתמש בעליה שעל גבי בית
 הכנסת תשמיש קבוע של גנאי (כ) כגון לשכב
 שם (כ) ושאר תשמישים יש להסתפק אם מותר
 להשתמש שם: הגה פז [כ] ו וכל זה דדוקא צבית הכנסת
 קבוע שצננה מתחלה לכך (ד) אבל צית שיחמו לאחר שצננה
 לציט הכנסת יז מותר יח לשכב (ט) עליו:
 קלות ראש ציומר ועגמת נפש:
 וצ"ע דאמרינן צסמוך צגמרא [ספ"ג, א] עמידין כל צחי כנסיות שצבבל שיקבעו צארץ ישראל, וצריך לומר דהתוספות קאי אצבורנן,
 דכיון שנחצרו קודם ציאת הגואל לא יקבעו צארץ ישראל, וצ"ע. ואין לומר דדוקא הצנין יקבע צארץ ישראל אבל הקרקע משאר צנחנה
 לארץ, דהא ליף קל וצומר מצטור וכדומה וחסם הקרקע נקבע צארץ ישראל. וזו כדא זה כו'. העולם תמיד לא עיין סוף סימן
 קנ"ג: **יז** מותר צשכב. דכיון שלא נכנה מתחלה לציט הכנסת מהני ציה מנאי אפילו צישונו (כנסת הגדולה הגב"י צמהר"י)
 [מהר"י ווילנ] ספ"ג דיעין והלכות סימן ז]: ומכל מקום צומר נפשו ירחק מזה (כנסת הגדולה ספ"ג):

פ. טור:
 ע. ספ"ג צגמרא:
 פ. ספ"ג צגמרא, ראש
 ספ"ג סימן ז, תוספות ספ"ג ד"ה
 נמי כנסיות:
 ג. מנדכי פרק קמח
 לשכת [רמו רכח נספ ריטו
 מאיר] ומהר"ק צסימן
 קס"א [עף ז]:
 ציונים צרמ"א
 ג) פסקי מהר"י ווילנ
 [יעיין והלכות סימן ז]:
 עטרת זקנים
 ג) ** וכשם שנוהגין בהם
 כבוד בישובו כו'. מכל
 מקום באם העברים
 מחזירין שם לבנות בית
 חפלות, או [יכול] לבנות
 בה בתים להקדשות לצורך
 בה הכנסת אחרת שיש
 להם וכתב עליו ברכה
 [מהר"ם אלשקר סימן טו].
 וכן בית הכנסת שגור
 והלכות שלא להתפלל בה,
 יש למכרה להחזיר
 ולהשכיר בית הכנסת
 החדש (משפטי שמואל
 סימן י"ד):
 חכמת שלמה
 קנא [ספ"ג יא] אב"ד
 ביישובו לא מהני תנאה
 וכו'. וצ"ע עיין צגמ"א [ס"ק
 ז] מה ששקעה ציה, ועיין מה
 שכתבתי שישו מצדו לימאל
 כנסיות דכל השמות שבו
 נמקדס לא היה להם מזה
 דף (י"ד) [ז] [ע"א] עיין
 צמהר"א תנאי שלי צמיטר
 א"י שנת חק"צ מה
 שכתבתי ציה צישו וכלמול
 דעת הרמז"ס ספ"ג, ע"ש
 ודו"ק:

על פני הקרקע, רש"י שבת צה, א ר"ה המכבד) ו [כ] ונוהגים
 להדליק בהם נרות לכבדן:
 י אפילו יא (י) לאחר (יא) שחברו עדיין הן
 בקדושתן י"י וכשם שנוהגין בהם כבוד בישובן
 כך נוהגים בהרבנם חוץ מביבוד וריבוי ואם עלו בהם
 עשבים תולשים אותם ומניחים אותם במקומן משום
 עגמת נפש כד"י שיראו העם ותעיר רוחם (ג) וישתדלו
 לבנותה:
 יא אם בשעת בנין בית הכנסת יב (י) התנו
 עליו להשתמש בו מותר להשתמש בו
 יג בהרבנו (כ) אבל יד בישובו לא מהני (יד) תנאה
 ואפילו בהרבנו ל' לתשמיש מגונה כגון זריעה
 וחשבונות של רבים לא מהני תנאה כמה דבריהם אמורים
 בבתי כנסיות פז (ט) שבחוצה לארץ אבל לבתי כנסיות
 שבארץ ישראל לא מהני שום תנאי:
 יב (כ) יש לזוהר מלהשתמש בעליה שעל גבי בית
 הכנסת תשמיש קבוע של גנאי (כ) כגון לשכב
 שם (כ) ושאר תשמישים יש להסתפק אם מותר
 להשתמש שם: הגה פז [כ] ו וכל זה דדוקא צבית הכנסת
 קבוע שצננה מתחלה לכך (ד) אבל צית שיחמו לאחר שצננה
 לציט הכנסת יז מותר יח לשכב (ט) עליו:
 קלות ראש ציומר ועגמת נפש:
 וצ"ע דאמרינן צסמוך צגמרא [ספ"ג, א] עמידין כל צחי כנסיות שצבבל שיקבעו צארץ ישראל, וצריך לומר דהתוספות קאי אצבורנן,
 דכיון שנחצרו קודם ציאת הגואל לא יקבעו צארץ ישראל, וצ"ע. ואין לומר דדוקא הצנין יקבע צארץ ישראל אבל הקרקע משאר צנחנה
 לארץ, דהא ליף קל וצומר מצטור וכדומה וחסם הקרקע נקבע צארץ ישראל. וזו כדא זה כו'. העולם תמיד לא עיין סוף סימן
 קנ"ג: **יז** מותר צשכב. דכיון שלא נכנה מתחלה לציט הכנסת מהני ציה מנאי אפילו צישונו (כנסת הגדולה הגב"י צמהר"י)
 [מהר"י ווילנ] ספ"ג דיעין והלכות סימן ז]: ומכל מקום צומר נפשו ירחק מזה (כנסת הגדולה ספ"ג):

על פני הקרקע, רש"י שבת צה, א ר"ה המכבד) ו [כ] ונוהגים
 להדליק בהם נרות לכבדן:
 י אפילו יא (י) לאחר (יא) שחברו עדיין הן
 בקדושתן י"י וכשם שנוהגין בהם כבוד בישובן
 כך נוהגים בהרבנם חוץ מביבוד וריבוי ואם עלו בהם
 עשבים תולשים אותם ומניחים אותם במקומן משום
 עגמת נפש כד"י שיראו העם ותעיר רוחם (ג) וישתדלו
 לבנותה:
 יא אם בשעת בנין בית הכנסת יב (י) התנו
 עליו להשתמש בו מותר להשתמש בו
 יג בהרבנו (כ) אבל יד בישובו לא מהני (יד) תנאה
 ואפילו בהרבנו ל' לתשמיש מגונה כגון זריעה
 וחשבונות של רבים לא מהני תנאה כמה דבריהם אמורים
 בבתי כנסיות פז (ט) שבחוצה לארץ אבל לבתי כנסיות
 שבארץ ישראל לא מהני שום תנאי:
 יב (כ) יש לזוהר מלהשתמש בעליה שעל גבי בית
 הכנסת תשמיש קבוע של גנאי (כ) כגון לשכב
 שם (כ) ושאר תשמישים יש להסתפק אם מותר
 להשתמש שם: הגה פז [כ] ו וכל זה דדוקא צבית הכנסת
 קבוע שצננה מתחלה לכך (ד) אבל צית שיחמו לאחר שצננה
 לציט הכנסת יז מותר יח לשכב (ט) עליו:
 קלות ראש ציומר ועגמת נפש:
 וצ"ע דאמרינן צסמוך צגמרא [ספ"ג, א] עמידין כל צחי כנסיות שצבבל שיקבעו צארץ ישראל, וצריך לומר דהתוספות קאי אצבורנן,
 דכיון שנחצרו קודם ציאת הגואל לא יקבעו צארץ ישראל, וצ"ע. ואין לומר דדוקא הצנין יקבע צארץ ישראל אבל הקרקע משאר צנחנה
 לארץ, דהא ליף קל וצומר מצטור וכדומה וחסם הקרקע נקבע צארץ ישראל. וזו כדא זה כו'. העולם תמיד לא עיין סוף סימן
 קנ"ג: **יז** מותר צשכב. דכיון שלא נכנה מתחלה לציט הכנסת מהני ציה מנאי אפילו צישונו (כנסת הגדולה הגב"י צמהר"י)
 [מהר"י ווילנ] ספ"ג דיעין והלכות סימן ז]: ומכל מקום צומר נפשו ירחק מזה (כנסת הגדולה ספ"ג):

פ. טור:
 ע. ספ"ג צגמרא:
 פ. ספ"ג צגמרא, ראש
 ספ"ג סימן ז, תוספות ספ"ג ד"ה
 נמי כנסיות:
 ג. מנדכי פרק קמח
 לשכת [רמו רכח נספ ריטו
 מאיר] ומהר"ק צסימן
 קס"א [עף ז]:
 ציונים צרמ"א
 ג) פסקי מהר"י ווילנ
 [יעיין והלכות סימן ז]:
 עטרת זקנים
 ג) ** וכשם שנוהגין בהם
 כבוד בישובו כו'. מכל
 מקום באם העברים
 מחזירין שם לבנות בית
 חפלות, או [יכול] לבנות
 בה בתים להקדשות לצורך
 בה הכנסת אחרת שיש
 להם וכתב עליו ברכה
 [מהר"ם אלשקר סימן טו].
 וכן בית הכנסת שגור
 והלכות שלא להתפלל בה,
 יש למכרה להחזיר
 ולהשכיר בית הכנסת
 החדש (משפטי שמואל
 סימן י"ד):
 חכמת שלמה
 קנא [ספ"ג יא] אב"ד
 ביישובו לא מהני תנאה
 וכו'. וצ"ע עיין צגמ"א [ס"ק
 ז] מה ששקעה ציה, ועיין מה
 שכתבתי שישו מצדו לימאל
 כנסיות דכל השמות שבו
 נמקדס לא היה להם מזה
 דף (י"ד) [ז] [ע"א] עיין
 צמהר"א תנאי שלי צמיטר
 א"י שנת חק"צ מה
 שכתבתי ציה צישו וכלמול
 דעת הרמז"ס ספ"ג, ע"ש
 ודו"ק:

ערך להם צמהר"יק"ש
 ספ"ג ב בסוף [לכבדן]. אסור לנחות דבר מצבת הכנסת אם לא על מנת לננות:

באר היטב
 מ"א [ס"ק ז]: (יא) שחברו. אפילו צמחן לאחן, ר"י צי רב, מ"א [ס"ק
 יא]. ויכולים לבנות (ס) [בה] בתים לצורך בית הכנסת אחר, מהר"ם
 (אלשקר) [אלשקר] סימן ג"ה, [עטרת זקנים ס"ק *]: (יב) התנו
 עליו. דוקא המט צפירוש אבל מסתמא לא, ומשאת בנימין כתב על תנאי
 מ"א אגודה, מ"א [ס"ק ז]: (יד) תנאה. היינו לקלות ראש כגון אכילה ושפיה.
 וזריעה הוי קלות ראש ציומר ועגמת נפש, מ"א [ס"ק ז]: (טז) שבחוצה צארץ. עיין מ"א [ס"ק טו], ועיין צמגילה דף כ"ח [ע"פ] צמוספות ד"ה נמי
 כנסיות של צבל, כתבו דמיירי צצורננס אבל צישונס אסור. ואילו צג"ה ופע"כ אין טהגין קלות ראש, כתבו דמיירי צצניננס דאלו צצורננס שרי צבל הני, ע"ש,
 וצ"ע. ועיין צמהר"ק וצכסר"א וצכסר"א גופי הלכות [סימן ז]: (טז) עליו. ומכל מקום צומר נפשו ירחיק מזה, כנסת הגדולה, מ"א [ס"ק ז]. וכתב ע"ז [ס"ק ד] ז

שערי תשובה
 להקדש זכה לו, ע"ש: (טז) עליו. עיין באר היטב. ועיין בחשובות פאר הרור
 סימן ע"ד שאף שחזיר לישן בעליה שעל גבי בית הכנסת, אבל במקום שעל
 גבי ההיכל (ר"ל, הארון ששם הספר תורה) אסור לישן או להניח כלי מלאכתו
 הם מסתמא, עיין מ"א [ס"ק יז]: (יג) בהרבנו. דוקא שאין דעתם לננותם, אגודה, מ"א [ס"ק ז]: (יד) תנאה. היינו לקלות ראש כגון אכילה ושפיה.
 וזריעה הוי קלות ראש ציומר ועגמת נפש, מ"א [ס"ק ז]: (טז) שבחוצה צארץ. עיין מ"א [ס"ק טו], ועיין צמגילה דף כ"ח [ע"פ] צמוספות ד"ה נמי
 כנסיות של צבל, כתבו דמיירי צצורננס אבל צישונס אסור. ואילו צג"ה ופע"כ אין טהגין קלות ראש, כתבו דמיירי צצניננס דאלו צצורננס שרי צבל הני, ע"ש,
 וצ"ע. ועיין צמהר"ק וצכסר"א וצכסר"א גופי הלכות [סימן ז]: (טז) עליו. ומכל מקום צומר נפשו ירחיק מזה, כנסת הגדולה, מ"א [ס"ק ז]. וכתב ע"ז [ס"ק ד] ז

הגהות והערות
 כז) עיין מה שכתבתי
 ספ"ג [ק"ט] י"ג:
 י"ג עיין ספ"ג אצל אצריסה
 אות י'
 כז) עיין ציבור הלכה
 סימן קנ"ד ד"ה ואסור, שיש
 קושי"מ הסמ"ג על המהר"ם
 ספ"ג:
 ז) עיין סימן קנ"ג ספ"ג
 ט': [יעיין ס"א]
 לא) בדטור
 צמהר"א מ"ד כתבו ספ"ג
 ה. וצמהר"א דהינצמ"ט
 ח. כמות ספ"ג ב וצד"א
 טוקן ע"פ ספ"ג ומקור
 מי"ט:
 זב) יתיר נראה דצ"ל
 צמח"א היינו א. ב. ג. ד. ה. ו. ז. ח. ט. י. י"א. י"ב. י"ג. י"ד. י"ה. י"ו. י"ז. י"ח. י"ט. כ. כ"א. כ"ב. כ"ג. כ"ד. כ"ה. כ"ו. כ"ז. כ"ח. כ"ט. ל. ל"א. ל"ב. ל"ג. ל"ד. ל"ה. ל"ו. ל"ז. ל"ח. ל"ט. מ. מ"א. מ"ב. מ"ג. מ"ד. מ"ה. מ"ו. מ"ז. מ"ח. מ"ט. נ. נ"א. נ"ב. נ"ג. נ"ד. נ"ה. נ"ו. נ"ז. נ"ח. נ"ט. ס. ס"א. ס"ב. ס"ג. ס"ד. ס"ה. ס"ו. ס"ז. ס"ח. ס"ט. ס'.

הגהות רעק"א
 דלישן בחובו מותר הוא מצדני המדכי [מגילה רמו חמט; צב צמרא רמו חמט],
 וצמדכי מציא ראייה לזה מצוגילא דפרק קמח דצב צמרא [ג, ז] דאמרינן עייליה
 לפוריא להטם, ע"ש. ובתוספות ש [ד"ה ויעייליה] נחקקו בזה דעילל לפוריא
 היינו סמוך לציט הכנסת, ולהמכדי לא ניחא ליה מזה. עכ"פ לפי דאית המורכי
 אם מותר לישן דהוא מהר"א, מניחא מוכח דמותר להכניס גי"ב ממנו לטם, דהא
 עייליה לפוריא:

ביאור הגר"א
 [כ] וספ"ג הן ונוהגים צהר"ק כו'. בפרק ח' דברכות נ"ג א' אור של בית הכנסת
 כו': [כא] [ספ"ג יא] אם בשעת בנין כו'. כפירוש הרא"ש שם [מגילה פ"ד
 סימן ז]. וכן פירשו התוספות [שם כה, ב ד"ה בתין]. אלא שהם פירשו [בד"ה ואע"פ]
 מה שכתוב שם ואע"פ כן אין נוהגין כו', בבניינה. אבל הרא"ש מפרש בחורבנה,
 וכמו זריעה [מגילה כו, ב]. והוא הדין לחשבונות. לפי שהן מגזינין ביהור:
 [כב] אב"ד כו'. תוספות ורא"ש שם: [כג] [ספ"ג יב] יש כו'. ממה שכתוב שם
 בפרק א' דשבת [יא, א] אבל בקשקשי כו', וכמו שכתוב בסימן ק"ן בסעיף
 ב', אלא אין איסור אלא שלא יהא תשמיש גבוה מבית הכנסת, כל שכן על גבי בית הכנסת עצמו: [כד] ושאר כו'. דאמרינן בפרק כיצד צולין [פסחים
 סה, ב] גגין ועליות לא נתקדשו. או שמא יש לדמותן להיכל, כמו שכתוב שם [פמ, א] דנתקדשו. ובמגילה שם [כט, א] קרי לה מקדש, כמו שכתוב [ויקרא כו, לא]
 והישמותי את כו': [כה] [והנה וצ"ה זה כו'] דומיא דהיכל שצורו ליה.

הגהות והערות
 כז) עיין מה שכתבתי
 ספ"ג [ק"ט] י"ג:
 י"ג עיין ספ"ג אצל אצריסה
 אות י'
 כז) עיין ציבור הלכה
 סימן קנ"ד ד"ה ואסור, שיש
 קושי"מ הסמ"ג על המהר"ם
 ספ"ג:
 ז) עיין סימן קנ"ג ספ"ג
 ט': [יעיין ס"א]
 לא) בדטור
 צמהר"א מ"ד כתבו ספ"ג
 ה. וצמהר"א דהינצמ"ט
 ח. כמות ספ"ג ב וצד"א
 טוקן ע"פ ספ"ג ומקור
 מי"ט:
 זב) יתיר נראה דצ"ל
 צמח"א היינו א. ב. ג. ד. ה. ו. ז. ח. ט. י. י"א. י"ב. י"ג. י"ד. י"ה. י"ו. י"ז. י"ח. י"ט. כ. כ"א. כ"ב. כ"ג. כ"ד. כ"ה. כ"ו. כ"ז. כ"ח. כ"ט. ל. ל"א. ל"ב. ל"ג. ל"ד. ל"ה. ל"ו. ל"ז. ל"ח. ל"ט. מ. מ"א. מ"ב. מ"ג. מ"ד. מ"ה. מ"ו. מ"ז. מ"ח. מ"ט. נ. נ"א. נ"ב. נ"ג. נ"ד. נ"ה. נ"ו. נ"ז. נ"ח. נ"ט. ס. ס"א. ס"ב. ס"ג. ס"ד. ס"ה. ס"ו. ס"ז. ס"ח. ס"ט. ס'.

בוצאיה מציא ראייה לזה מצוגילא דפרק קמח דצב צמרא [ג, ז] דאמרינן עייליה לפוריא להטם, ע"ש. ובתוספות ש [ד"ה ויעייליה] נחקקו בזה דעילל לפוריא היינו סמוך לציט הכנסת, ולהמכדי לא ניחא ליה מזה. עכ"פ לפי דאית המורכי אם מותר לישן דהוא מהר"א, מניחא מוכח דמותר להכניס גי"ב ממנו לטם, דהא עייליה לפוריא:

סימן מד

סימן מה

במקום שפרצו באיסור המחיצה שבין אנשים ונשים ורוצים איזה אנשים להסיתם שישבו מעורבים ממש

י"ט סיון תשי"ד.

מע"כ ידידי מהר"ר בן ציון לפידות שליט"א רב בדייטאן, אהיא.

בדבר הענין שדבר כתר"ה עמי ע"י הטעלעמאן אודות ביהכ"נ אחד שמתפללין שם אנשים ונשים בלא מחיצה ביניהם אבל אינם מעורבין אלא אנשים בצד אחד ונשים בצד אחר ובאו איזה אנשים עם הראבאי שלהם ואמרו להם שכיון שבלא מחיצה נמי אסור. לכן רוצים שישבו מעורבין ממש זה אצל זה ונשאל כתר"ה משופטי המדינה אם יש ממש בטענתם.

הנה פשוט שאין ממש בטענתם מאחר דבישיבת מעורבין ממש הוא הרבה יותר חמור מלישב בצד אחר בלא מחיצה, וכשעורבין עברה קלה אסור להסיתם לעבור עברה חמורה, ואדרבה במקום שיושבין מעורבין ממש יש להשפיע עליהם אם אפשר שלכל הפחות ישבו מפורדין בצד אחר כדי שתהיה העברה באופן קל. וראיה לזה מגמ' סוטה דף מ"ח דא"ר יוסף זמרי גברי ועני נשי פריצותא זמרי נשי ועני גברי כאש בנעורת. למאי נ"מ לבטולי הא מקמי הא. ופרש"י אם אין שומעין לנו לבטל את שניהם נקדים לבטל את זה שהוא כאש בנעורת. עיי"ש. חזינן מפורש דמחוייבין ב"ד וכל אדם אף באופן שאין בידם לבטל האיסור לגמרי, שיבטלו לכל הפחות מה שבידם שלא יעשו האיסור בכאש בנעורת שחמור יותר אלא באופן שהוא פריצותא שקל מזה אף שג"כ אסור. וא"כ ודאי כשאחד יסיתם לעושיין האיסור באופן קל. שיעשו באופן החמור הוא חוטא ומחטיא את הרבים. וממש כן הוא בענין זה שאם רואים אנתנו מקום שיושבין מעורבין וא"א לנו לעשות שיתפרדו ויעשו שם גם מחיצה ביניהם כמו שהוא הדין מחוייבין אנתנו לעשות מה שבידינו אם ישמעו לכל הפחות שיתפרדו הנשים לצד אחר אף שעדיין יעשו איסור אבל לא באופן החמור יותר. וא"כ בעובדא זו שיושבין מפורדין אך בלא מחיצה ודאי אלו האנשים והראבאי שלהם שרוצים לעשות שיהיו מעורבין ממש הם מחטיאין את הרבים. ידידי.

משה פיינשטיין

יום א' כ"ג שבט תשי"ג.

מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם מהר"ר פינחס מרדכי טייך הגאב"ד עליוזבעט שליט"א, שלו וברכה.

הנה בדבר הסומא אשר למדו לכלב להוליכו ומוכרח הכלב להיות תמיד אצלו אם יכול ליכנס לביה"כ להתפלל בצבור ולשמוע קדיש וקדושה וקה"ת וקריאת המגילה וכדומה אף שהכלב מוכרח ליכנס עמו או שיש בזה ביוון להכניס בע"ח לביה"כ שהוא מקדש מעט.

והנה איתא בירושלמי פ' בני העיר ה"ג ר' אימי מפקיד לספריא אם אתא ברנש גביכון מלכלך באורייתא לגבכון תיהוון מקבלין ליה ולחמריה ולמנוי, והוא משום דסובר כר"י בן לוי דאמר שם לעיל מזה בתי כנסיות ובתי מדרשות לחכמים ולתלמידיהם, וכדאיתא גם בגמ' דידן בדף כ"ח אמר רבא חכמים ותלמידיהן מותרין דאמר ריב"ל מאי בי רבנן ביתא דרבנן, ולכן אמר ר' אימי לספריא שאף אם הוא רק קצת בן תורה נמי נחשב כבן תורה לגבי זה ומותר כשהוא אורח להיות שם עם חמורו וכל כליו והובא בר"ן במגילה שם, וא"כ חזינן דהכנסת חמור לביהכ"נ אינו קלות ראש וביוון יותר מאכילה ושתייה ושינה דאם היה יותר מזה לא היה גיתר לת"ח דאטו ת"ח אינו מזהר על מורא דמקדש כדאיתא במג"א סי' קנ"א סק"ב, ורייק גם מלשון הטור וש"ע דאינן מילי אסור, וגם המג"א הביא שם ירושלמי זה ברמו שכתב וכן הוא בירושלמי שת"ח מותר להתאכסן בביהכ"נ עיי"ש, והוא ירושלמי זה שמפורש שגם רשאי להכניס שם החמור, וגם הגר"א בסק"ה הביא לשון הירושלמי, וא"כ פוסקין כן.

וכיון שהוא רק כאכילה ושתייה הרי לזה מהני תנאי בבתי כנסיות שבהו"ל לאכול שם בשעת הדחק אף לכל אדם כדאיתא בר"ן שם בשם הרמב"ן שמהני התנאי אפילו בישובן לענין שאם הוצרכו אנשי העיר להאכיל בהן עניים או להשכיבם שם והביאו הב"י בס' קנ"א, ואף שבש"ע סי' י"א משמע שפסק דלא מהני תנאי כלל בישובן לענין אכילה ושתייה, עיין במג"א ס"ק י"ד, אבל בסק"ב הביא גם שיטת הג"א בשם או"ז שעל תנאי שרי אפילו בישובן לאכול ולשתות לכל אדם ואף שלא מדחק, והגר"א בסק"ה הביא הר"ן בשם הרמב"ן שעל תנאי מותר

או"ח חלק יא

לכל אדם מדחק ומשמע שפוסק כן וי פסק המ"ב בבאור הלכה ד"ה אבל שיש הרמב"ן שכן סברי גם הר"ן והרשב"א להו בישובן לכה"פ בשעת הדחק, וכמדומני מקומות נוהגין להקל אף שלא בשעה"ז מצוה קצת כגון לאכול סעודה שלישית שאין צורך גדול שהרי יכול כל אחד לאן נוהגין כמעט בכל המקומות להתיר, ואף לעצ בקריאת החתן או בר מצוה נוהגין להקל, ברור שיש בזה ענין מצוה, והחסידים נו בתי כנסיות שלהן להתיר אף בדבר הרשות דאכילה ושתייה ביום היא"צ, א"כ מוכר שנוהגין כרש"י והג"א בשם או"ז שמתיר אפילו בישובן לאכילה ושתייה וכה"ג אף ו נמצא שנפסק עתה כן להלכה אף אם בדורות האחרונים התחילו לנהוג כן, כמפור שבת דף י' אף במנהג כדעת יחיד במילי לענין מתנות שכתב וכי היכי דאחזו במנה הגו בימי ר"ב ולא מחינא בהו ונהגנא כו השתא דנהוג אף במתנות לא משנינן מנה וכ"ש במילי דרבנן כהא דאיטורי אביי בביהכ"נ, אך אף אם לא נימא כחודש דאולי החולקים על רש"י וסוברים דמתנ בחו"ל שהוא הרמב"ם ושיטה ראשונה ב סי' ס"א סעי' כ"א פליגי על רש"י גם ו מ"מ בשעת הדחק ודאי יש לפסוק להתיר מתירין גם הרמב"ן והרשב"א והר"ן וכדו בבאור הלכה.

ולכן כיון שבהכנסת חמור חזינן מאכילה ושתייה ושינה יש להתיר בבכ"ז תנאי הן עשויות אם הוא בשעת הדחק ל בבאור הלכה, ובודאי שכלל לא גרע מ לנו שעה"ד גדול מזה שאם לא נתירנו ימיו מתפלה בצבור וקה"ת וקריאת המגיל וגם יש ימים שהעג"ג גדולה מאד כגון ביב וכה"ג שרבים מתאספים עיין ברמ"א ס"ס ראה גדול, שיש להתיר להסומא שהכל צריך להיות אצלו תמיד, ליכנס לביה"כ ולשמוע קה"ת וכדומה, אך טוב שישב סג שלא לבלבל את הצבור.

וגם יש להסתפק דאולי בכלל ליכא וקלות ראש בכניסת בהמה אלא כשהכניסה לצורך תפלה אלא לצורך התאכנסות בעוב אבל כשהכניסה היא לצורך תפלה של בו אין זה דבר ביוון וקלות ראש כלל, ויהיו שלא הזכירו זה לחידוש דין משום דאין

ולינו אם
ופלה

הר"ר פינחס
שלו וברכה.

ליכו ומכרח
יכנס לביה"כ
ה"ת וקריאת
כנס עמו או
שהוא מקדש

עיר ה"ג ר'
ביכון מלכלך
זמירה ולמנוי.
ור שם לעיל
ולתלמידיהם.

רבא חכמים
: רבנן ביתא
שאף אם הוא
ורה לגבי זה
נורו וכל כליו

דהכנסת חמור
יותר מאכילה
לא היה נותר
מקדש כדאיתא
זן הטור וש"ע

שם ירושלמי
שת"ח מותר
זי זה שמפורש
הגרי"א בסק"ה
ז.

הרי לזה מהני
ע בשעת הדחק
הרמב"ן שמהני
הוצרכו אנשי
ם שם והביאו

א משמע שפסק
אכילה ושתייה.
זביא גם שיטת
אפילו בישובן
מדוחק. והגר"א
על תנאי מותר

לכל אדם מדוחק ומשמע שפוסק כן ולכן שפיר פסק המ"ב בבאור הלכה ד"ה אבל שיש לסמוך על הרמב"ן שכן סברי גם הר"ן והרשב"א להתיר אפילו בישובן לכה"פ בשעת הדחק. וכמדומני שבהרבה מקומות נוהגין להקל אף שלא בשעה"ד. ולצורך מצוה קצת כגון לאכול סעודה שלישית בשבת אף שאין צורך גדול שהרי יכול כל אחד לאכול בביתו נוהגין כמעט בכל המקומות להתיר. ואף לעשות משתה בקריאת החתן או בר מצוה נוהגין להקל. אף שאין ברור שיש בזה ענין מצוה. והחסידיים נוהגין בכל בתי כנסיות שלהן להתיר אף בדבר הרשות ממש כהא דאכילה ושתייה ביום ה"א"צ. א"כ מוכרחין לומר שנוהגין כרש"י והג"א בשם א"ו"ז שמוחר על תנאי אפילו בישובן לאכילה ושתייה וכה"ג אף בלא דוחק. ונמצא שנפסק עתה כן להלכה אף אם אולי רק בדורות האחרונים התחילו לנהוג כן. כמפורש ברש"י שבת דף י' אף במנהג כדעת יחיד במילי דאורייתא לענין מתנות שכתב וכי היכי דאחוזו במנהג בראשית הנו בימי ר"נ ולא מחינא בהו ונהגנא כולא כותיה השתא דנהוג אף במתנות לא משנינן מנהגא עיי"ש. וכ"ש במילי דרבנן כהא דאיסורי אכילה ושתייה בביהכ"נ. אך אף אם לא נימא כחדושא דרש"י דאולי החולקים על רש"י וסוברים דמתנות נוהגות בחו"ל שהוא הרמב"ם ושיטה ראשונה בש"ע יו"ד סי' ס"א סעי' כ"א פליגי על רש"י גם בחדוש זה. מ"מ בשעת הדחק ודאי יש לפסוק להתיר שבזה הא מתירין גם הרמב"ן והרשב"א והר"ן וכדפסק המ"ב בבאור הלכה.

ולכן כיון שבהכנסת חמור חזינן שלא גרע מאכילה ושתייה ושינה יש להתיר בבכ"נ שלנו שעל תנאי הן עשויות אם הוא בשעת הדחק לפסק המ"ב בבאור הלכה. ובדאי שכלב לא גרע מחמור ואין לנו שעה"ד גדול מזה שאם לא נתירנו יתבטל כל ימיו מתפלה בצבור וקה"ת וקריאת המגילה בצבור וגם יש ימים שהעג"נ גדולה מאד כגון בימים נוראים וכה"ג שרבים מתאספים עיין ברמ"א ס"ס פ"ח. שלכן ראיה גדולה שיש להתיר להסומא שהכלב שמוליכו צריך להיות אצלו תמיד. ליכנס לביהכ"נ להתפלל ולשמוע קה"ת וכדומה. אך טוב שישב סמוך להפתח שלא לבלבל את הצבור. וגם יש להסתפק דאולי בכלל ליכא שום ביוון וקלות ראש בכניסת בהמה אלא כשהכניסה היא שלא לצורך תפלה אלא לצורך התאכסנות כעובדא דירוש' אבל כשהכניסה היא לצורך תפלה של בעליו אפשר אין זה דבר ביוון וקלות ראש כלל. ויהיה נוחא מה שלא הזכירו זה לחדוש דין משום דאין בזה אלא

משום ההתאכסנות שהזכיר המנ"א בסק"ב. ונוגע זה בביהכ"נ של א"י שאינו על תנאי שג"כ לפ"ז יש להתירו. אבל אין זה ראיה ברורה ועדיין יש לעיין בבתי כנסיות של א"י אבל בב"כ שלנו היא ראיה ברורה לע"ד שיש להתיר.

ועיין בכרכות דף ס"ב שפרש"י בהא דאביי מרביא ליה אמרא מגדלת לו שה ומלמדתו שהולך עמו תמיד. והא אביי היה כמעט כל היום בביהמ"ד וא"כ משמע קצת שהלך עמו גם לביהמ"ד דא"כ אלא על המעט מהיום שהיה הולך לעסקיו היה הולך עמו לא היה שייך לשון תמיד. וגם הטעם שפירש"י כן הוא דאם לא היה עמו תמיד לא היה הולך עמו לבית הכסא ובמעט היום לא היה מתרגל ונמצא שגם מנמ"ד ידון יש ראיה קצת. אך אין זה ראיה ברורה. אבל מהירושלמי הוא ראיה ברורה כדלעיל.

ידידו ואוהבו בלונ"ה.

משה פיינשטיין

סימן מז

בענין ביהכ"נ שהועמדו שם הדגלים מאה"ב וממדינת ישראל שבשבי"ל זה אין רוצים אחרים להתפלל שם אם יש בזה ממש

י"ט תמוז תשי"ז.

מע"כ ידידי הרב הגה"צ מוהר"ר ישכר בעריש היילפערן שליט"א הנקרא אדמו"ר מריישא ובייטש.

הנה בדבר ביהכ"נ שנבנה כדין לקדושת ביהכ"נ וכבר התפללו בו הוא בקדושתו אף אם נעשה שם עבירה ממש ועניני קלון. כמפורש במג"א בההיא עובדא שמצאו שהשמש עשה בביהכ"נ עבירת זנות שמ"מ לא נתחללה קדושת ביהכ"נ בכך. ומוכרחין לומר שאף בשעת העבירה לא ירדה מקדושתה. דאם ירדה מי הקדישה אח"כ דהא הנידון היה תיכף כשנעשתה העבירה אם יתפללו שם ככמעלת קדושת ביהכ"נ. אלא ודאי הקדושה שנעשה בביהכ"נ אינה יורדת שוב אף שלא מתנהגים שם בקדושה ואף כשעושים שם עבירות ועניני קלון. וא"כ אף אם נימא דהעמדת הדגלים בביהכ"נ הוא דבר איסור לא נתחללה הקדושה בכך ועדיף להתפלל שם מלעשות מנין במקום חול כמו בכל ביהכ"נ.

ט, כ) - לכן לא היה מפקיע בפדיונו את הבכורים⁴.

76 ג, מה והיו לי הלויים אני ה'

דע, דהא דאמרו בפרק בני העיר (מגילה כו, ב) דתשמיש קדושה קדוש, ותשמיש דתשמיש לא, יצא להם לדעתי מדין תורה¹. דאשכחן דכהנים המה משמשי קדושה, קדושה אית בהו, "וקדושים יהיו... ולא יחללו"... (ויקרא כא, ו). וכהנת שזנתה נפסלה מן המעשר, דקדישא גופא². אכן לויים המה נתונים לאהרן ובניו (לעיל ג, ט), והוי משמשי משמשין, ולכן לית בהו קדושה, ולויה שזנתה אוכלת במעשר², דלא קדישא גופא³. ולכן בעת משא מלאכת הקודש, היו הקרשים נטענים על העגלות⁴, ועבודת בני קהת אשר היה בכתף היה מכוסה

בכגדים, כדי שהבגדים יהיו משמשי קדושה, והלויים יהיו תשמיש דתשמיש. וכן הדין, דהא הוי כליין, והשני כלי הוי תשמיש דתשמיש. וכמו כאן, שהבגדים היו כליין, ובכל זאת⁵ היו הלויים תשמיש דתשמיש. וכיוצא בזה אמרו ברכות סוף פרק ג (כו, א): גלימא אקמטרא⁶ ככלי בתוך כלי דמי⁷. ולכן כתוב "והיו לי הלויים אני ה'", לרמוז שמהשם יתברך משמו יש שני הפסקות - והיא תשמיש דתשמיש - וזה "לי" "אני"⁸. וכן "ולקחת הלויים לי אני ה'". ו"אני" הוא התשמיש והמלבוש, ש"אני" הוא שם משם ע"ב, והוא כמו שם אדנות, שהוא כסא להשם המפורש, כמו שנאמר (חבקוק ב, כ) "וה' בהיכל קדשו" - היכל הוא שם א"ד. ועיין רש"י ותוספות סוכה מה, א בזה⁹. וכן כתוב בעזרא ח, כח: "ואמרה

למקום. 4. ועיין עוד בדברי רבינו לעיל ג, ב ד"ה בני אהרן הבכור נדב.

ג, מה) 1. כדרך רבינו למצוא עונן ומקור בתורה שבכתב להלכות הנאמרות על ידי חז"ל ללא ציון כל מקור לדבריהם בתורה. וזה לשון הגמרא: תנו רבנן, תשמישי מצוה נזרקין, תשמישי קדושה נגנזין... אמר רבא, מריש הוה אמינא האי כורסיא (בימה של עץ - רש"י) תשמיש דתשמיש הוא (שפורס מפה עליו, ואח"כ נותן ספר תורה עליו - רש"י) ושרי, כיון שחזינא דמותבי עיילויה ספר תורה (בלא מפה - רש"י) אמינא תשמיש קדושה הוא ואסור... 2. בכורות מז, א דתניא, לויה שנשבת או שנבעלת בעילת זנות נותנין לה מן המעשר (ראשון) ואוכלת. אלא כהנת כיון דאיבעיל לה הויא זרה. ומבארים תוספות: ואפילו קדושת לוי פקעה מינה, וגרעה מלויה אשת כהן שנשבת, דאע"ג דמיפסלא בתרומה לא פקעה מינה קדושתה לענין ה' סלעים. אבל כהנת, דקדושתה מגופה אתיא, כשמתחללת, פקעה קדושתה לגמרי. 3. אבל הרמב"ם בהלכות מעשר פרק א הלכה ב' מנמק זאת אחרת: "ומנין שמעשר ראשון חולין? שנאמר (במדבר יח, כו) "ונחשב

לכם תרומתכם כדגן מן הגרן וכמלאה מן היקב", מה גורן ויקב חולין לכל דבר, אף מעשר ראשון שניטלה תרומתו חולין לכל דבר. לפיכך בת לוי שנשבת או שנבעלה בעילת זנות - נותנין לה המעשר ואוכלת... 4. כך שהלויים הובילו את העגלות אשר נשאו את הקרשים של קודש, וממילא הם תשמיש דתשמיש. 5. כלומר; בגלל זאת שהבגדים כיסו את הכלים, ובאמצעותם נשאו הלויים את כלי הקודש. 6. רש"י: ארגו של ספרים. 7. רש"י: דהא גלימא לאו כליין הוא. 8. כלומר, הפסקה כפולה (= תשמיש דתשמיש) שהיא "לי" ו"אני" לפני שם ה'. 9. במשנה: "...בכל יום מקיפין את המזבח פעם אחת ואומרים "אנא ה' הושיע נא, אנא ה' הצליחה נא". ר' יהודה אומר: "אני והו הושיע נא"... רש"י ד"ה אני זהו. בגימטריא "אנא ה'". ועוד משבעים ושתיים שמות הם הנקובים בשלושה מקראות הסמוכים בפרשת ויהי בשלח: - "ויסע וגו' ויבא בין מחנה... ויט משה את ידו". ושלשתם בני שבעים ושתיים אותיות, ומהם שם המפורש את ראשונה של פסוק ראשון, ואחרונה של אמצעי, וראשונה של אחרון. וכן בזה הסדר כולם השם הראשון: - "והו" - וי"ו של "ויסע", ה"א ד"כל הלילה" וי"ו

אליהם, אתם קדש לה' והכח (ט) שקדו ושמרו... הרי הניטב... וכוהנו נתבאה לנו דבר נכו בהו קדושה; לכן במתנותי דאינם נאכלים בטומאה, כ הוא אבל לויים, דהוי תו לזכא בהו קדושה, לכן בטומאה ואפילו לר' מאיר אסור לזרים, מכל מקום סבו דפתניב (במדבר יח, לא) "מקום ש" אפילו בקבר, כו בלבמות דף פ"ב, יעויין

ד"ויט". ושם השלושים ושבע ד"מאחריהם" ונו"ן ראשון מפרע, ונו"ד ד"רוח קדים". אני והו... כך פירוש הקונט בזה למה נשתנו שני שמות ד מאחרינו משום דדרשינן בא פיהוקאל (א, א) "ואני בתוך בירמיה (מ, א) "והוא אסור בעצמו, והיינו "הושענא" - (ועיין עוד הקדמת הרמב"ן ל של הקב"ה) 10. כלומר, הכהנים עצמם קודש לה, לעומת הלויים שהם תשמי הלויים. הינן תשמיש ללויים ללויים. כלומר דמי, וממי תשמיש לתשמיש, כאשר לל אלא הם תשמיש לקדושה מתנות כהונה שהן בכחינת טעמא דר' עקיבא (תרומה י דק"א) דכתיב (במדבר יח, ואמרת אליהם, בלויים קא "ואכלתם אותו בכל מקום" ככל מקום, יצא כהן ש: הקברות... תוספות ד"ה נ

שי קדושה, הדין, דהרא ש דתשמיש. זל זאת⁵ היו ; בזה אמרו א אקמטרא⁶ רב "והיו לי תבוך משמו יש דתשמיש ות הלויים לי ש והמלבוש, זוא כמו שם ז, כמו שנאמר ז"ל - היכל זות סוכה מה, כח: "ואמרה

אליהם, אתם קדש לה' והכלים קודש... (פטוק כט) שקדו ושמרו...¹⁰ הרי כדפרשנו¹⁰, ודייק היטב.

ובזה נתבאר לנו דבר נכון, דבכהנים דאיכא בהו קדושה, לכן במתנותיהם איכא קדושה, דאינם נאכלים בטומאה, כמו תרומה, דקודש הוא. אבל לויים, דהוי תשמיש דתשמיש¹⁰ ליכא בהו קדושה, לכן מתנותיהם נאכלין בטומאה. ואפילו לר' מאיר דאמר מעשר ראשון אסור לזרים, מכל מקום סבור דנאכלים בטומאה, דכתיב (במדבר יח, לא) "ואכלתם אותו בכל מקום" - אפילו בקבר, כמו שפירשו תוספות ביבמות דף פו, ב, יעויין שם¹¹.

ולפי זה יתבאר לנו עוד, דמה דפליגי ר' מאיר וחכמים במעשר ראשון¹², דקדושה לית ליה במעשר, דגלי רחמנא "ואכלתם אותו בכל מקום" - אפילו בקבר. אבל בזרות פליגי¹³, משום דזרות איכא כלויים, שכתוב (במדבר א, נא) "והזר הקרב יומת". לכן גם במתנותיהם אשר הוא חלף עבודתם באהל מועד¹⁴, אע"ג דקדושה לית ביה, זרות איכא גביה - "והזר הקרב יומת". לכן זר אסור במעשר ראשון. וחכמים דפליגי, סברי דזרות גם כן ליכא בו. ואי משום דכתיב "והזר הקרב יומת", אין זה משום זרות, דהא אפילו משורר ששיער במיתה¹⁵, אע"ג דאינהו תרווייהו לויים. אם כן אין זה משום זרות, רק הוא שייך לסדר העבודה,

ד"ויט". ושם השלושים ושבע הוא "אני" - אל"ף ד"מאחריהם" ונו"ן ראשון ד"הענן" בחשבון של מפרע, ויו"ד ד"רוח קדים". עכ"ל. ותוספות ד"ה אני והו. ...כך פירוש הקונטרס, ועדיין צריך טעם בזה למה נשתנו שני שמות הללו דאמרינן להו טפי מאחריני! משום דדרשינן באיכא רבתי קרא דכתיב ביחזקאל (א, א) "ואני בתוך הגולה", וקרא דכתיב בירמיה (מ, א) "והוא אסור באזיקים", כביכול הוא בעצמו, והיינו "הושענא" - שיושיע לעצמו עכ"ל. (ועיין עוד הקדמת הרמב"ן לבראשית בענין 'שמותיו של הקב"ה'). 10. כלומר, כשם שהכלים קודש כך הכהנים עצמם קודש לה', והוא התשמיש האחד, לעומת הלויים שהם תשמיש להם. 10א. מתנות הלויים הינן תשמיש ללויים (בבחינת כל המחובר ללויים כלויים דמי), וממילא כדניי קדושה זהו תשמיש לתשמיש, באשר ללויים אין קדושה בעצם, אלא הם תשמיש לקדושת כהנים, וזאת לעומת מתנות כהונה שהן בבחינת תשמיש לקדושה. 11. מאי טעמא דר' עקיבא (תרומה לכהן דוקא ומעשר ללוי דוקא)? דכתיב (במדבר יח, כו) "ואל הלויים ידבר ואמרת אליהם", כלויים קא משתעי קרא... דכתיב "ואכלתם אותו בכל מקום" - מי שיכול לאוכלו בכל מקום, יצא כהן שאין יכול לאכלו בבית הקברות... תוספות ד"ה מי שיכול לאוכלו בכל

מקום. וא"ת לר' מאיר דאוסר לזרים, מאי טעמא דמעשר שני ללוי ולא לכהן, דלא מצי דריש כר' עקיבא מי שיכול לאוכלו בכל מקום, דמההוא טעמא דאסר לזרים אסור לאוכלו נמי בטומאת הגוף, וא"א לאוכלו בכית הקברות. וי"ל דאע"ג דאסור לזרים, גזרת הכתוב הוא "ואכלתם אותו בכל מקום" (עכ"ל). כלומר, כפי שרבינו יבאר מיד, ענין זרות וענין טומאת הגוף הם שני דינים שונים למרות הדמיון ביניהם אצל פסולי אכילה. 12. יבמות פו, א דתניא, תרומה לכהן ומעשר ראשון ללוי, דברי ר' מאיר. ר' אלעזר בן עזריה מתירו לכהן. מתירו! מכלל דאיכא מאן דאסר! אלא אימא נותנו אף לכהן... ורבנן, מה תרומה טובלת (שכל זמן שלא הופרשה חייבים מיתה על אכילתו של טבל - רש"י) אף מעשר ראשון טובל (אע"ג דבדידיה ליכא מיתה, חייבין מיתה על הטבל שלא הופרש מעשר ראשון ממנו - רש"י). 13. שם. "כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה" - מה תרומה אסורה לזרים אף מעשר ראשון אסור לזרים. 14. במדבר יח, לא "ואכלתם אותו בכל מקום אתם וביתכם, כי שכר הוא לכם חלף עבודתכם באהל מועד". 15. ערכין יא, ב נקיטין, משורר ששיער בשל חבירו במיתה, שנאמר (במדבר ג, לח) "והחונים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד וגו' והזר הקרב

לאה מן היקב", פ מעשר ראשון לפיכך בת לוי - נותנין לה יבילו את העגלות יש, וממילא הם ל זאת שהבגדים ר הלויים את כלי ז. 7. רש"י: דהא הפסקה כפולה ו"אני" לפני שם את המזבח פעם ז, אנה ה' הצליחה ושיע נא... רש"י "ועוד משבעים בשלושה מקראות - "ויסע וגו' ויבא שלשתם בני שבעים זורש אות ראשונה אמצעי, וראשונה השם הראשון: - ד"כל הלילה" וי"ן

בְּעַמּוֹ - ר"ל שהכ
מישראל ליטמא ול
אותה מיינ נוקבין י
הקרב אליו, כמו ע
נפש אדני צרוּרָה
המלכו

[ו] קדושים יהיו י
לחם

קדש. ואח"כ נאמו
אלהיה הוא מקריב י
בכפל הכתובים הלי
אמר כי את אשי ה
בוהר הקדוש. לחנ
'אלהיהם' - גימטו
מקריבם ומייחדין

ואמא עד סוף כל ד
פי את לחם - גי
גימטריא ס"ו גימט
קדש יהיה לך -
לשם אדני ויהיה
י

[כא] כל איש אשר
יש להקריב א
אלהיו לא יש לחם
הקדשים ומן הקדשי
לא יבא ואל המזבח
את מקדש

[כא] כל איש אשר
לא יש

מקדשי הקדשים]
הפרכת [לא יבא ואל
הנראה בכיבוד הנ
חכמינו ז"ל (אבות פ'
אהרן אוהב שלום
ענין הזה באהרן
אוהב שלום ורודף
הקדוש (ח"ג כ, א
דמטרוניתא. ביאו
כל מעשיו בכל עב

פרשת אמור

בעבודתם, כמו שאמר יוסף לאחיו (בראשית מג, ג)
לא תראו פני בלתי אחיכם אתכם - פירוש לפי
דעותיכם שאני שפל בעיניכם כמו שעלה ברוחם
לדון אותו להריגה ח"ו, לזאת אמר להם לבל
יזנחו אותו ולהעלות גם אותו עמהם. כמו
שאמרו 'להזהיר הגדולים על הקטנים'. והבן. L
אמר אל הפהנים בני אהרן [וגו'] לנפש לא
יטמא בעמיו. יש לדקדק, הוי ליה למימר
'לא יטמאו' לשון רבים [וכן היא הקושיא בוהר
הקדוש (ח"ג פט, א)].

אך הנראה לי, דהנה כתיב (ויקרא כא, ו) את אשי
ה' לחם אלהיהם הם מקריבם והיו קדש.
הנה אשי ה' הוא כמו שאומרים (שמו"ע - ברכת רצה)
ואשי ישראל ותפלתם באהבה תקבל ברוחן -
שהכוונה היא על נשמות ישראל להיות להם
עליה כנודע. והנה זהו גם כן ענין אהרן הכהן
ובניו, לראות להעלות נשמות ישראל למעלה. כי
כן אהרן הכהן למטה דוגמת מיכאל כהן גדול
למעלה שעומד ומקריב נשמות ישראל כידוע
ליודעי חן. וזהו עבודת אהרן ובניו אנשי חסד,
להשפיע ולגמול חסד עם החיים והמתים
להחיותם ולהעלותם. כמו שכתוב (שמו"ע - ברכת
אבות) מכלל חיים בקסד מתייה מתים ברחמים
רבים. והוא שנאמר באהרן (במדבר יז, יג) ויעמד
בין המתים ובין החיים. כי הוא עומד לגמול
חסד בין עם החיים בין עם המתים כנ"ל.

וזוהו שנאמר אצל כהן גדול ביום הכפורים
(ויקרא טו, יח) ויצא אל המזבח אשר לפני
ה' וכפר עליו, ולהלן הוא אומר (שם לג) ואת
המזבח יכפר ועל הפהנים ועל כל עם הקהל
יכפר. דיש לדקדק מהו הכפרה אשר לגוף
המזבח שצוה לכפר עליו מלבד עם הקהל. אך
הכוונה, רמוז על המזבח שלמעלה אשר לפני
ה'. שיהיה עליה להנשמות שמיכאל מקריב על
המזבח שלמעלה. וזהו שנאמר לנפש לא יטמא

[א] ויאמר ה' אל משה אמר אל הפהנים בני
אהרן ואמרת אלהם לנפש לא יטמא בעמיו.
[ב] כי אם לשארו הקרב אליו לאמו ולאביו ולבנו
ולבתו ולאחיו... [ו] קדשים יהיו לאלהיהם ולא
יחללו שם אלהיהם כי את אשי ה' לחם אלהיהם
הם מקריבם והיו קדש... [ח] וקדשתו כי את לחם
אלהיה הוא מקריב קדש יהיה לך כי קדוש אני ה'
מקדשכם.

76 [א] ויאמר ה' אל משה אמר אל הפהנים בני
אהרן [ואמרת אלהם] וגו'. ופירש

רש"י: 'אמר - ואמרת להזהיר הגדולים על
הקטנים'. יש לרמוז בזה, על פי מה שאמרת
בפירוש המשנה בזבחים פ"ט (מ"ה) 'הצמר
שבכבשים והקרנים והטלפים, בזמן שהם
מחוברים יעלו פרשו לא יעלו'. על פי הידוע
גודל מעלת הצדיקים ודיבוק חכמים שבדור
אשר מפיהם אנו חיים, וכל הדבוק בהם לא
יזנח לעולם להיות לו עליה להכלל בתוך
הצדיקים בעבודתם, כמו שנאמר (תהלים קטו, יג)
יברך יראי ה' הקטנים עם הגדלים - פירוש אם
הקטנים הם מחוברים עם הגדולים גם הם בכלל
הברכה כמו שנאמר (שיר השירים ה, א) אכלתי יערי
עם דבשי.

וזוהו פירוש המשנה 'הצמר שבכבשים כו' כל
זמן שהם מחוברים יעלו' - אפילו הם
דבר נמאס וריחו רע עם כל זה אם הם מחוברים
יעלו גם כן לריח נוחות, 'פרשו לא יעלו' - לרמוז
אם הם פורשים מן הצדיק ח"ו 'לא יעלו' אין
לו עוד עליה כלל. ודבר זה גילה לנו הבעש"ט
ז"ל בדורו, ומאז כן בכל דור ודור ודורשיו עד
ביאת הגואל כל הדבוק בהם יש להם עליה לכל
הנשמות לא ידח מהם נדח.

וזוהו שנאמר אמר אל הפהנים כו' ופירש רש"י
'להזהיר הגדולים על הקטנים'. לזרז
הצדיקים שבדור להעלות את הקטנים עמהם

חובליי שלמה הכהן מראמת סני
111
14 ג' 1311 סני - ח"י